

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT PRACY SPRAW SPOŁECZNYCH I RODZINY

KPS.410.001.04.2015

Nr ewid. 134/2015/P/15/001/KPS

Informacja o wynikach kontroli
wykonania budżetu państwa w 2014 r.
w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych
oraz wykonania planów finansowych:
Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
Funduszu Emerytur Pomostowych,
Funduszu Rezerwy Demograficznej
i planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
– państwowej osoby prawnej

Warszawa maj 2015 r.

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

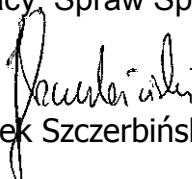
Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

**Informacja o wynikach kontroli
wykonania budżetu państwa w 2014 r.
w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych
oraz wykonania planów finansowych:
Funduszu Ubezpieczeń Społecznych
Funduszu Emerytur Pomostowych
Funduszu Rezerwy Demograficznej
i planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych – jako państwowej osoby prawnej**

Dyrektor Departamentu
Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

Jacek Szczerbiński

Zatwierdzam:

Krzysztof Kwiatkowski

Prezes

Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, 28 maja 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
tel./fax: 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

Spis treści

I. Ocena kontrolowanej działalności	5
1. Ocena ogólna	5
2. Sprawozdawczość	6
3. Uwagi i wnioski	7
II. Wyniki kontroli wykonania budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych	11
1. Dochody budżetowe	11
2. Wydatki budżetowe	11
3. Sprawozdania	14
4. Wydatki poniesione w obszarze Zakład Ubezpieczeń Społecznych	14
III. Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej	15
1. Wysokość i struktura przychodów	15
2. Gospodarownia wolnymi środkami Zakładu	16
3. Należności Zakładu	16
4. Koszty działalności ZUS	16
5. Zatrudnienie i wynagrodzenia	18
6. Działalność inwestycyjna ZUS	18
7. Zamówienia publiczne	19
8. Realizacja programów współfinansowanych ze środków UE	21
9. Ocena wykonania zadań ustawowych i zleconych	21
10. Sprawozdania	34
11. Księgi rachunkowe	34
12. Realizacja wniosków pokontrolnych NIK	35
IV. Wyniki kontroli wykonania planów finansowych państwowych funduszy celowych	37
1. Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	37
2. Fundusz Emerytur Pomostowych	46
3. Fundusz Rezerwy Demograficznej	51
V. Informacje dodatkowe	55

Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych¹ jest podstawowym aktem prawnym, regulującym działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. ZUS jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną, nad którą nadzór w zakresie zgodności działań z obowiązującymi przepisami sprawuje minister ds. zabezpieczenia społecznego². W ramach przyznanych kompetencji Zakład m.in. dysponuje środkami finansowymi Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Rezerwy Demograficznej, Funduszu Emerytur Pomostowych³, kontroluje orzecznictwo o czasowej niezdolności do pracy i wykonywanie przez płatników składek i ubezpieczonych obowiązków w zakresie ubezpieczeń społecznych oraz prowadzi prewencję rentową i wypadkową.

Organami Zakładu są: Prezes Zakładu, Zarząd, którego przewodniczącym z urzędu jest Prezes Zakładu oraz Rada Nadzorcza⁴. Prezes Zakładu jest dysponentem części 73 – ZUS⁵ oraz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, powołanego do realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Przychody FUS pochodzą m.in.: ze składek na ubezpieczenia społeczne, niepodlegających przekazaniu na rzecz otwartych funduszy emerytalnych, z wpłat z budżetu państwa oraz z innych instytucji, przekazanych na świadczenia, których wypłatę zlecono Zakładowi⁶, z dotacji z budżetu państwa oraz ze środków FRD⁷.

FUS może otrzymywać z budżetu państwa dotacje i nieoprocentowane pożyczki, w granicach określonych w ustawie budżetowej, które mogą być przeznaczone wyłącznie na uzupełnienie środków na wypłaty świadczeń gwarantowanych przez państwo, jeżeli przychody przekazywane na rachunek bankowy FUS oraz środki zgromadzone na funduszu rezerwowym nie zapewniają pełnej i terminowej wypłaty świadczeń finansowanych z przychodów FUS. Za zgodą ministra właściwego ds. finansów publicznych, Fundusz może również zaciągać kredyty⁸.

Ze środków zgromadzonych w FUS, finansowane są m.in.: wypłaty świadczeń, wydatki na prewencję rentową i wypadkową, spłaty kredytów i pożyczek wraz z odsetkami, zaciąganych w celu wypłaty świadczeń z FUS, odsetki za nieterminowe wypłaty świadczeń, odpisy stanowiące przychody Zakładu, wydatki na pokrycie niedoboru środków niezbędnych do zapewnienia wypłat emerytur kapitałowych⁹. W ramach FUS wyodrębnia się fundusze: emerytalny, rentowy, chorobowy, wypadkowy, dla których nie prowadzi się odrębnych rachunków bankowych oraz fundusz rezerwowy, tworzony dla ubezpieczeń rentowych, chorobowego i wypadkowego¹⁰.

Dla ubezpieczenia emerytalnego utworzony został Fundusz Rezerwy Demograficznej¹¹. Jego środki mogą być wykorzystane wyłącznie na uzupełnienie, wynikającego z przyczyn demograficznych, niedoboru funduszu emerytalnego, na nieoprocentowaną potyczkę uzupełniającą środki funduszu emerytalnego na bieżącą wypłatę świadczeń, zapewniającą płynność finansową FUS, zwrotną w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy od dnia otrzymania środków przez FUS. Środki FRD mogą być wykorzystane również na zasilenie funduszu emerytalnego z aktywów¹², powiększonych o przychody uzyskane z tych aktywów.

¹ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 121).

² Jak wyżej – art. 66 ust. 1 i 2.

³ Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.).

⁴ Art. 72 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁵ Obejmuje ona działy: 753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, w którym planowana jest dotacja do FUS na uzupełnienie niedoboru środków, 851 – Ochrona zdrowia, 852 – Pomoc społeczna, oraz 853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej.

⁶ Z wyjątkiem świadczeń finansowanych z odrębnych rozdziałów budżetowych oraz wpłat z instytucji zagranicznych.

⁷ Art. 52 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych

⁸ Art. 53 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁹ Art. 54 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

¹⁰ Art. 55 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

¹¹ Art. 58 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

¹² Wymienionych w art. 58 ust. 2 pkt 4a. Aktywa pochodzące z przeniesienia aktywów, o których mowa w art. 23 ust. 2 pkt 2–4 ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (Dz. U., poz. 1717), które są wyodrębniane ewidencyjnie.

Zakład jest dysponentem Funduszu Emerytur Pomostowych. Jego przychody¹³ pochodzą m.in. ze składek na FEP, z dotacji budżetu państwa, z oprocentowania rachunków bankowych FEP, z odsetek od nieterminowo opłacanych składek na FEP. Ze środków zgromadzonych w FEP finansowane są¹⁴ wypłaty emerytur pomostowych, odsetki za nieterminowe wypłaty emerytur pomostowych, odpis stanowiący przychód Zakładu.

Zakład gospodaruje swoim mieniem i prowadzi samodzielną gospodarkę finansową w ramach posiadanych środków¹⁵. Gospodarka finansowa części 73 – budżetu państwa oraz FUS i FRD FEP podlega rygorom wynikającym z ustawy o finansach publicznych¹⁶, ustawy – Prawo zamówień publicznych¹⁷, ustawy o rachunkowości¹⁸, a także wydanym na ich podstawie aktom wykonawczym i innym przepisom określającym gospodarkę finansową państwowych jednostek organizacyjnych i gospodarkę państwowych funduszy celowych.

W I kw. 2014 r., NIK przeprowadziła w Centrali Zakładu kontrolę *Przygotowania ZUS do realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych*.

I. Ocena kontrolowanej działalności

1. Ocena ogólna

Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

NIK pozytywnie ocenia¹⁹ wykonanie budżetu państwa w 2014 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zrealizowane w 2014 r. dochody w wysokości 173.310 tys. zł były niższe od ustalonych w ustawie budżetowej głównie z powodu wpływu mniejszej kwoty zwrotu środków wycofanych z OFE. Były one rzetelnie ewidencjonowane oraz terminowo przekazywane na centralny rachunek bieżący budżetu państwa.

Rzetelnie zaplanowano oraz zgodnie z planem zrealizowano wydatki budżetu państwa w części 73 w kwocie 38.408.705 tys. zł, tj. 94,7% planu po zmianach.

Pozytywną ocenę uzasadniają też rzetelnie i prawidłowo sporządzone sprawozdania, a także skuteczność funkcjonowania systemu rachunkowości i mechanizmów kontroli zarządczej dotyczącej operacji finansowych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa osoba prawna

NIK ocenia pozytywnie wykonanie w 2014 r. planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Plan finansowy ZUS na 2014 r. sporządzony został prawidłowo. Prawidłowo realizowane były też przychody koszty, z zastrzeżeniem dotyczącym wzrostu: liczby dłużników z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z FUS i kwot przez nich pobranych, kwoty przedawnionych należności, wypłaty przez ZUS odsetek za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń, a tym samym niezrealizowania w tej części wniosku NIK, przedstawionego po kontroli wykonania budżetu państwa w 2013 r.

Zakład w 2014 r. zrealizował przychody wyższe w stosunku do zaplanowanych, lecz niższe niż w 2013 r. Przychody Zakładu wyniosły ogółem 4.133.750 tys. zł (tj. 102,2% planu). Uzyskane przychody ogółem były niższe o 6.123 tys. zł (o 0,1%) w porównaniu z uzyskanymi w 2013 r.

¹³ Art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.).

¹⁴ Art. 32 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych.

¹⁵ Art. 77 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

¹⁶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.).

¹⁷ Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.).

¹⁸ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.).

¹⁹ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2014 r., NIK stosuje oceny pozytywną i negatywną. W przypadku, gdy nie zostaną spełnione kryteria dla oceny pozytywnej i negatywnej, stosuje się ocenę opisową.

Koszty działalności bieżącej Zakładu z amortyzacją wyniosły 3.992.158 tys. zł, co stanowiło 93,2% planu. W porównaniu z 2013 r. nastąpiło zmniejszenie kosztów o 87.502 tys. zł, tj. o 2,1%. Struktura kosztów zasadniczo nie uległa zmianie w stosunku do 2013 r. Największy w nich udział miały: wynagrodzenia (52,9%), usługi obce (21%), ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia (11,3%), amortyzacja (9,9%) oraz materiały i energia (2,7%).

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

NIK ocenia pozytywnie wykonanie w 2014 r. planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Ocenę tę uzasadnia prawidłowa i zgodna z planem finansowym realizacja zadań ustawowych Funduszu. W 2014 r. kontynuowano wdrożenie docelowego systemu rozliczeń na kontach płatników składek za okres od 1 stycznia 1999 r. *Systemu Ewidencji Kont i Funduszy*, który umożliwił prowadzenie ewidencji i rozliczeń na kontach płatników składek, w sposób zgodny z ustawą o rachunkowości.

W 2014 r. przychody FUS wyniosły według przypisu 186.577.190 tys. zł (99,1% planu po zmianach) i były o 4.903.696 tys. zł, tj. o 2,6% niższe niż w roku poprzednim.

Zrealizowane koszty (wydatki) w kwocie 195.014.248 tys. zł były o 155.120 tys. zł (0,1%) większe od kwoty określonej w planie po zmianach. W porównaniu z 2013 r. były one niższe o 9.366.944 tys. zł, tj. o 4,6%.

Fundusz Emerytur Pomostowych

NIK ocenia pozytywnie wykonanie w 2014 r. planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych.

Powyższą ocenę uzasadnia prawidłowa oraz zgodna z planem finansowym realizacja jego zadań.

Zaplanowane przychody w wysokości 240.190 tys. zł, zrealizowane zostały w kwocie 236.095 tys. zł. W porównaniu z ustawą budżetową były one niższe o 4.095 tys. zł (1,7%), a w stosunku do 2013 r. niższe o 206 tys. zł (0,1%).

Zrealizowane koszty wyniosły 305.751 tys. zł, czyli były mniejsze o 22.561 tys. zł (6,9%) od planowanych. W porównaniu z 2013 r. wzrosły o 67.858 tys. zł (28,5%).

Fundusz Rezerwy Demograficznej

NIK ocenia pozytywnie wykonanie w 2014 r. planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej.

Powyższą ocenę uzasadnia prawidłowa realizacja planu finansowego, a także uzyskanie stopy zwrotu z inwestycji z całego portfela aktywów FRD na poziomie wyższym, niż w roku poprzednim.

W 2014 r. Fundusz osiągnął przychody w wysokości 2.671.789 tys. zł, tj. 74,4% zaplanowanej kwoty i 70,2% przychodów osiągniętych w 2013 r. Największą pozycję stanowiły przychody pochodzące z części składki na ubezpieczenie emerytalne – 1.564.571 tys. zł, stanowiąc 99,7% kwoty planowanej. Ponadto Fundusz uzyskał środki z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa w kwocie 400.345 tys. zł, tj. 27,3% planu.

W 2014 r. koszty Funduszu wyniosły 2.501.272 tys. zł, tj. 100,0% zaplanowanej kwoty i 95,4% wykonania w 2013 r. Główną pozycją były środki przekazane do FUS²⁰ na rachunek Funduszu Emerytalnego – 2.500.000 tys. zł.

Kalkulację oceny ogólnej wykonania budżetu państwa w części 73 oraz wykonania planów finansowych FUS, FEP, FRD i planu finansowego ZUS – państwowej osoby prawnej przedstawiono w zał. nr 8.

2. Sprawozdawczość

NIK pozytywnie opiniuje roczne sprawozdania za 2014 r. sporządzone przez dysponenta części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a także z wykonania planów finansowych FUS, FEP, FRD i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – jako państwowej osoby prawnej:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),

²⁰ Art. 59 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- z wykonania planów finansowych (Rb-33, Rb-40),

a także:

- roczne sprawozdanie z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1),
- roczne sprawozdanie z wykonania planu finansowego w układzie zadaniowym (Rb-BZ2),
- sprawozdania finansowe za IV kwartał 2014 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N, Rb-UN) i zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z, Rb-UZ),

przekazują prawdziwy i rzetelny obraz dochodów, wydatków, a także należności i zobowiązań. Zostały one sporządzone rzetelnie i złożone terminowo, stosownie do przepisów rozporządzeń Ministra Finansów w sprawie: sprawozdawczości budżetowej²¹, sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych²², a także sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym²³. Kontrola przenoszenia danych ze sprawozdań jednostkowych do rocznych łącznych sprawozdań nie wykazała nieprawidłowości.

NIK opiniuje pozytywnie, dla części 73, FUS, FEP, FRD i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – jako państwowej osoby prawnej, roczne sprawozdania. Podstawą sporządzenia sprawozdań była ewidencja księgowa prowadzona w warunkach przyjętego systemu kontroli zarządczej w zakresie finansowym zawierającego wszystkie wymagane elementy/czynności określone w aktach prawnych i regulacjach wewnętrznych oraz obowiązujących standardach. W przyjętej koncepcji kontroli ustanowiono mechanizmy kontroli zapobiegające znaczącym ryzykom zidentyfikowanym w obszarze prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań, a ich działanie NIK oceniła jako skuteczne.

W wyniku przeprowadzonej kontroli nie zidentyfikowano nieprawidłowości, które pozwoliłyby na stwierdzenie, że księgi rachunkowe obejmujące zapisy dotyczące dochodów i wydatków oraz związane z nimi należności i zobowiązania prowadzone były nieprawidłowo.

3. Uwagi i wnioski

Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Jedno z zaleceń NIK, po kontroli wykonania budżetu państwa w 2013 r., nie zostało zrealizowane. Zakład, mimo podejmowania działań zapobiegawczych, nie doprowadził m.in. do ograniczenia występowania negatywnych zjawisk, polegających na wzroście: liczby dłużników nienależnie pobierających świadczenia z FUS, kwot przez nich pobranych oraz kwoty przedawnionych należności. W 2014 r., w porównaniu z rokiem poprzednim, odnotowano jednak pogłębienie się tych niekorzystnych zjawisk.

Ze względu na niedostępność dokumentacji dotyczącej postępowania o zamówienie publiczne na zakup drukarek i urządzeń wielofunkcyjnych wraz z 45 miesięcznym serwisem, będącej wynikiem zabezpieczenia jej przez funkcjonariuszy CBA, Najwyższa Izba Kontroli nie zbadała prawidłowości przebiegu tego postępowania. W związku z powyższym, NIK nie formułuje ocen, uwag i wniosków w powyższej sprawie. NIK zauważa jednak, że Krajowa Izba Odwoławcza, unieważniając wybór najkorzystniejszej oferty, z powodu rażąco niskiej ceny, a także zalecając powtórzenie czynności oceny ofert, zwróciła uwagę, że były one skutkiem nieprawidłowości w tym postępowaniu. W odwoławczym postępowaniu sądowym, utrzymany został w mocy wyrok KIO. Uwzględniając ponadto wyniki zleconej przez ZUS firmie zewnętrznej usługi, polegającej na dokonaniu przeglądu postępowania na zakup przez ZUS ww. drukarek i urządzeń wielofunkcyjnych, NIK zwraca uwagę, że w raporcie tej firmy zawarto szereg rekomendacji, wskazujących na potrzebę usprawnienia działalności Zakładu w obszarze zamówień publicznych.

²¹ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2014 r., poz. 119 ze zm.).

²² Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. z 2014 r., poz. 1773).

²³ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym (Dz. U. z 2014 r., poz. 1773).

Zdaniem NIK, wskazane byłoby dokonanie zmiany sposobu finansowania ekwiwalentów pieniężnych, z tytułu prawa do bezpłatnego węgla (tzw. deputatów węglowych) dla emerytów i rencistów górniczych z likwidowanych kopalń²⁴ oraz dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw górniczych²⁵, wypłacanych przez ZUS wraz ze świadczeniami emerytalno-rentowymi. Sugerowana zmiana polegałaby na ujmowaniu środków budżetowych na wypłaty ww. ekwiwalentów w ustawie budżetowej w części 73 – ZUS, a nie jak dotychczas w części dotyczącej ministra właściwego ds. gospodarki. Zmiana ta uprościłaby proces finansowania, rozliczania i wypłaty tych świadczeń. Wprowadzając takie rozwiązanie uniknięto by, dotychczas występujących, sytuacji niepożądanych, w szczególności opóźnień w przekazywaniu środków na wypłatę deputatów. Zmiana ta wymaga nowelizacji ustaw o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015 oraz o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych, gdyż ustawy te definiują źródło finansowania omawianych świadczeń, którym w obecnym stanie prawnym jest budżet państwa w części 20 – Gospodarka.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Podobnie jak w latach ubiegłych, znaczącemu pogorszeniu uległa kondycja FUS. W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 r. stan funduszu obniżył się o 8,4 mld zł, pomimo uzyskania nieoprocentowanej pożyczki z budżetu państwa w kwocie 8,9 mld zł, uzupełnienia niedoboru funduszu emerytalnego kwotą 2,5 mld zł ze środków Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz ze środków pochodzących z reformy otwartych funduszy emerytalnych w kwocie ponad 11,0 mld zł, a także wzrostu odprowadzanych składek na ubezpieczenia społeczne, na skutek poprawy kondycji gospodarczej kraju.

NIK zwraca uwagę, że z tytułu reformy OFE planowano uzyskać dla FUS 15,4 mld zł, a faktycznie uzyskano ponad 11,0 mld zł, tj. o ok. 4,4 mld zł mniej niż wstępnie szacowano. W 2015 r. przychody z tego tytułu zostały zaplanowane na 4,5 mld zł²⁶.

Ponadto odnotowana w trakcie roku poprawa koniunktury w gospodarce²⁷ spowodowała wyraźny przyrost nowych miejsc pracy, czego odzwierciedleniem była spadająca stopa bezrobocia z 13,8% planowanej do 11,5% uzyskanej. Dynamicznie rosły także wynagrodzenia, z 13,3% do 13,4%²⁸, co dodatkowo wspierało konsumpcję indywidualną. Wzrost tych dwóch kluczowych, z punktu widzenia przychodów FUS, wskaźników makroekonomicznych, tj. wynagrodzeń i zatrudnienia, przyczynił się do wzrostu wpływu składek na ubezpieczenia społeczne.

W latach 2013–2014 udział wpływów ze składek (przypis) w przychodach FUS zwiększył się z 66,7% do 70,8%, tj. o 4,1 pkt procentowego. Nastąpiło również zmniejszenie udziału dotacji z budżetu państwa, łącznie z wpływami rekompensującymi kwoty składek przekazanych do OFE, w przychodach FUS ogółem, według przypisu, z 25% do 20,7%, tj. o 4,3 pkt procentowego, jak również zmniejszenie udziału samej dotacji z budżetu państwa z 19,4% do 16,3%, tj. o 3,1 pkt procentowego. Spowodowane to było zasileniem środkami pochodzącymi z reformy OFE w wyniku, której, na skutek decyzji obywateli, około 80% dotychczas odprowadzanych składek emerytalnych do OFE jest przekazywanych do FUS. Tym samym wzrosła o 17% wysokość składek odprowadzanych do FUS. W celu zapewnienia niezbędnych środków na wypłatę świadczeń w planie finansowym FUS na 2015 r. zaplanowana została dotacja z budżetu państwa dla Funduszu w kwocie 42,1 mld zł, tj. o 11,7 mld zł więcej niż w 2014 r. Na koniec 2015 r. przewiduje się ujemny stan Funduszu – 45,3 mld zł, tj. o 5,0 mld zł więcej od wykonania w 2014 r.

²⁴ Art. 12 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w l. 2008-2015 (Dz. U. z 2015 r., poz. 410).

²⁵ Art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych (Dz. U. Nr 147, poz. 1031 ze zm.).

²⁶ Ustawa budżetowa na rok 2015 (Dz. U. z 2015 r., poz. 153).

²⁷ Realny wzrost PKB – 103,3% (dane wstępne GUS), planowany – 102,5%.

²⁸ Wskaźnik wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej.

W ocenie NIK, na zmniejszenie deficytu FUS nie miała istotnego wpływu reforma OFE, mimo wsparcia Funduszu środkami pozyskanymi w ramach tzw. *suwaka bezpieczeństwa*, a także wzrost o 17% wysokości składek odprowadzanych do FUS, na skutek zmniejszenia się o około 80% liczby członków OFE, za których jest przekazywana składka do tych funduszy.

Według prognozy ZUS, w latach 2016–2020, szacuje się dalszy wzrost deficytu Funduszu. Saldo roczne (ujemne w kwotach nominalnych) ma wynieść w 2016 r. 54 mld zł, w 2017 r. 56 mld zł, w 2018 r. 58 mld zł, w 2019 r. 60 mld zł, a w 2020 r. 62 mld zł. Wpływy FUS, w porównaniu z rokiem poprzednim, mają wzrastać rok rocznie o 9–11 mld zł, a wydatki o 11–13 mld zł. Przewiduje się niewielki, stopniowy wzrost wydolności Funduszu w latach 2016–2020 z 74% do 76%.

NIK zwraca uwagę, iż ZUS w 2014 r. nie wyodrębnił funduszy rezerwowych dla ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i wypadkowego²⁹. Przyczyną było niespełnienie przesłanki ustawowej, tj. brak wystarczających środków finansowych, pozostających w dniu 31 grudnia każdego roku na rachunku FUS, pomniejszonego o kwoty niezbędne do zapewnienia wypłat świadczeń przypadających na pierwszy miesiąc kolejnego roku.

Fundusz Emerytur Pomostowych

NIK zwraca uwagę na znaczące pogorszenie kondycji FEP. Świadczy o tym m.in. nieuzyskanie wystarczających przychodów na pokrycie bieżących wydatków. Niedobór pokrywany był ze środków zgromadzonych w Funduszu w latach poprzednich, natomiast finansowanie świadczeń w latach następnych wymagać będzie wsparcia w formie dotacji z budżetu państwa. Wzrost wydatków bieżących Funduszu spowodowany był zwiększoną wypłatą świadczeń.

Wykorzystanie dotychczas zgromadzonych środków Funduszu na wypłatę świadczeń przewidywane jest w 2015 r. W planie finansowym FEP na 2015 r. w przychodach Funduszu przewidziano dotację z budżetu państwa w kwocie 6.538 tys. zł. Zobowiązania na koniec roku, w porównaniu ze stanem na 1 stycznia 2015 r., mają wzrosnąć z (minus) 10.502 tys. zł do (minus) 13.159 tys. zł.

Według prognozy ZUS, w latach 2016–2020, szacuje się dalszy wzrost deficytu FEP. Saldo roczne (ujemne w kwotach nominalnych) według prognoz ma wynieść w 2016 r. 290 mln zł, w 2017 r. 433 mln zł, w 2018 r. 593 mln zł, w 2019 r. 768 mln zł, w 2020 r. 950 mln zł, co w porównaniu z 2016 r. oznacza wzrost w 2017 r. o 49,3%, w 2018 r. o 104,5%, w 2019 r. o 164,8%, a w 2020 r. o 227,6%. Wpływy składkowe FEP mają wzrosnąć z 246 mln zł w 2016 r. do 309 mln zł w 2020 r. (o 25,6%), natomiast wydatki z 536 mln zł w 2016 r. do 1.259 mln zł w 2020 r. (o 134,9%).

Fundusz Rezerwy Demograficznej

NIK zauważa, że nadal pozostaje nieuregulowana przez ustawodawcę kwestia przekazywania na przychody FUS odsetek otrzymywanych przez Fundusz Rezerwy Demograficznej od aktywów zdeponowanych na wydzielonym rachunku powierniczym w PKO BP SA, których termin wykupu przypada po 2014 r. Zasady przekazywania przez FRD na przychody funduszu emerytalnego FUS środków pieniężnych uzyskanych z tytułu wykupu aktywów, wymienionych w art. 23 ust. 2 pkt 2 i 3 oraz ust. 10 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o *zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych*, a przekazanych przez Zakład do FRD w trybie ust. 10 pkt 2. oraz odsetek należnych od tych aktywów, określone zostały tylko dla roku 2014 r. Art. 23 ust. 13 przytoczonej ustawy nie reguluje kwestii przekazywania na przychody funduszu emerytalnego FUS odsetek otrzymywanych przez FRD od aktywów pochodzących z OFE, których termin wykupu przypada w latach następnych. Tymczasem wartość aktywów, których terminy wykupu przypadają na lata 2018 i 2022, wynosi 11,7 mld zł, a pochodzące od tych aktywów odsetki ZUS tylko dla lat 2015–2018 oszacował na kwotę ok. 0,7 mld zł rocznie.

²⁹ Art. 55 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Na konieczność doprecyzowania zasad przekazywania przez FRD na przychody funduszu emerytalnego FUS wspomnianych odsetek, przez stosowną zmianę ustawy o przejęciu przez ZUS środków OFE, jeszcze przed upływem pierwszego terminu wykupu aktywów, przypadającego po roku 2014, NIK wskazała po zakończeniu kontroli (I/14/002) pn. *„Przygotowanie ZUS do realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych”*.

II. Wyniki kontroli wykonania budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

1. Dochody budżetowe

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2014 r., kontrola dochodów budżetowych w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego.

1.1. Realizacja dochodów budżetowych

Zrealizowane dochody w wysokości 173.310 tys. zł były niższe od ustalonych w ustawie budżetowej o 142.633 tys. zł (o 45,2%), a w porównaniu z 2013 r. (575.946 tys. zł) były niższe o 402.636 tys. zł (o 69,9%), głównie z powodu wpływu mniejszej kwoty zwrotu środków wycofanych z OFE.

W strukturze dochodów największy udział miały dochody w dziale 753 *Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne* – 107.075 tys. zł (61,8%), które były niższe od zaplanowanych o 144.012 tys. zł (57,4%). Główną pozycją w tym dziale były dochody w rozdziale 75303 *Fundusz Ubezpieczeń Społecznych* w wysokości 105.341 tys. zł. Były one niższe od zaplanowanych o 144.659 tys. zł (57,9%). Kwota ta stanowiła zwrot środków wycofanych z OFE.

W dziale 852 *Pomoc społeczna* dochody wyniosły 60.354 tys. zł (w 2013 r. – 66.659 tys. zł) i były wyższe od zaplanowanych o 1.455 tys. zł (2,5%). Zostały zrealizowane głównie w rozdziale 85234 *Fundusz Alimentacyjny w likwidacji* w kwocie 60.310 tys. zł (w 2013 r. – 66.605 tys. zł). Ponadto uzyskano dochody w dziale 853 *Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej* w kwocie 5.881 tys. zł (w 2013 r. – 6.001 tys. zł), które były niższe od zaplanowanych o 120 tys. zł (2,0%). Dochody w tym dziale pochodziły głównie ze zwrotów nienależnie pobranych rent socjalnych oraz zasiłków i świadczeń przedemerytalnych w kwocie 5.829 tys. zł.

Szczegółowe dane o dochodach budżetu państwa w części 73 przedstawiono w zał. nr 1.

2. Wydatki budżetu państwa

2.1. Wydatki budżetu państwa

Dane dotyczące wydatków budżetowych zawarto w tabeli stanowiącej załącznik nr 2 do informacji.

1. Poniesione w 2014 r. wydatki wyniosły 38.408.705 tys. zł, co stanowiło 94,7% planu po zmianach. W porównaniu z 2013 r. były niższe o 6.476.052 tys. zł (o 14,4%).

W strukturze wydatków największy udział (93,4%) miały wydatki w dziale 753 *Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne*, które wyniosły 35.875.052 tys. zł i były niższe o 6.511.124 tys. zł (15,4%) od poniesionych w 2013 r. oraz wydatki w dziale 853 *Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej* w wysokości 2.336.363 tys. zł, które stanowiły 6,1% ogółu wydatków i były wyższe od poniesionych w 2013 r. o 67.412 tys. zł (3,0%).

Wydatki w dziale 753 obejmowały m.in. (w nawiasach wskaźniki wykonania planu po zmianach):

- a) dotację do FUS (rozdział 75303) – 30.362.793 tys. zł (100%) na uzupełnienie niedoboru środków;
- b) składki na ubezpieczenia społeczne (rozdział 75309) – 2.436.550 tys. zł (56,4%), w tym za osoby przebywające na urlopie wychowawczym, za osoby pobierające zasiłek macierzyński, za nianie, za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem, za które opłacana jest składka emerytalna i rentowa oraz sama składka emerytalna.

Niższe wykonanie wynikało z mniejszego zainteresowania rodziców z możliwości skorzystania ze sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem. Jednocześnie wydatki w 2014 r. były o 18,4% wyższe od wydatków z tego tytułu w 2013 r., co spowodowane było głównie wydłużeniem³⁰ dodatkowego urlopu macierzyńskiego i wprowadzeniem urlopu rodzicielskiego.

³⁰ Z dniem 17 czerwca 2013 r.: art. 182' §1 oraz art. 182^{1a} §1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 – Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r., poz. 1502 ze zm.).

c) świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty (rozdział 75313) – 3.075.184 tys. zł (94,8%); wydatki na świadczenia zlecone stanowiły 3.051.242 tys. zł, wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalania uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnie pobranych świadczeń – 23.885 tys. zł, a odsetki – 57 tys. zł; wydatki ukształtowały się na niższym poziomie, głównie w związku z mniejszą liczbą wypłaconych świadczeń. W 2014 r. ZUS wypłacił m.in.:

- 1.559.931 tys. zł z tytułu rent przyznanych inwalidom wojennym i wojskowym, świadczeń emerytalno-rentowych dla kombatantów oraz rent rodzinnych po inwalidach wojennych, wojskowych i kombatantach (przeciętnie miesięcznie dla około 66,4 tys. osób);
- 499.958 tys. zł z tytułu ryczałtów energetycznych (przeciętnie miesięcznie dla około 251,2 tys. osób);
- 226.959 tys. zł z tytułu dodatków kombatanckich, wraz ze świadczeniami w wysokości dodatku kombatanckiego (przeciętnie miesięcznie dla około 91,8 tys. osób);
- 390.376 tys. zł z tytułu ekwiwalentu pieniężnego za deputat węglowy dla emerytów i rencistów kolejowych (przeciętnie miesięcznie dla około 44,8 tys. osób);
- 167.608 tys. zł z tytułu świadczeń pieniężnych dla osób deportowanych i osadzonych w obozach pracy przymusowej (przeciętnie miesięcznie dla około 77,1 tys. osób).

Wydatki w dziale 851 *Ochrona zdrowia* wyniosły w 2014 r. 197.290 tys. zł (73,4% planu). Obejmowały składki na ubezpieczenie zdrowotne osób przebywających na urloпах wychowawczych, osób pobierających renty na podstawie przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz członków ich rodzin, niań oraz osób sprawujących osobistą opiekę nad dzieckiem. Sfinansowano składki za:

- osoby pobierające renty inwalidów wojennych i wojskowych – 127.099 tys. zł;
- osoby przebywające na urloпах wychowawczych – 59.400 tys. zł;
- nianie – 10.179 tys. zł;
- osoby sprawujące opiekę nad dzieckiem – 612 tys. zł.

Niższy w stosunku do planu poziom wydatków wynikał z mniejszej niż zakładano liczby osób przebywających na urloпах wychowawczych, sprawujących osobistą opiekę nad dzieckiem oraz niań. Jednocześnie wydatki poniesione w 2014 r. były o 14,1% niższe w porównaniu z rokiem poprzednim, głównie w związku ze zmniejszeniem się liczby osób przebywających na urloпах wychowawczych.

Wydatki w dziale 853 *Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej* wyniosły 2.336.363 tys. zł (98,6% planu po zmianach) i były wyższe o 67.412 tys. zł (o 3,0%) od wydatków poniesionych w 2013 r. Wydatki te obejmowały m.in.:

- refundacje ulg przysługujących inwalidom wojennym i wojskowym z tytułu ubezpieczenia OC i AC – 346 tys. zł;
- wypłaty rent socjalnych oraz zasiłków i świadczeń przedemerytalnych – 2.336.017 tys. zł, z czego 2.275.945 tys. zł stanowiły wydatki na wypłatę świadczeń przeciętnie miesięcznie dla 269,0 tys. osób, 59.953 tys. zł – wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalenia uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnie pobranych świadczeń oraz 119 tys. zł – z tytułu odsetek.

Wydatki na świadczenia wzrosły, w porównaniu z 2013 r., o 3,0%, głównie w związku z waloryzacją świadczeń emerytalno-rentowych oraz wzrostem liczby świadczeniobiorców o 1,5%.

2. Dotację w wysokości 37.113.910 tys. zł wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem na uzupełnienie środków FUS, w celu zapewnienia terminowej wypłaty świadczeń. Ze środków dotacji nie dokonywano lokat terminowych.

Zakład otrzymał ponadto dotacje na zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS w kwocie 23.885 tys. zł (rozdział 75313 *Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS*),

co stanowiło 95,2% planu i 59.953 tys. zł (rozdział 85347 *Renta socjalna oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne*), tj. w 98,4% kwoty planowanej. Kwoty te były refundacją poniesionych kosztów zadań w ramach wydatków budżetu państwa we wskazanych rozdziałach klasyfikacji budżetowej.

Dane dotyczące wydatków budżetowych zawarto w tabeli stanowiącej załącznik nr 2 do informacji.

2.2. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności

Wydatki w części 73 w 2014 r. zostały podzielone na wydatki związane z finansowaniem systemu ubezpieczenia społecznego i systemu zaopatrzenia społecznego oraz związane z finansowaniem składek na ubezpieczenie zdrowotne. Wydatki te zostały przypisane do zadań realizowanych w ramach funkcji 13. *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny* i do funkcji 20. *Zdrowie*.

1. Celem zadania 13.2. *Świadczenia społeczne*, na które zaplanowano w ustawie budżetowej 40.293.749 tys. zł, było zapewnienie środków dla osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych i zaopatrzenia społecznego. Jako miernik przyjęto wskaźnik ściągłości składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 99,0%.

Zrealizowana wartość miernika została przekoczona o 0,3 punktu procentowego.

Założono, iż cel zadania 13.2. zostanie osiągnięty przez realizację dwóch działań przypisanych do podzadania 13.2.1. *Świadczenia społeczne realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia*³¹ i dwóch działań przypisanych do podzadania 13.2.2. *Świadczenia zlecone ZUS do realizacji na mocy odrębnych ustaw*³².

Jako miernik podzadania 13.2.1., na realizację którego prognozowano 34.682.108 tys. zł, przyjęto, iż 66,8% wydatków FUS i FEP będzie pokrytych z wpływów ze składek.

W 2014 r. z wpływów tych, w kwocie 32.799.344 tys. zł (94,6% planowanej kwoty), pokryto 68,4% wydatków FUS i FEP, tj. więcej o 1,6 punktu procentowego od założonej wartości miernika.

Na realizację podzadania 13.2.2., którego celem była terminowa i prawidłowa wypłata świadczeń zleconych, zaplanowano 5.611.641 tys. zł; jako miernik przyjęto relację kwoty wypłaconych odsetek za opóźnienia w przyznawaniu prawa do świadczeń i wypłacie, do kwoty wypłaconych świadczeń oraz założono, iż osiągnięta wartość <0,01%; na realizację podzadania wydatkowano 5.412.072 tys. zł (96,4% planowanej kwoty), zaś wartość miernika ukształtowała się zgodnie z planem. Założono, iż podzadanie to będzie realizowane przez następujące działania:

- a) 13.2.2.1. *Świadczenia finansowane z budżetu państwa*, którego celem było zapewnienie środków należnych osobom uprawnionym. Na realizację zaplanowano 5.525.633 tys. zł, jako miernik przejęto liczbę osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe finansowane z budżetu państwa, a wartość miernika ustalono na 342,2 tys. osób. Na realizację działania wydatkowano 5.328.232 tys. zł (96,4% planowanej kwoty), świadczenia emerytalno-rentowe sfinansowano dla 337,7 tys. osób, tj. dla 4,5 tys. osób mniej, niż przewidywała wartość miernika (98,7%);
- b) 13.2.2.2. *Koordinacja działań zapewniających ustalenie prawa do świadczeń, ich wysokości i wypłaty*, na które zaplanowano po zmianie ustawy budżetowej 86.008 tys. zł. Jako miernik przyjęto relację kosztów obsługi wypłaty świadczeń zleconych do kwoty tych świadczeń w wysokości 1,6%. Na realizację działania wydatkowano 83.840 tys. zł (97,5% planowanej kwoty), co stanowiło 1,6 % kwoty świadczeń.

2. W ramach funkcji 20 *Zdrowie*, zaplanowano realizację zadania 20.1. *W Dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej*, na które zaplanowano 268.796 tys. zł, z którego wyodrębniono podzadanie³³:

³¹ 13.2.1.5. Zapewnienie wypłacalności świadczeń z FUS, 13.2.1.7. Opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne z budżetu państwa za osoby uprawnione.

³² 13.2.2.1. Świadczenia finansowane z budżetu państwa, 13.2.2.2. Koordinacja działań zapewniających ustalenie prawa do świadczeń, ich wysokości i wypłaty.

³³ Działanie 20.1.1.9. W Opłacanie i refundacja składek na ubezpieczenie zdrowotne z budżetu państwa za osoby uprawnione.

- 20.1.1. W *Organizacja oraz nadzór nad systemem opieki zdrowotnej*, którego celem miało być umożliwienie dostępu do opieki zdrowotnej osobom nieobjętym ubezpieczeniem zdrowotnym z innego tytułu. Na realizację podzadania zaplanowano 268.796 tys. zł, wydatkowano zaś 197.291 tys. zł (73,4%). Jako miernik podzadania przyjęto przeciętną miesięczną liczbę osób uprawnionych, za które składki na ubezpieczenie zdrowotne finansowane są z budżetu państwa, a wartość miernika ustalono na 281,3 tys. osób. W 2014 r. składki sfinansowano dla około 179,6 tys. osób, tj. o około 101,7 tys. mniej, niż prognozowano. Wykonanie miernika na niższym poziomie jest następstwem niższej niż zakładano liczby osób uprawnionych do finansowania składek na ubezpieczenie zdrowotne, tj. osób korzystających z urlopów wychowawczych oraz osób sprawujących osobistą opiekę nad dzieckiem.

3. Sprawozdania

Zakład przekazał do Ministerstwa Finansów roczne sprawozdania Rb-23, Rb-27 i Rb-28 i roczne sprawozdanie Rb-BZ1³⁴ w obowiązujących terminach. Przekazują one prawdziwy obraz dochodów i wydatków w 2014 r. Wszystkie zostały sporządzone rzetelnie i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym, a kwoty wykazane w sprawozdaniach były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej.

4. Wydatki poniesione w obszarze Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Kwoty transferów z budżetu państwa do FUS (dotacje, pożyczki, refundacja utraty składek przekazanych do OFE) w latach 2010–2014 były następujące: 65.836.370 tys. zł; 57.944.206 tys. zł; 50.701.639 tys. zł; 59.842.382 tys. zł; 47.556.192 tys. zł.

Liczba osób otrzymujących emeryturę wypłacaną przez ZUS w grudniu, bez świadczeń realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz świadczeń osób posiadających także prawo do świadczenia rolniczego, w poszczególnych latach okresu 2010–2014, pozostawała praktycznie na niezmiennym poziomie, tj.: 4.984 tys. osób, 4.952 tys. osób, 4.970 tys. osób, 4.954 tys. osób i 4.981 tys. osób. Z kolei wysokość przeciętnie wypłacanej przez ZUS emerytury w grudniu wynosiła odpowiednio: 1.725 zł; 1.797 zł; 1.889 zł; 1.993 zł i 2.053 zł. Średnia emerytura wypłacana przez Zakład dla grupy 10% najwyższych i najniższych świadczeń w marcu systematycznie wzrastała (w nawiasach podano kwotę najniższego świadczenia): 3.334 zł (736 zł); 3.506 zł (771 zł); 3.622 zł (831 zł); 3.848 zł (854 zł); 3.977 zł (860 zł).

W latach 2010–2014 nastąpił spadek liczby osób pobierających rentę z tytułu niezdolności do pracy wypłaconą przez ZUS w grudniu, tj.: 1.205 tys. osób, 1.149 tys. osób, 1.099 tys. osób, 1.057 tys. osób i 1.011 tys. osób – bez świadczeń realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez świadczeń osób posiadających także prawo do świadczenia rolniczego oraz łącznie z rentami wypadkowymi finansowanymi z FUS, a wypłacanymi przez MON, MSW i MS.

Jednocześnie wzrosła przeciętna wysokość wypłacanego świadczenia: 1.278 zł, 1.341 zł, 1.424 zł, 1.504 zł i 1.546 zł.

Liczba osób otrzymujących rentę rodzinną była na zbliżonym poziomie, tj.: 1.270 tys. osób, 1.271 tys. osób, 1.275 tys. osób, 1.272 tys. osób i 1.271 tys. osób. Odnotowano wzrost wysokości przeciętnego wypłacanego świadczenia: 1.491 zł, 1.556 zł, 1.646 zł, 1.733 zł i 1.777 zł.

Liczba osób fizycznych posiadających ubezpieczenie zdrowotne, bez emerytów i rencistów, osób pobierających zasiłki i świadczenia przedemerytalne oraz renty socjalne, w latach 2010–2014 na koniec grudnia, wyniosła odpowiednio: 15.741 tys. osób, 15.853 tys. osób, 15.921 tys. osób, 15.847 tys. osób i 15.844 tys. osób. Jednocześnie liczba świadczeniobiorców obsługiwanych przez ZUS w tym samym okresie wyniosła: 8.029 tys. osób, 7.896 tys. osób, 7.873 tys. osób, 7.896 tys. osób i 7.913 tys. osób.

³⁴ Sprawozdania Rb-23, Rb-27 i Rb-28 przekazano w terminie określonym w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2014 r., poz. 119 ze zm.), w formie dokumentu elektronicznego przez *Informatyczny System Obsługi Budżetu Państwa Trezor*. Roczne sprawozdanie Rb-BZ-1 przekazano w terminie określonym w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym (Dz. U. Nr 298, poz. 1766).

III. Wyniki kontroli wykonania planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej

Wysokość i struktura przychodów

Przychody Zakładu w 2014 r. wyniosły ogółem 4.133.750 tys. zł (tj. 102,2% planu), z czego przychody planowane w wysokości 4.067.695 tys. zł (tj. 100,6% planu) i przychody nieplanowane w kwocie 66.055 tys. zł. Uzyskane przychody ogółem były niższe o 6.123 tys. zł (o 0,1%) w stosunku do uzyskanych w 2013 r.

Najwyższą pozycję przychodów stanowił odpis z FUS na działalność Zakładu, który zgodnie z ustawą budżetową wyniósł 3.430.000 tys. zł (83,0% przychodów) i był identyczny jak w 2013 r.

Przychody związane z obsługą zadań zleconych wyniosły 468.846 tys. zł (tj. 102,7% planu) i stanowiły 11,3% przychodów ogółem. W 2013 r. przychody te wyniosły 494.116 tys. zł (tj. 103,1% planu) i stanowiły 11,9% przychodów ogółem. Na spadek przychodów, w porównaniu z 2013 r. o 25.270 tys. zł (o 5,1%), wpłynęły niższe przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne.

Przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek innych niż na FUS wyniosły 208.767 tys. zł (104,7% planu). W porównaniu z 2013 r. przychody uzyskane z tego tytułu były niższe o 41.394 tys. zł, tj. o 16,5%. Dominującym źródłem przychodów uzyskanych w tej grupie były przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na: ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 121.256 tys. zł (58,1%); Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 49.753 tys. zł (23,8%) i otwarte fundusze emerytalne w kwocie 37.758 tys. zł (18,1%).

W 2014 r. Zakład uzyskał przychody z tytułu zwrotu kosztów obsługi świadczeń zleconych Zakładowi do wypłaty w kwocie ogółem 260.079 tys. zł, co stanowiło 101,2% planu. W porównaniu z 2013 r. przychody uzyskane z tego tytułu były wyższe o 16.123 tys. zł (o 6,6%). Dominującym źródłem przychodów uzyskanych w tej grupie były przychody z tytułu obsługi pozostałych świadczeń, które wyniosły 130.106 tys. zł, co stanowiło 101,2% planu. Na ich realizację wpływ miały m.in. przychody uzyskane z tytułu informacji udzielanych komornikom.

Ponadto uzyskano przychody z tytułu obsługi: rent socjalnych, które wyniosły 60.097 tys. zł (98,7 % planu); wypłat zasiłków i świadczeń przedemerytalnych, które wyniosły 28.477 tys. zł (107,7 % planu); świadczeń na rzecz kombatanatów, które wyniosły 25.694 tys. zł (102,4 % planu); i świadczeń tzw. „zbiegowych” realizowanych przez KRUS, które wyniosły 15.705 tys. zł (97,7 % planu).

Przychody finansowe w 2014 r. wyniosły 30.365 tys. zł (110,9% planu) i pochodziły głównie z odsetek (30.364 tys. zł). Odsetki od długoterminowych papierów wartościowych wyniosły 13.530 tys. zł, a od środków na rachunkach bieżących i rachunkach bankowych lokat krótkoterminowych 8.142 tys. zł.

Na pozostałe przychody w kwocie 202.273 tys. zł (158,8% planu) składały się przychody planowane w kwocie 136.218 tys. zł oraz nieplanowane w kwocie 66.055 tys. zł. Na pozostałe przychody planowane złożyły się głównie: przychody z tytułu zwrotu kosztów egzekucyjnych (73.225 tys. zł), wynagrodzenie za terminowe wpłacanie podatku (42.796 tys. zł) i otrzymane odszkodowania, kary i grzywny od osób prawnych (6.527 tys. zł). Natomiast przychody nieplanowane zostały uzyskane z tytułu zwrotu środków w związku z realizacją projektów z udziałem środków unijnych.

W 2014 r. rozwiązane zostały także rezerwy (5.207 tys. zł) na postępowania sądowe, niewykorzystane urlopy pracownicze oraz pozostałe rezerwy. Dokonane zostały odpisy aktualizujące wartość inwestycji w kwocie 4.610 tys. zł.

Zdarzenia te znalazły swoje odzwierciedlenie w przychodach ogółem Zakładu, natomiast jako pozycje memoriałowe nie spowodowały wpływu środków pieniężnych.

Gospodarowanie wolnymi środkami Zakładu

Wolne środki Zakładu były w 2014 r. lokowane, zgodnie z obowiązującą w Zakładzie procedurą³⁵, w terminowe lokaty bankowe oraz papiery skarbowe emitowane przez Skarb Państwa.

Środki Zakładu w 2014 r. lokowano w 12 bankach (559 lokat). Kwoty lokat kształtowały się w granicach od 2 mln zł do 200 mln zł, oprocentowanie od 1,40% do 3,20%, okresy lokowania od jednodobowych (406 lokat) do 33-dniowych (1 lokata). Uzyskane odsetki od lokat wynosiły od 161 zł do 413,6 tys. zł, a liczba lokat w miesiącu wynosiła od 39 do 55. Z tytułu lokowania środków uzyskano odsetki w wysokości 8.172,4 tys. zł.

W 2014 r. nie wystąpiły sytuacje zagrażające terminowej realizacji zadań lub utraty płynności finansowej. W celu zapewnienia terminowej realizacji zadań, prowadzono długookresową, codziennie aktualizowaną, prognozę przepływów pieniężnych, a w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu bieżącej płynności finansowej, jednostki organizacyjne dokonujące płatności przekazywały informację o rzeczywistych wydatkach na dwa dni robocze przed terminem płatności.

Należności Zakładu

Na dzień 31 grudnia 2014 r. Zakład nie posiadał należności długoterminowych, podobnie jak w 2013 r. Należności krótkoterminowe wynosiły 136.277 tys. zł. W porównaniu ze stanem na koniec 2013 r. uległy one zmniejszeniu o 6.587 tys. zł, tj. o 4,6%. Złożyły się na nie należności z tytułu dostaw i usług w kwocie 8.943 tys. zł; inne należności – 105.687 tys. zł, należności dochodzone na drodze sądowej – 21.587 tys. zł oraz z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych świadczeń – 61 tys. zł. Na należności *inne* złożyły się głównie należności z tytułu udzielonych pożyczek mieszkaniowych z ZFŚS (76.264 tys. zł), należności od NFZ z tytułu kosztów poboru składki (18.512 tys. zł) i rozrachunki z FUS (9.236 tys. zł), w tym z tytułu obsługi: rent socjalnych (5.052 tys. zł), zadań zleconych (1.709 tys. zł), świadczeń przedemerytalnych (2.294 tys. zł) i obsługi deputatów węglowych (138 tys. zł).

Koszty działalności Zakładu

W 2014 r. łączne koszty działalności bieżącej Zakładu z amortyzacją wyniosły 3.992.158 tys. zł, co stanowiło 93,2% planu. W porównaniu z 2013 r. nastąpiło zmniejszenie kosztów o 87.502 tys. zł, tj. o 2,1%. Struktura kosztów zasadniczo nie uległa zmianie w stosunku do 2013 r.

Największy udział w kosztach miały: *wynagrodzenia* (52,9%), *usługi obce* (21%), *ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia* (11,3%), *amortyzacja* (9,9%) oraz *materiały i energia* (2,7%). Na koszty działalności Zakładu składały się m.in.:

1. Wynagrodzenia w 2014 r. wyniosły ogółem 2.111.787 tys. zł (99,7% planu). W porównaniu z 2013 r. nastąpił spadek kosztów wynagrodzeń o 1.371 tys. zł (o 0,06%). Na wynagrodzenia osobowe w 2014 r. wydatkowano 2.099.928 tys. zł, tj. o 626 tys. zł mniej niż w 2013 r.

Zakład właściwie wykonał postanowienia dotyczące wynagrodzeń i wynagrodzeń bezosobowych w jednostkach i podmiotach prawnych sektora finansów publicznych³⁶. Na 2014 r. zaplanowano środki w niezmienionej wysokości w porównaniu z planem po zmianach na 2013 r. na wynagrodzenia osobowe (2.102.250 tys. zł) oraz pozostałe wynagrodzenia (15.568 tys. zł).

2. Koszty usług obcych, które wyniosły ogółem 836.190 tys. zł (81,5% planu) były niższe od kwoty zaplanowanej o 190.053 tys. zł. W porównaniu z 2013 r. nastąpił spadek o 62.799 tys. zł (7,0%). Dominującymi były usługi związane z przetwarzaniem danych – 347.051 tys. zł (41,5%) oraz koszty usług pocztowych i bankowych – 268.321 tys. zł (32,1%). Niższe wykonanie planu w zakresie usług obcych dotyczyło m.in.:

³⁵ *Zasadami zarządzania aktywami FRD, FUS, FEP i Zakładu*, wprowadzonymi zarządzeniem nr 114 Prezesa ZUS z 11 października 2013 r., zmienionym zarządzeniem nr 29 Prezesa ZUS z 2 czerwca 2014 r.

³⁶ Art. 16-22 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej (Dz. U. z 2012 r., poz. 1456 ze zm.).

- remontów (60,0% planu); niewykonanie planu wynikało m.in. z uzyskania korzystniejszych niż szacowano ofert od kontrahentów na usługi remontowe, mniejszej awaryjności urządzeń, bądź całkowitej lub częściowej rezygnacji z zaplanowanych zadań remontowych;
- usług pocztowych i bankowych (81,1% planu); niewykonanie planu wynikało z uzyskania korzystniejszych stawek za usługi pocztowe w zakresie korespondencji, spadek udziału świadczeń przekazywanych za pomocą poczty na rzecz tańszych świadczeń przesyłanych na rachunki bankowe przelewami;
- usług telekomunikacyjnych (58,8% planu); niewykonanie planu wynikało z wynegocjowania korzystnych warunków za korzystanie z łącz teletransmisyjnych, kontroli zasadności prowadzenia rozmów, szerszego wykorzystania przez pracowników poczty elektronicznej i telefonii komórkowej;
- usług związanych z przetwarzaniem danych (88,8% planu); niewykonanie planu wynikało z mniejszej ilości zleceń dla ZETO, zawarcia korzystniejszych umów na opiekę serwisową SAP, UNIX, rozwój PUE, przesunięcia części zadań na kolejny rok;
- usług pozostałych (82,6% planu), niewykonanie planu wynikało z wynegocjowania przez jednostki ZUS korzystniejszych umów na usługi czystościowe, dozór i ochronę mienia, odprowadzenie ścieków, zmniejszenia kosztów wynajmowanych powierzchni, ograniczenia zapotrzebowania na wynajem miejsc noclegowych poza Centralą w ramach szkoleń, uzyskanie niższych niż planowano kosztów usuwania skutków zimy.

3. Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia w 2014 r. wyniosły 451.414 tys. zł (94,0% planu). W porównaniu z 2013 r. nastąpił spadek kosztów ubezpieczeń społecznych i innych świadczeń o 807 tys. zł (o 0,2%).

4. Koszty amortyzacji wyniosły 394.314 tys. zł. W porównaniu z 2013 r. zmniejszyły się o 10.352 tys. zł (o 2,6%). Wysokość kosztów amortyzacji w 2014 r. była bezpośrednią konsekwencją poziomu realizacji planu rzeczowo-finansowego w zakresie budowy i zakupów środków trwałych, który został zrealizowany na poziomie 66,9 %.

5. Koszty materiałów i energii w 2014 r. wyniosły 107.734 tys. zł (tj. 78,3% planu). Koszty te były niższe od kwoty planowanej o 29.784 tys. zł (tj. o 21,7%). W porównaniu z 2013 r. nastąpił spadek kosztów materiałów i energii o kwotę 4.656 tys. zł (tj. o 4,1%). Dominujący wpływ na poziom realizacji kosztów materiałów i energii w 2014 r. miały (analogicznie jak w latach ubiegłych) koszty zużycia energii zrealizowane w kwocie 65.399 tys. zł (60,7% ogółu zrealizowanych kosztów materiałów i energii). W zakresie kosztów energii plan zrealizowano w 85,9%. Oszczędności w stosunku do planu uzyskano dzięki zawartej umowie centralnej na dostawę energii elektrycznej (z firmą PGE) oraz korzystnym warunkom atmosferycznym w 2014 r., skutkującym niższym zużyciem energii cieplnej, gazu i oleju.

6. Podatki i opłaty wyniosły w 2014 r. 55.709 tys. zł (85,4% planu) i stanowiły 1,4% kosztów ogółem. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek tych kosztów o 1.163 tys. zł (o 2,0%). Dominujący wpływ na poziom wykonania planu miały głównie koszty i różne opłaty związane z realizacją zadań działalności statutowej ZUS, w związku z którą Zakładowi przysługują środki prawne właściwe organom administracji publicznej, tj. opłaty i koszty egzekucyjne, sądowe i komornicze zrealizowane w kwocie 25.970 tys. zł (tj. 46,6 % kosztów podatków i opłat). Niepełne wykonanie planu w zakresie podatków i opłat wynika z ograniczonej możliwości precyzyjnego oszacowania i zaplanowania przede wszystkim kosztów i opłat egzekucyjnych i komorniczych, które ponoszone są na rzecz organów egzekucyjnych, prowadzących na rzecz jednostek ZUS postępowania egzekucyjne. Ponadto, wpływ na niższe koszty egzekucyjne miało również wejście w życie ustawy abolicyjnej³⁷ powodujące zawieszenie części prowadzonych postępowań w egzekucji administracyjnej i sądowej w zakresie zaległości za niezapłacone składki na ubezpieczenia za okres od 1.01.1999 r. do 28.02.2009 r. Ponadto, wpływ miała wysokość wpłat dokonanych przez Zakład na PFRON (18.751 tys. zł) w 2014 roku. Kwota wpłat na PFRON w ubiegłym roku stanowiła 33,7% całości kosztów podatków i opłat. W 2014 r. wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ZUS wyniósł 3,07 i wzrósł w porównaniu z 2013 r. o 0,29 pkt procentowego.

³⁷ Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz. U. z 2012 r., poz. 1551).

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Przeciętne zatrudnienie w ZUS w 2014 r. wyniosło 46.233,15 osób w przeliczeniu na pełne etaty. W porównaniu z zatrudnieniem planowanym (46.123 etatów), było ono wyższe o 110,15 etatów (0,2%), a w stosunku do 2013 r. – wyższe o 268,13 etatów (0,5%).

Przeciętne zatrudnienie w Centrali ZUS wyniosło 1.404,67 etatów (bez Zarządu) i w stosunku do 2013 r. zwiększyło się o 10,76 etatu (0,8%). W oddziałach, w porównaniu z 2013 r., zatrudnienie zwiększyło się o 282,46 etatu do 43.985,7 etatów, tj. o 0,6%. W orzecznictwie lekarskim stan zatrudnienia zmniejszył się o 25,34 etatu do 837,9 etatów (o 2,9%). W Zarządzie ZUS na koniec 2014 r., zatrudnione były 4 osoby, a przeciętne zatrudnienie w osobach w przeliczeniu na pełne etaty wynosiło 5,25 etatów. W 2013 r. Zarząd liczył 5 osób.

Na wynagrodzenia w 2014 r. wydatkowano 2.099.928 tys. zł, tj. o 626 tys. zł mniej niż w 2013 r.

Przeciętne wynagrodzenie w ZUS na jeden etat w 2014 r. wyniosło 3.785,03 zł i w stosunku do 2013 r. zmniejszyło się o 23,22 zł (o 0,6%).

W Centrali ZUS (bez Zarządu), przeciętne wynagrodzenie wyniosło 6.174,09 zł i w stosunku do 2013 r. zmniejszyło się o 18,87 zł (o 0,3%), zaś przeciętne wynagrodzenie w oddziałach ZUS (z wyłączeniem orzecznictwa lekarskiego) w wysokości 3.621,49 zł zmniejszyło się o 20,74 zł, tj. o 0,6%, a w orzecznictwie lekarskim zmalało o 1,28 zł do 8.270,03 zł (o 0,02%). W 2014 r. przeciętne wynagrodzenie w Centrali ZUS (z wyłączeniem Zarządu) było wyższe od wynagrodzenia w oddziałach o 2.552,60 zł, tj. o 70,5%. Przeciętne wynagrodzenie Zarządu zmniejszyło się o 576,95 zł, z 19.887,43 zł w 2013 r. do 19.310,48 zł w 2014 r., tj. o 2,9%.

Szczegółowe dane o wykonaniu przychodów i kosztów oraz zatrudnieniu i wynagrodzeniach przedstawiono w zał. nr 3 i 4.

Działalność inwestycyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

W planie rzeczowo-finansowy działalności ZUS w zakresie budowy i zakupów środków trwałych na 2014 r. na nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych zaplanowano środki w kwocie 475.444 tys. zł. Kwota ta była identyczna z wielkością nakładów na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych przewidzianych w ustawie budżetowej na rok 2014.

Zaplanowano łącznie 264 zadania, z tego: 9 w grupie I, 116 w grupie II, 92 w grupie III, 11 w grupie IV oraz 36 w grupie V. Plan był wielokrotnie zmieniany pod względem liczby zadań i planowanych kwot na poszczególne zadania. Pomimo wprowadzenia 430 zmian planowana kwota ogółem nie uległa zmianie.

Plan ostateczny (na dzień 31 grudnia 2014 r.) przewidywał realizację 356 zadań, tj. o 34,8% zadań więcej, niż pierwotnie planowano (277). Wprowadzone w 2014 r. roku zmiany polegały m.in. na 265 korektach kwot przeznaczonych na realizację zadań, rezygnacji z 32 zadań oraz wprowadzeniu do planu 124 nowych zadań, a także zmianie nazw, roku zakończenia lub kosztu całkowitego dla 7 zadań.

Na realizację w 2014 r. wydatkowano 318.293 tys. zł, (66,9% planu). W poszczególnych grupach wykorzystanie środków było następujące: 34.659 tys. zł w grupie I (94,8%), 26.366 tys. zł w grupie II (89,5%), 3.842 tys. zł w grupie III (99,0%), 5.931 tys. zł w grupie IV (57,5%) i 247.496 tys. zł w grupie V (62,6%).

a) W grupie I (zadania budowlane zwiększające powierzchnię netto), spośród 10 zadań przyjętych do realizacji, w tym 8 kontynuowanych, 3 zostały zrealizowane i rozliczone, 5 było w trakcie realizacji, a 2 były w trakcie przygotowania (dla jednego opracowano projekt budowlany, a dla drugiego rozpoczął się etap przygotowywania do ogłoszenia przetargu).

b) W grupie II (zadania budowlane, które nie zwiększają powierzchni netto) na 152 zadania przyjęte po zmianach planu, w tym 57 kontynuowanych, efekt rzeczowy osiągnięto dla 136, w tym zakończono realizację 71 zadań. Nie osiągnięto zamierzonego efektu rzeczowego w przypadku 16 zadań. Głównym ich celem była poprawa parametrów techniczno-eksploatacyjnych bazy lokalowej Zakładu.

- c) Z planowanych w III grupie (zakupy niescentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych) 149 zadań zrealizowano wszystkie. Obejmowały one zakupy w celu doposażenia jednostek organizacyjnych w sprzęt i urządzenia techniczne, m.in. takie jak: urządzenia klimatyzacyjne do pomieszczeń UPS, serwerowni i pomieszczeń biurowych, wyposażenie składnic akt w regały, inne urządzenia np. elementy systemów telewizji dozorowej i rejestracji czasu pracy. Zrealizowano zadania dot. produkcji i emisji audycji telewizyjnych i radiowych o charakterze edukacyjnym.
- d) W grupie IV (zakupy scentralizowane maszyn, urządzeń, środków transportowych i innych rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych) zakończono realizację 9 z 13 zadań ujętych w planie po zmianach. Zakup maszyny offsetowej pięciokolorowej oraz dostawę 5 samochodów (razem 4 zadania) przeniesiono na 2015 r.
- e) W grupie V (zakupy maszyn, urządzeń oraz wartości niematerialnych i prawnych realizowanych w systemie scentralizowanym dla KSI) zrealizowano 17 spośród 43 planowanych w tej grupie zadań, w trakcie realizacji było 8 zadań, rozpoczęto postępowania dla 6 zadań, rozpoczęto procedury postępowań o udzielenie zamówienia publicznego dla 1 zadania, a nie rozpoczęto realizacji 11 zadań. Z 43 zadań realizację 10 zadań przeniesiono na lata następne, a z realizacji 5 zadań zrezygnowano.

Zamówienia publiczne

A. Badanie wylosowanych postępowań

Kontrolą NIK objęto cztery zamówienia publiczne realizowane w 2014 r. (kwoty brutto):

- dostawa licencji z usługami opieki serwisowej dla środowiska Mainframe i NROI – 52.396 tys. zł (zamówienie w trybie przetargu nieograniczonego, nr TZ/370/74/13);
- świadczenie usług pocztowych – 314.080 tys. zł, w tym przewidywane zamówienia uzupełniające – 72.480 tys. zł (zamówienie w trybie przetargu nieograniczonego, nr TZ/370/46/12);
- udzielenie licencji ze wsparciem na oprogramowanie systemowo-narzędziowego IBM i świadczenie usług wsparcia Kodu Sterującego GDSP – 216.911 tys. zł (zamówienie w trybie z wolnej ręki, nr TZ/271/114/14);
- długoterminowy, 48-miesięczny najem 2 samochodów osobowych – 312 tys. zł (zamówienie w trybie przetargu nieograniczonego, nr TZ/271/18/2014).

Doboru pierwszych trzech spraw do kontroli dokonano na podstawie transakcji wylosowanych metodą MUS, dobierając w pierwszej kolejności te postępowania, których wartość przedmiotu dla danego trybu zamówienia była najwyższa. W przypadku najmu samochodów osobowych był to dobór celowy NIK.

W toku kontroli ustalono m.in., że:

- do realizacji powyższych zamówień nie wykorzystywano środków UE;
- podstawą zaangażowania środków były umowy zawarte po przeprowadzonych postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych, ujęte w planach Zakładu. Zakup wartości niematerialnych (licencji i praw autorskich) wynikał z potrzeby posiadania kodów źródłowymi oraz dokumentacji techniczną i technologiczną, aby zapewnić dostosowanie systemów informatycznych do zmieniających się potrzeb wykonywania ustawowych zadań ZUS. Wszystkie nabyte licencje i prawa autorskie dotyczyły posiadanych i użytkowanych bieżąco systemów, programów i urządzeń;
- przed zawarciem umów dokonano analizy faktycznych potrzeb, pod kątem celowości, aby uzyskane efekty służyły realizacji zadań ustawowych; środki przewidziane na sfinansowanie umów ujęto w planie finansowym Zakładu; wnioski o wszczęcie postępowania, wytypowanych do badania zamówień, były akceptowane przez gł. księgowego, a także faktury potwierdzające zakup;
- nie wystąpiły przypadki nieterminowych płatności, skutkujących zaplaceniem odsetek lub kar umownych;
- koszty realizacji zamówień, o których jest mowa, wyniosły w 2014 r. 93.621 tys. zł (2,3% kosztów działalności ZUS w 2014 r.).

B. Postępowanie na zakup drukarek i urządzeń wielofunkcyjnych wraz z 45 miesięcznym serwisem

Zakład 30 kwietnia 2014 r. opublikował w Dzienniku Urzędowym UE (nr 2014/S 084-146405, postępowanie nr TZ/271/21/14) SIWZ na zakup i dostawę 3.320 sztuk urządzeń: 1.179 drukarek, 2.141 urządzeń wielofunkcyjnych, wraz z 45 miesięczną obsługą serwisową oraz oprogramowaniem umożliwiającym wydruk poufny i podążający oraz raportowanie stanu liczników. Postępowanie prowadzone było w trybie przetargu nieograniczonego. Poniżej przedstawiono najważniejsze wydarzenia dotyczące postępowania:

- 21 maja 2014 r. – dokonanie przez ZUS autopoprawki SIWZ;
- 5 czerwca 2014 r. – wyrok KIO nakazujący modyfikację SIWZ;
- 21 lipca 2014 r. – otwarcie ofert;
- 14 sierpnia 2014 r. – ogłoszenie wyniku postępowania i uznanie oferty Arcus SA za najkorzystniejszą;
- 4 września 2014 r. – wyrok KIO unieważniający wybór najkorzystniejszej oferty (Arcus SA), z powodu rażąco niskiej ceny; zalecenie powtórzenia czynności oceny ofert; wezwanie wykonawców Decsoft SA i Teneo Systems Sp. z o.o. do uzupełnienia listy podmiotów należących do tej samej grupy kapitałowej;
- 3–4 grudnia 2014 r. – zabezpieczenie przez funkcjonariuszy CBA w centrali ZUS, w ramach czynności dochodzeniowych, m.in. dokumentację z ww. postępowania;
- 10 grudnia 2014 r. – Sąd Okręgowy w Warszawie wydał postanowienie utrzymujące w mocy wyrok KIO z 4 września 2014 r.

Dyrektor Departamentu Kontroli Wewnętrznej, 10 grudnia 2014 r. zlecił firmie Ernst & Young Sp. z o.o. Business Advisory Sp.k. wykonanie usługi, polegającej na dokonaniu przeglądu postępowania przetargowego na zakup przez ZUS ww. drukarek i urządzeń wielofunkcyjnych. Wartość usługi ustalono na 113,6 tys. zł (bez podatku od towarów i usług). W *Raporcie z przeglądu* z 13 lutego 2015 r., wykonawca usługi stwierdził brak odstępstw od przepisów wewnętrznych ZUS i prawa zamówień publicznych, oprócz wskazanych przez podmioty zewnętrzne i potwierdzonych przez rozstrzygnięcia KIO. Wydane równoległe przez usługobiorcę rekomendacje dla ZUS dotyczyły:

- wdrożenia zasady prowadzenia formalnych konsultacji w przypadku skomplikowanych i złożonych postępowań (np. przy braku wiedzy merytorycznej w ZUS);
- prowadzenia pogłębionej analizy rynku w celu ustalenia dostępności urządzeń i usług, które mogą spełnić wszystkie wymagania zawarte w SIWZ;
- lepszej dokumentacji okoliczności wyboru i sposobu powstania wybranych dokumentów (w szczególności opinii zewnętrznych ekspertów), prezentowanych na oficjalnych spotkaniach;
- szczegółowej weryfikacji kwalifikacji doradców zatrudnianych przez ZUS;
- każdorazowego przeprowadzania analizy dokumentów przedstawianych przez oferentów, w tym oświadczeń, w celu zidentyfikowania ewentualnych rozbieżności;
- wyboru na przewodniczącego komisji osoby posiadającej wiedzę merytoryczną w zakresie przedmiotowego postępowania;
- dokumentowania przez komisję wszystkich kluczowych zdarzeń związanych z postępowaniem;
- poddania szczegółowej analizie technicznej i prawnej opinii wykonanej przez eksperta ZUS, która została przedstawiona przez ZUS w KIO, w celu ustalenia zgodności przedstawionych w niej ustaleń ze stanem faktycznym lub fachową wiedzą;
- prowadzenia konsultacji z Urzędem Ochrony Konkurencji i Konsumentów w przypadku podejrzenia istnienia nieformalnych porozumień lub powiązań między uczestnikami postępowań.

Zakład w dniu 5 marca 2015 r. wybrał ofertę Medenit SA (dawne Teneo Systems Sp. z o.o.), jako najkorzystniejszą – 40.453,2 tys. zł brutto. Na dokonany przez ZUS wybór, jeden z oferentów (Galaxy SI Sp. Z o.o.), w dniu 16 marca 2015 r., wniósł odwołanie do prezesa KIO.

Realizacja programów współfinansowanych ze środków UE

Łączna wartość projektów Zakładu, które były współfinansowane ze środków UE w 2014 r. wyniosła 329,7 mln zł, w tym dofinansowanie – 325,3 mln zł (98,7%). Do końca 2014 r. na ich realizację wydatkowano 321,6 mln zł, w tym w 2014 r. 70,2 mln zł. Refundacja ze środków UE wyniosła 302,9 mln zł, w tym w 2014 r. – 98,7 mln zł. W 2014 r. realizowanych było 5 projektów, w tym 2 zakończone i rozliczone, 2 zakończone i nierozliczone, jeden realizowany, którego termin zakończenia przypada na 31 maja 2015 r.

W 2014 r. realizowanych było 5 projektów (w Centrali ZUS i w Oddziale ZUS w Słupsku), w tym 2 zakończone i rozliczone, 2 zakończone i nierozliczone, jeden realizowany, którego termin zakończenia przypada na 31 maja 2015 r.

W 2014 r. kontrolowane były następujące projekty:

- *Poprawa jakości usług świadczonych przez ZUS na rzecz przedsiębiorców; nie stwierdzono uchybień i nieprawidłowości w badanym zakresie.*
- *Termomodernizacja budynków siedziby Oddziału ZUS w Słupsku.*

Osiągnięto zakładany wskaźnik produktu w 100%. W wyniku przeprowadzonych kontroli wybranych postępowań stwierdzono nieprawidłowości. Beneficjent został zobowiązany do zwrotu otrzymanego dofinansowania w kwocie 8,5 tys. zł.

Ocena wykonania zadań ustawowych i zleconych

1. Budżet zadaniowy

Zakład sporządził projekt planu finansowego na 2014 r. w układzie zadaniowym dla części 73, FUS i FEP. Natomiast jako państwowa osoba prawna nie sporządził planu w układzie zadaniowym na 2014 r., ponieważ jest ustawowo zwolniony z tego obowiązku³⁸.

2. Obsługa ubezpieczonych

W ramach realizacji zadań związanych ze stwierdzaniem i ustalaniem obowiązku ubezpieczeń społecznych³⁹ w 2014 r. m.in.:

- wystosowano 134,1 tys. zawiadomień o wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe na rok składkowy 2014/2015;
- rozpatrzono 130,4 tys. wniosków o wyrażenie zgody na opłacenie składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe po terminie;
- wydano 920,5 tys. poświadczeń dla celów emerytalno-rentowych, świadczeń przedemerytalnych i kapitału początkowego;
- wydano 92,3 tys. decyzji administracyjnych w sprawach spornych;
- wydano ponad 1,1 tys. pisemnych interpretacji Zakładu⁴⁰;
- wydano zaświadczenia lub potwierdzono stosowne formularze;

³⁸ ZUS jako jednostka sektora finansów publicznych, o której mowa w art. 9 pkt 8 ustawy o finansach publicznych, nie został wymieniony w § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 13 czerwca 2013 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na rok 2014 (Dz. U. z 2013 r., poz. 702), obligującego jednostki sektora finansów publicznych do sporządzania planów finansowych w układzie zadaniowym.

³⁹ Art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁴⁰ W trybie art. 10 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U z 2013 r., poz. 672 ze zm.).

- zawarto prawie 2,5 tys. porozumień z zagranicznymi instytucjami ubezpieczeniowymi na podstawie rozporządzeń unijnych.

3. Realizacja zadań w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w OFE

W odniesieniu do realizacji przez ZUS zadań wynikających ze zmiany regulacji prawnych w obszarze dotyczącym OFE⁴¹, nie stwierdzono nieprawidłowości. Zakład zrealizował powierzone zadania, m.in.:

- 3 lutego 2014 r. przejął od OFE 51,5% wartości ich aktywów (ponad 153 mld zł) zgromadzonych na rachunkach członków OFE⁴²;
- w okresie od 1 kwietnia do 31 lipca 2014 r. przyjął i zewidencjonował ok 2,6 mln oświadczeń członków OFE (tj. 15,6% wszystkich członków)⁴³;
- przyjął od OFE i zaewidencjonował na subkontach środki w kwocie 120 mln zł za osoby wymienione w art. 15 ust. 1–3 ww. ustawy⁴⁴;
- w ramach tzw. *suwaka bezpieczeństwa*⁴⁵ do 31 października 2014 r. przejął środki w kwocie 3.300 mln zł (ponad 1,3 mln ubezpieczonych)⁴⁶, a po 31 października 2014 r. – 362,8 mln zł za m-c listopad (19.251 ubezpieczonych) oraz 348,2 mln zł za grudzień 2014 r. (18.212 ubezpieczonych).

Na skutek reformy emerytalnej, w tym obniżenia wysokości prowizji uzyskiwanej przez Zakład od kwoty przekazanych składek do OFE, przychody w 2014 r. spadły w stosunku do przychodów z 2013 r. o 46.667 tys. zł. W relacji do kwoty zaplanowanej na 2014 r. uzyskano przychody z tego tytułu w kwocie wyższej o 105 tys. zł (100,3% planu).

W związku z reformą OFE, Zakład poniósł w 2014 r. koszty w wysokości 6.386,3 tys. zł, z tego z tytułu: zmian i modyfikacji w systemach informatycznych – 5.439,9 tys. zł, zakupu usługi doradczej – 389,9 tys. zł oraz na rzecz Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych – 556,6 tys. zł.

W planie finansowym Zakładu na 2014 r., przewidziano wszystkie koszty wynikające z potrzeby wykonania zadań związanych ze zmianą regulacji prawnych w obszarze OFE. W związku z realizacją tych zadań nie zwiększono zatrudnienia, ani nie podwyższono funduszu wynagrodzeń.

4. Rozliczenia z otwartymi funduszami emerytalnymi

W 2014 r. ZUS przekazał do OFE składki w kwocie 8.163.718 tys. zł. W porównaniu z 2013 r., w którym przekazano 10.227.493 tys. zł, kwota ta była niższa o 2.063.775 tys. zł (20,1%). Od kwoty tej Zakład potrącił prowizję z tytułu poniesionych kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 37.342 tys. zł, co stanowiło 0,46% przekazanych składek. Łącznie, w latach 1999–2014, Zakład przekazał do OFE składki o wartości 199.967.944 tys. zł.

Z tytułu opóźnień w przekazywaniu składek do OFE, Zakład zapłacił w 2014 r. odsetki w wysokości 37.382 tys. zł. W porównaniu z 2013 r. (234.544 tys. zł) kwota zapłaconych odsetek była niższa o 197.162 tys. zł. Do poszczególnych OFE w 2014 r. Zakład przekazał dodatkowe opłaty⁴⁷ w wysokości 198 tys. zł (w 2013 r. – 596 tys. zł).

⁴¹ Ustawa z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (Dz. U z 2013 r., poz. 1717).

⁴² Zakład zobowiązany został do zewidencjonowania informacji na subkontach ubezpieczonych w terminie do 31 marca 2015 r.

⁴³ Część składki emerytalnej, w wysokości 2,92%, była przekazywana (za okres do 30 czerwca 2014 r.) do OFE, dalsze jej przekazywanie uzależnione było od złożenia przez członka OFE (w okresie od 1 kwietnia do 31 lipca 2014 r.) oświadczenia o przekazywaniu składki do OFE. Liczba poprawnych członkostw w kwietniu 2014 r. wynosiła 16,7 mln osób.

⁴⁴ Osoby pobierające, w dniu wejścia w życie ustawy, okresową emeryturę kapitałową (ust. 1), osoby posiadające ustalone prawo do okresowej emerytury kapitałowej i niepobierające tej emerytury wskutek zawieszenia (ust. 2), osoby, które do dnia wejścia w życie ustawy ukończyły wiek, o którym mowa w art. 24 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (ust. 3).

⁴⁵ Na okres 10 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego, środki z OFE będą stopniowo przenoszone na fundusz emerytalny FUS i ewidencjonowane na prowadzonym przez ZUS subkoncie.

⁴⁶ Za osoby, które w okresie od 1 lutego do 30 października 2014 r. osiągnęły wiek niższy o mniej niż 10 lat od wieku emerytalnego.

⁴⁷ Art. 47 ust. 10c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowi, że jeżeli nie nastąpiło przekazanie przez ZUS składki do OFE w terminie z powodu nieprzekazania lub przekazania błędnego zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, zgłoszenia płatnika składek,

W latach 1999–2014 do OFE przekazano składki i odsetki z tytułu opóźnień w łącznej kwocie 203.483.634 tys. zł, z tego 199.967.944 tys. zł z tytułu składek oraz 3.515.690 tys. zł – odsetek.

Łączne zobowiązania Zakładu w stosunku do OFE z tytułu nieprzekazanych składek i odsetek według stanu na koniec 2014 r., wyniosły 167.720 tys. zł. W porównaniu ze stanem na koniec 2013 r. (437.664 tys. zł) zobowiązania zmniejszyły się o 269.944 tys. zł, w tym z tytułu nieprzekazanych składek – z 380.071 tys. zł do 118.853 tys. zł (o 261.218 tys. zł) i nieprzekazanych odsetek – z 57.594 tys. zł do 48.868 tys. zł (o 8.726 tys. zł).

Należności od OFE z tytułu nienależnie przekazanych składek według stanu na koniec 2014 r. wyniosły 767.395 tys. zł. W porównaniu ze stanem na koniec 2013 r. (672.973 tys. zł), należności zwiększyły się o 94.422 tys. zł (o 14,0%).

5. Orzecznictwo lekarskie, prewencja rentowa i wypadkowa

5.1. Orzecznictwo lekarskie

Lekarze orzecznicy ZUS w 2014 r. wydali łącznie 1.234,5 tys. orzeczeń. W porównaniu z 2013 r. liczba orzeczeń zmniejszyła się o 10,9%.

Lekarze orzecznicy, wykonując kontrolę prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich, ustalając uprawnienia do świadczeń, a także działając na wniosek lekarzy leczących, wydali w 2014 r. łącznie 88 tys. orzeczeń o potrzebie rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS (wzrost o 3,3% w porównaniu z 2013 r.).

Komisje lekarskie ZUS wydały w 2014 r. łącznie 88 tys. orzeczeń (o 1,1% mniej niż w 2013 r.), z czego 69,5 tys. (79%) wydano w związku z wniesieniem sprzeciwu przez osobę zainteresowaną.

Do sądów pracy i ubezpieczeń społecznych wpłynęło 34 tys. odwołań (o 4,2% mniej niż w roku poprzednim). Sądy wydały 33,1 tys. wyroków, w tym uwzględniły odwołanie ubezpieczonego w 9 tys. przypadkach, co stanowi 27,2% wyroków wydanych w tych sprawach.

W Centrali ZUS, w ramach nadzoru nad wykonywaniem orzecznictwa o niezdolności do pracy, rozpatrzono 7,4 tys. spraw oraz przeprowadzono 30 kontroli funkcjonalnych w terenowych jednostkach organizacyjnych Zakładu.

5.2. Prewencja rentowa

W planie finansowym FUS, będącym załącznikiem do ustawy budżetowej na rok 2014, na prewencję rentową⁴⁸ ustalono kwotę 192.891 tys. zł, tj. o 15.797 tys. zł (o 8,9%) wyższą od wykonania w 2013 r. Wydatkowano 178.103 tys. zł (92,3% zaplanowanych środków), głównie na rehabilitację leczniczą wraz z opłatą miejscową i zwrotem kosztów przejazdu (177.932 tys. zł).

W 2014 r. rehabilitacją objęto prawie 77,8 tys. osób, o 5,9% więcej, niż w 2013 r. (73,4 tys. osób). W strukturze objętych rehabilitacją w 2014 r. największą grupę stanowiły osoby po rehabilitacji narządu ruchu – 55,3 tys. (71,1%), układu krążenia – 6,8 tys. (8,7%), narządu ruchu w systemie ambulatoryjnym – 6,7 tys. (8,6%) i schorzeń psychosomatycznych ponad 4,6 tys. (6,0%).

W 2014 r., w porównaniu z 2013 r., odnotowano wzrost liczby osób objętych schorzeniami narządu ruchu rehabilitowanych metodą stacjonarną o 2,7 tys. (o 5,1%) i ambulatoryjną o 448 (o 7,2%), a także kobiet objętych rehabilitacją po leczeniu schorzeń gruczołu piersiowego o 274 (o 22,5%). Jednocześnie odnotowano mniejszą liczbę osób po rehabilitacji układu krążenia metodą ambulatoryjną o 56 (o 18,1%).

Średni koszt rehabilitacji przypadający na jednego ubezpieczonego wyniósł 2.156 zł. Był o 118 zł (o 5,2%) niższy od średniego kosztu w 2013 r. (2.274 zł) i kształtował się w granicach od 1.541 zł dla rehabilitacji schorzeń

imiennego raportu miesięcznego, deklaracji rozliczeniowej, dokumentu płatniczego lub zlecenia płatniczego, Zakład wymierza płatnikowi składek lub instytucji obsługującej wpłaty składek dodatkową opłatę. Ponadto, zgodnie z art. 47 ust. 10h ustawy, odsetki określone w ust. 10b lub pobrana przez Zakład dodatkowa opłata, o której mowa w ust. 10c, są przekazywane na rachunek ubezpieczonego do otwartego funduszu emerytalnego.

⁴⁸ Art. 69 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

narządu ruchu metodą ambulatoryjną do 3.911 zł dla rehabilitacji schorzeń narządu głosu. Przyczyną niższego wykonania planu kosztów rehabilitacji była m.in., w porównaniu z 2013 r., niższa o 5,3% stawka kosztu pobytu ubezpieczonego w ośrodku rehabilitacyjnym.

5.3. Prewencja wypadkowa

W planie finansowym FUS na prewencję wypadkową przeznaczono 32.265 tys. zł. Kwota ta była prawie 9-krotnie wyższa od wydatków poniesionych z tego tytułu w 2013 r. (3.627 tys. zł). Zwiększenie nastąpiło na skutek zmiany brzmienia art. 37 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych⁴⁹, na mocy art. 8 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw⁵⁰.

Na prewencję wypadkową wydatkowano 8.502 tys. zł (26,4%). Niższe wykonanie wynikało głównie z mniejszej niż zakładano liczby otrzymanych, a następnie pozytywnie rozpatrzonych, wniosków o dofinansowanie działań skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej, składanych przez płatników składek. Na 525 wniosków, które wpłynęło do ZUS, tylko 57 zostało pozytywnie zakwalifikowanych i zakończyło się zawarciem umowy o dofinansowanie projektu, 73 – negatywnie, a 395 zwrócono do modyfikacji. Aby zwiększyć zainteresowanie tą formą dofinansowania, Zakład podejmował liczne działania informacyjne wśród pracodawców.

Również uzyskanie niższych niż przewidywane, kosztów usług i zleconych prac naukowo-badawczych, miało wpływ na niepełne wykonanie planu prewencji wypadkowej.

6. Należności z tytułu zaległych składek i działalność egzekucyjna

6.1. Należności z tytułu składek

Należności ZUS z tytułu zaległych składek⁵¹ wyniosły na koniec 2014 r. 51.293.774 tys. zł (składki – 29.607.543 tys. zł, odsetki za zwłokę w ujęciu memoriałowym – 21.686.231 tys. zł). W porównaniu ze stanem na dzień 31 grudnia 2013 r., należności zmniejszyły się o 2.267.483 tys. zł, tj. o 4,2%, w tym składki o 732.587 tys. zł (2,4%), odsetki w ujęciu memoriałowym – o 1.534.896 tys. zł (6,6%). Należności z tytułu składek wraz z odsetkami w ujęciu memoriałowym, dla poszczególnych rodzajów ubezpieczeń i funduszy, były w 2014 r. następujące:

- ubezpieczenia społeczne – 36.905.862 tys. zł, tj. o 1.696.813 tys. zł (o 4,4%) mniej, niż w 2013 r.;
- FP i FGŚP – 2.984.750 tys. zł, tj. o 430.112 tys. zł (o 12,6%) mniej, niż w 2013 r.;
- ubezpieczenie zdrowotne – 11.393.024 tys. zł, tj. o 139.809 tys. zł (o 1,2%) mniej, niż w roku poprzednim;
- FEP – 10.137 tys. zł, tj. o 750 tys. zł (o 6,9%) mniej, niż w roku poprzednim – 10.887 tys. zł (składki – 9.404 tys. zł, odsetki – 1.483 tys. zł).

6.2. Należności objęte działaniami egzekucyjnymi

Według danych ZUS, należności z tytułu składek (bez odsetek), wobec których podjęte zostały działania egzekucyjne ZUS, urzędów skarbowych oraz w pozostałym trybie, wyniosły w 2014 r. 13.623.175 tys. zł, czyli działaniami tymi objęto kwotę należności większą o 489.564 tys. zł (o 3,7%) aniżeli w 2013 r.. W porównaniu z 2013 r., w 2014 r. zwiększyła się także, wynosząca 1.039.667 tys. zł, kwota należności objętych układami ratalnymi, odroczone terminami spłaty oraz restrukturyzacją zadłużenia o 25.030 tys. zł (o 2,5%).

W wyniku powyższych działań, dochodzeniem na koniec 2014 r. objęto 49,5% (14.662.842 tys. zł) należności z tytułu składek, bez odsetek w ujęciu memoriałowym (o 2,9% więcej, niż na koniec 2013 r.) oraz 28,6% należności z tytułu składek, wraz z odsetkami w ujęciu memoriałowym (o 2,2% więcej, niż w 2013 r.).

⁴⁹ Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.

⁵⁰ Dz. U. z 2012 r., poz. 637 ze zm.

⁵¹ Składki na: Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych i na ubezpieczenie zdrowotne, odsetki za zwłokę, koszty egzekucyjne, koszty upomnień i dodatkowe opłaty od stycznia 1999 r.

Z prowadzonego przez Centralę Zakładu monitoringu wynika, że głównymi przyczynami nieobjęcia egzekucją lub ulgami należności z tytułu składek były przyczyny niezależne od ZUS, tj. m.in.:

- umorzone postępowania egzekucyjne z uwagi na całkowitą nieściągalność należności;
- należności z dwóch ostatnich miesięcy rozliczeniowych wobec, których nie podjęto żadnych działań egzekucyjnych;
- niskie kwoty należności niepodlegające egzekucji⁵²;
- brak podstaw prawnych do odpisania należności, jako trwale nieściągalne;
- postępowania wyjaśniające lub w toku wydawania decyzji o zadłużeniu;
- korekty deklaracji rozliczeniowych, składane przez płatników składek, za przeszłe okresy;
- nieterminowe złożenie deklaracji o wyrejestrowaniu lub zawieszeniu prowadzonej działalności, skutkujące przejściowym wzrostem zaległych składek;
- oznaczaniem wpłat niewłaściwymi identyfikatorami.

Znacząca skala działań egzekucyjnych podjętych przez ZUS miała miejsce w okresie obowiązywania tzw. ustawy abolicyjnej, skutkującej umorzeniem należności lub zawieszeniem postępowań egzekucyjnych.

6.3. Dochodzenie zaległych składek

A. W 2014 r. łączna liczba tytułów wykonawczych we wszystkich rodzajach egzekucji wynosząca 4.131 tys., zmniejszyła się w porównaniu z 2013 r. o 1.504 tys. (o 26,7%), a ich wartość wynosząca 8.090.926 tys. zł – o 669.705 tys. zł (o 8,9%). Oznacza to także zmniejszenie liczby tytułów i kwot objętych egzekucją w poszczególnych jej rodzajach, w tym:

- egzekucja prowadzona przez oddziały ZUS – liczba tytułów zmniejszyła się o 627,8 tys. (o 21,1%), a kwota o 14.443 tys. zł (o 0,3%);
- egzekucja prowadzona przez urzędy skarbowe – liczba tytułów zmniejszyła się o 790,8 tys. (o 37,6%), a kwota o 843.978 tys. zł (o 32,2%);
- egzekucja prowadzona w pozostałym trybie⁵³ – liczba tytułów zmniejszyła się o 85,3 tys. (o 15,5%), a kwota zwiększyła się o 188.716 tys. zł (o 16,0%).

Przyczyną zmniejszenia liczby wystawionych tytułów wykonawczych były głównie zmiany przepisów dotyczących egzekucji należności publicznoprawnych. Z dniem 21 maja 2014 r. Zakład utracił m.in. możliwość zlecenia naczelnikowi urzędu skarbowego prowadzenia postępowania egzekucyjnego, w przypadku nieskuteczności własnej egzekucji, jej zbiegu z egzekucją administracyjną lub sądową. Ponadto brak *vacatio legis* do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie trybu postępowania wierzycieli należności pieniężnych przy podejmowaniu czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych, które weszło w życie z dniem 21 maja 2014 r., uniemożliwiło bezkolizyjne przejście wszystkich organów egzekucyjnych z dotychczasowego na nowy tryb postępowania.

Pozostałymi czynnikami wywierającymi wpływ na wielkość działań egzekucyjnych były:

- brak możliwości wszczynania postępowania egzekucyjnego bez uprzedniego doręczenia upomnienia, w stosunku do należności wynikających z decyzji określających wysokość zadłużenia, co wydłużało czas na wystawienie tytułów i skierowania należności do egzekucji, a także podjęcie działań zmierzających do zastosowania środka egzekucyjnego;

⁵² Aktualnie do egzekucji uzasadnia zadłużenie na kwotę powyżej 116 zł.

⁵³ Sądowa, syndyk masy upadłościowej.

- obowiązywanie tzw. ustawy abolicyjnej, wstrzymującej przymusowe dochodzenie należności oraz wejście w życie z dniem 11 sierpnia 2014 r. ustawy o zmianie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015⁵⁴, przewidującej odroczenie spłaty zaległości przez kopalnie węgla kamiennego do końca 2015 r.;
- rozszerzenie przez Zakład polityki udzielanych ulg w spłacie należności z tytułu składek, jak też skutki polityki dyscyplinującej płatników składek.

B. Mimo objęcia działaniami egzekucyjnymi większej kwoty należności z tytułu składek, przy jednoczesnym spadku liczby wystawianych tytułów, odnotowano zmniejszenie wpływów. Ze wszystkich rodzajów egzekucji, udzielania ulg w spłacie zaległych składek, a także wpłat dokonanych przez dłużników po wdrożeniu egzekucji oraz w wyniku restrukturyzacji zadłużenia, na koniec 2014 r. uzyskano 2.344.913 tys. zł, tj. mniej o 167.129 tys. zł (o 6,7%) niż w 2013 r. (w którym uzyskano 2.512.042 tys. zł). Wpływy te stanowiły w 2014 r. 7,9% należności z tytułu składek bez odsetek w ujęciu memoriałowym (w 2013 r. – 8,3%) oraz 4,6% należności z tytułu składek wraz z odsetkami w ujęciu memoriałowym (w 2013 r. – 4,7%).

Głównym czynnikiem wpływającym na efektywność działań egzekucyjnych oraz na wielkość uzyskanych z tego tytułu wpływów, była zmiana obowiązujących przepisów prawa.

W wyniku dochodzenia należności przez urzędy skarbowe, oddziały ZUS i w pozostałym trybie, odzyskano należności w kwocie 1.885.453 tys. z (łącznie z dobrowolnymi wpłatami dokonanymi przez dłużników po wdrożeniu egzekucji), tj. o 129.959 tys. zł (o 6,5%) mniej, niż w 2013 r. Na odzyskaną kwotę złożyły się należności:

- ubezpieczenie społeczne – 1.355.840 tys. zł, tj. o 100.208 tys. zł (o 6,9%) mniej niż w 2013 r.;
- ubezpieczenie zdrowotne – 435.170 tys. zł, tj. o 20.750 tys. zł (o 4,5%) mniej niż w 2013 r.;
- FP i FGŚP, FEP – 94.443 tys. zł, tj. 9.001 tys. zł (o 8,7%) mniej niż w 2013 r..

W porównaniu z rokiem poprzednim miało ponadto miejsce:

- zwiększenie o 4.565 tys. zł (o 1,6%) przychodów uzyskanych w wyniku zawartych układów ratalnych;
- zwiększenie o 7.961 tys. zł (o 25,8%) przychodów uzyskanych na skutek odroczenia płatności składek;
- zmniejszenie o 49.697 tys. zł (o 26,7%) przychodów uzyskanych w wyniku restrukturyzacji zadłużenia.

C. Należności ZUS od wybranych podmiotów branżowych⁵⁵ w 2014 r. wyniosły 1.184.837 tys. zł i w porównaniu z 2013 r. były niższe o 223.101 tys. zł (o 15,8%). Przymusowym dochodzeniem w trybie egzekucji administracyjnej objęto 422.290 tys. zł (35,6%) oraz spłatą w formie układów ratalnych lub odroczeniem terminów płatności 387.880 tys. zł (32,7%). Żadną formą dochodzenia należności nie objęto kwoty 374.667 tys. zł (31,6%).

Brak działań egzekucyjnych wobec wybranych grup podmiotów branżowych wynikał głównie z nieposiadania majątku przez te podmioty, z którego możliwe byłoby dochodzenie należności lub z toczących się postępowań likwidacyjnych, upadłościowych i kompensacyjnych.

Należności ZUS od wybranych podmiotów branżowych były następujące (w nawiasach podano kwoty zadłużenia w 2013 r.):

- przemysł hutniczy – 171.246 tys. zł (182.837 tys. zł);
- górnictwo węgla kamiennego – 246.293 tys. zł (383.522 tys. zł);
- przemysł lekki – 163.015 tys. zł (170.632 tys. zł);

⁵⁴ Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1069).

⁵⁵ Dane ZUS dla: przemysłu hutniczego, górnictwa węgla kamiennego, przemysłu lekkiego, siarkowego, zbrojeniowego, stoczniowego, oraz dla PKP SA, ZOZ i PUP.

- PKP SA – 52 tys. zł (4.942 tys. zł);
- przemysł zbrojeniowy – 125.529 tys. zł (162.480 tys. zł);
- przemysł stoczniowy – 159.209 tys. zł (150.864 tys. zł);
- zakłady opieki zdrowotnej – 318.432 tys. zł (352.467 tys. zł);
- powiatowe urzędy pracy – 1.061 tys. zł (194 tys. zł).

W 2014 r. Zakład kontynuował działania w celu odzyskania nieopłaconych składek od ww. podmiotów branżowych. Saldo zaległości PUP na koniec 2014 r. wyniosło 1.061 tys. zł i w porównaniu z 2013 r. wzrosło o 867 tys. zł. Wzrost sald odnotowano w trzech oddziałach ZUS, z czego 557 tys. zł stanowiło saldo na jednym koncie za jeden miesiąc rozliczeniowy. Po wyjaśnieniu nieprawidłowości w rozliczeniu składek, płatnik dobrowolnie uregulował niedopłatę już w 2015 r. Pozostała kwota 310 tys. zł dotyczy dwóch PUP, u których, przy wsparciu konsultanta ZUS, wyjaśniane są błędy w dokumentach rozliczeniowych. Po ich zakończeniu saldo należności zostanie skorygowane.

D. Wskaźnik efektywności egzekucji prowadzonej przez urzędy skarbowe i ZUS w 2014 r. wyniósł 13,69% i w porównaniu z 2013 r. zmniejszył się o 1,36 pkt procentowego. Przyczyną były głównie konsekwencje zmian regulacji prawnych dotyczących egzekucji należności publicznoprawnych, które zaczęły obowiązywać od 21 maja 2014 r., a także obowiązywania tzw. ustawy abolicyjnej.

E. ZUS podejmował przewidziane prawem działania w celu wyegzekwowania należności z tytułu składek. W 2014 r. najczęściej dokonywano zabezpieczenia należności na nieruchomości dłużnika – 33,5 tys. wniosków (w porównaniu z 2013 r. spadek o 5,6 tys., tj. o 14,4%). O dokonanie wpisu do rejestru dłużników niewypłacalnych skierowano 18,8 tys. wniosków (w porównaniu z 2013 r. wzrost o 1,1 tys., tj. o 5,8%), a w sprawie zabezpieczenia należności na ruchomości dłużnika – 9,9 tys. wniosków (w porównaniu z 2013 r. spadek o 1,0 tys., tj. o 9,3%).

6.4. Przedawnienia

W 2014 r. wielkość przedawnionych należności wyniosła 1.792.643 tys. zł. Złożyły się na nią przedawnione składki i dodatkowe opłaty w wysokości 637.624 tys. zł i odsetki za zwłokę w kwocie 1.155.019 tys. zł. W porównaniu z 2013 r. kwota przedawnionych należności zwiększyła się o 472.574 tys. zł (35,8%), w tym składek i dodatkowych opłat o 188.585 tys. zł (o 42,0%) i odsetek za zwłokę o 283.989 tys. zł (o 32,6%).

Z ogólnej kwoty przedawnieniu uległy należności (w nawiasie podano procentowy wzrost w porównaniu z 2013 r.):

- FUS – 1.450.835 tys. zł (28,5%), w tym z tytułu składek i dodatkowych opłat – 507.474 tys. zł (35,0%) i odsetek za zwłokę – 943.361 tys. zł (25,2%);
- z tytułu ubezpieczeń zdrowotnych – 254.628 tys. zł (85,3%), w tym z tytułu składek i dodatkowych opłat – 97.440 tys. zł (83,3%) i odsetek za zwłokę – 157.188 tys. zł (86,6%);
- FP i FGŚP – 87.181 tys. zł (62,8%), w tym z tytułu składek i dodatkowych opłat – 32.710 tys. zł (62,8%) i odsetek za zwłokę – 54.471 tys. zł (62,8%).

Na skalę zaewidencjonowanych w 2014 r. odpisów z tytułu przedawnienia wpływ miało zakończenie postępowania upadłościowego bez uprzedniego wpływu środków na pokrycie zaległości oraz korekta dokumentów rozliczeniowych, sporządzana po upływie terminu przedawnienia ujawnionych w nich należności. Ponadto niezależnymi od Zakładu, a mającymi bezpośredni wpływ na skalę przedawnień, były m.in. uwarunkowania prawne, uniemożliwiające wdrożenie postępowania egzekucyjnego (np. zaległości z kwotami niedojrzałymi do egzekucji, zakończenie postępowania przez urząd skarbowy z protokołem nieściągalności i brakiem możliwości dalszego podjęcia egzekucji, w przypadku zgonu dłużnika lub brak możliwości przeniesienia odpowiedzialności na osoby trzecie, np. ze względu na odrzucenie spadku).

Zakład podejmował w 2014 r. działania ograniczające i urealnijające skalę przedawnionych należności, m.in.

- wprowadzono procedurę *Ustalanie i odpisywanie należności przedawnionych*, określającą jednolite reguły w obszarze przedawnień;
- wprowadzono jednolite *Zasady rozliczania konta płatnika na podstawie dokumentacji księgowanej na koncie płatnika w KSI ZUS*;
- uwzględniono problematykę przedawnień podczas przeprowadzanych w pionie dochodów kontroli funkcjonalnych;
- kontynuowano czynności polegające na zawieszeniu lub przerwaniu biegu terminu przedawnienia należności z tytułu składek;
- podejmowano środki dyscyplinujące wobec płatników (wydano 2.943 decyzji o wymierzeniu dodatkowej opłaty oraz wystosowano 4.705 wniosków o ukaranie grzywną)⁵⁶.

6.5. Umorzenia

W 2014 r. umorzono należności na kwotę 318.284 tys. zł. Złożyły się na nią umorzone składki i dodatkowe opłaty – 160.830 tys. zł i odsetki za zwłokę – 157.454 tys. zł. W porównaniu z 2013 r. kwota umorzonych należności zmniejszyła się o 128.516 tys. zł (o 28,8%), w tym składek i dodatkowych opłat o 50.575 tys. zł (o 23,9%) i odsetek za zwłokę o 77.941 tys. zł (o 33,1%).

Z ogólnej kwoty umorzeniu uległy należności:

- FUS – 250.570 tys. zł, z tego z tytułu składek i dodatkowych opłat – 125.671 tys. zł i odsetek za zwłokę – 124.899 tys. zł;
- z tytułu ubezpieczeń zdrowotnych – 50.920 tys. zł, z tego z tytułu składek i dodatkowych opłat – 26.402 tys. zł i odsetek za zwłokę – 24.518 tys. zł;
- FP i FGŚP – 16.793 tys. zł, z tego z tytułu składek i dodatkowych opłat – 8.756 tys. zł i odsetek za zwłokę – 8.037 tys. zł.

Zmniejszenie w 2014 r. kwoty umorzeń z tytułu składek, w porównaniu z 2013 r., jest następstwem stosowania tzw. ustawy abolicyjnej⁵⁷. Zawarte w niej rozwiązania umożliwiały umorzenie zadłużenia z tytułu składek na przystępniejszych dla zainteresowanych warunkach, niż określonych w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych.

W 2014 r., na podstawie przepisów ustawy abolicyjnej, umorzono należności na kwotę 419.114 tys. zł, z tego z tytułu składek i dodatkowych opłat – 209.185 tys. zł oraz odsetek za zwłokę i opłat prolongacyjnych – 209.929 tys. zł.

6.6. Składki niezidentyfikowane

Składki, które nie zostały przypisane do kont płatników składek, na koniec 2014 r. wyniosły 17.040 tys. zł i w porównaniu z 2013 r. (40.076 tys. zł) zmniejszyły się o 23.136 tys. zł. Wielkość składek dla poszczególnych rodzajów ubezpieczeń i funduszy była następująca:

- ubezpieczenia społeczne – 10.161 tys. zł;
- FP i FGŚP – 993 tys. zł;
- ubezpieczenie zdrowotne – 5.886 tys. zł.

Składki niezidentyfikowane, na dzień 2 marca 2015 r. (wplacone do 31 grudnia), wyniosły 13.541 tys. zł, w tym wplacone w latach 1999–2000 wyniosły 4.029 tys. zł (29,8%).

⁵⁶ Art. 24 ust. 1a i art. 98 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁵⁷ Ustawa z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz. U. poz. 1551) – utrata mocy 15 stycznia 2015 r.

7. Prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek

Liczba kont płatników składek w Centralnym Rejestrze Płatników⁵⁸ wynosiła:

- 1 stycznia 2014 r. – 6.263,0 tys., w tym kont aktywnych 2.337,1 tys.;
- 31 grudnia 2014 r. – 6.537,7 tys., w tym kont aktywnych 2.382,9 tys..

W 2014 r. średniomiesięcznie było 6.380,2 tys. kont ogółem, w tym aktywnych – 2.366,9 tys..

Liczba zarejestrowanych w Centralnym Rejestrze Ubezpieczonych⁵⁹ wynosiła:

- 1 stycznia 2014 r. – 14.407,8 tys. osób podlegających ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu (w tym 9.942,8 tys. osób podlegających tylko ubezpieczeniu zdrowotnemu);
- 31 grudnia 2014 r. – 14.390,6 tys. osób podlegających ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu (w tym 9.631,5 tys. osób podlegających tylko ubezpieczeniu zdrowotnemu).

8. Wdrożenie Systemu Ewidencji Kont i Funduszy oraz Programu Płatnik Plus

A. W 2014 r. rozliczenia na wszystkich kontach płatników składek były prowadzone w systemie *e-SEKiF*. Dokumenty rozliczeniowe i wpłaty były przetwarzane w cyklu dobowym, co umożliwiało codzienną aktualizację rozliczeń i sald. System spełnia wymogi ustawy o rachunkowości, a tym samym zapisy na kontach płatników stanowią ewidencję analityczną dla księgi głównej FUS i FEP. W lipcu 2014 r. zintegrowano *SEKiF* z *SAP* w obszarze FEP, co umożliwiło automatyczne księgowanie zapisów z kont płatników w księdze głównej FEP. Integracja *SEKiF* – *SAP* w obszarze FUS planowana jest na 2016 r. Podstawą księgowania w księdze głównej FUS są raporty generowane z zapisów na kontach płatników składek.

W celu weryfikacji kompletności dokumentów złożonych przez płatników oraz uprzednio podjętych decyzji, Zakład kontynuuje przegląd kont płatników. Według stanu na koniec grudnia 2014 r. weryfikacją objęto ponad 81% kont płatników.

W 2014 r. prowadzono również działania, w celu podniesienia kompetencji pracowników obsługujących rozliczenia na kontach płatników. Opracowano system szkoleń i warsztatów z obsługi kont, wprowadzono standardy ich obsługi, zapewniono wsparcie oddziałów ZUS w obsłudze kont tzw. trudnych, jak również opracowano narzędzia wspierające pracę, w tym *Podręcznik początkującego referenta rozliczeń*.

B. Departament Audytu Centrali ZUS, w ramach przeprowadzonych w 2014 r. czynności doradczych, ocenił realizację zadań przez komórki rozliczeń, w zakresie uzgodnień sald *SEKiF-FW* na kontach płatników oraz bieżącą obsługą salda płatnika na podstawie zapisów w *SEKiF*. W wydanej opinii stwierdzono m.in., że pracochłonność obsługi sald kont płatników przeniesionych do *SEKiF* zmniejszyła się około trzykrotnie, zapisy na kontach w *SEKiF* są trwałe, a ustalony na 31 grudnia 2015 r. termin uzgodnienia sald wszystkich kont płatników zostanie dotrzymany.

C. Wdrażany przez Zakład Program Interaktywny Płatnik Plus jest unowocześnioną wersją dotychczas użytkowanego przez płatników programu *Płatnik*⁶⁰. Ma na celu doprowadzenie do spójności danych ewidencjonowanych na kontach płatników i ubezpieczonych, z danymi w kartotekach, jakie znajdują się w programie *Płatnik*. Umożliwia weryfikację zestawu dokumentów, jeszcze przed ich wysyłką do Zakładu, co przyczynia się do skrócenia czasu, w którym Zakład udostępnia płatnikowi informację o wyniku przetworzenia przesłanych dokumentów. Wprowadzenie programu ma również zapewnić automatyczną dystrybucję do płatników nowych parametrów oprogramowania (np. zmienionych reguł weryfikacji). Korzyścią wynikającą z jego wdrożenia programu jest aktualizacja danych w kartotekach osób ubezpieczonych, w programie *Płatnik*, na podstawie danych zaewidencjonowanych na ich indywidualnych kontach, bez konieczności składania przez płatnika dokumentów ubezpieczeniowych. Program wprowadzany jest etapami, aktualnie zostało nim objętych ponad 130 tys. płatników.

⁵⁸ Art. 33 ust. 1 pkt 2 i pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁵⁹ W trybie art. 33 ust. 1 pkt 1 i pkt 3 ww. ustawy.

⁶⁰ Program służący płatnikom składek do prowadzenia rozliczeń z ZUS.

9. Nienależnie pobrane świadczenia

Według stanu na 31 grudnia 2014 r. liczba dłużników z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z FUS zwiększyła się z 42 tys. do 44 tys., tj. o 2 tys. (o 4,8%), a wartość pobranych świadczeń z 189.505 tys. zł do 213.333 tys. zł, tj. o 23.828 tys. zł (o 12,6%). Na ogólną kwotę nadpłat na koniec 2014 r. złożyło się:

- 2.572 dłużników Funduszu Emerytalnego – 7.045 tys. zł (w 2013 r. – 2.419 na kwotę 7.213 tys. zł);
- 32.978 dłużników Funduszu Rentowego – 162.554 tys. zł i odsetek 506 tys. zł (w 2013 r. – 31.953 dłużników na kwotę świadczeń 149.621 tys. zł i odsetek 455 tys. zł);
- 997 dłużników Funduszu Wypadkowego – 6.670 tys. zł i odsetek 29 tys. zł (w 2013 r. – 947 dłużników na kwotę świadczeń 6.356 tys. zł i 28 tys. zł odsetek);
- 7.510 dłużników Funduszu Chorobowego – 36.518 tys. zł i 12 tys. zł odsetek (w 2013 r. – 6.715 dłużników na kwotę 25.822 tys. zł i 9 tys. zł odsetek).

Zmniejszeniu w 2014 r. uległa liczba dłużników z tytułu nienależnie pobranych świadczeń finansowanych z budżetu państwa z 3.266 do 3.152, tj. o 114 osób (o 3,5%) oraz kwota zadłużenia z 5.795 tys. zł do 5.673 tys. zł., tj. o 122 tys. zł (o 2,1%).

W ciągu 2014 r. zmniejszyła się też do 3.910 (o 465 osób) liczba dłużników Funduszu Alimentacyjnego (o 10,6%) i wysokość kwoty należności do 6.259 tys. zł, tj. o 695 tys. zł (o 10%).

10. Nadpłaty świadczeń

W 2014 r. odnotowano 54,7 tys. nowo ujawnionych nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych na kwotę 150.495 tys. zł. W porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba zmniejszyła się o 0,9 tys. (o 1,6%), a kwota wzrosła o 881 tys. zł (o 0,6%).

Głównymi przyczynami nowo ujawnionych nadpłat, niezawinionych przez ZUS (dotyczy to 26,8 tys. nadpłat na kwotę 66.718 tys. zł.), było w około 49% przypadkach:

- osiąganie przez osoby pobierające świadczenia emerytalno-rentowe przychodów powodujących ich zawieszenie lub zmniejszenie i niepoinformowanie o tym fakcie ZUS;
- zbyt późne powiadomienie ZUS o zgonie świadczeniobiorcy;
- pobranie przez członków rodziny świadczenia po zgonie osoby zmarłej.

11. Wyrównania do wysokości należnego świadczenia

W 2014 r. wypłacono 64,8 tys. wyrównań do wysokości należnego świadczenia na kwotę 212.869 tys. zł, co w porównaniu z 2013 r. stanowi spadek liczby wypłat o 103,5 tys. (o 61,5%), a ich kwoty o 148.916 tys. zł (o 41,2%). Powodem wypłaty wyrównań były m.in. wyroki sądowe zmieniające decyzję organu rentowego oraz błędy pracowników ZUS.

12. Odsetki za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń

W 2014 r. Zakład dokonał 41,2 tys. wypłat odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie na kwotę 172.360 tys. zł. W porównaniu z 2013 r. nastąpiło zwiększenie o 24,1 tys. (o 140,6%) liczby wypłat oraz o 167.944 tys. zł kwoty wypłaconych odsetek.

Największy udział, zarówno pod względem liczby, jak i kwoty wypłat, miały odsetki z tytułu opóźnień w ustalaniu prawa do świadczeń i wypłacie emerytur i rent. W 2014 r. dokonano z tego tytułu ponad 41 tys. wypłat na kwotę 172.156 tys. zł, co stanowiło 99,5% ogólnej liczby wypłat i 99,9% ogólnej kwoty wypłat (w roku poprzednim odpowiednio: 97,8% i 96,3%). Pozostałe wypłaty odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie dotyczyły świadczeń pozaubezpieczeniowych, jednorazowych odszkodowań wypadkowych i zasiłków pogrzebowych.

W 2014 r. wypłaty odsetek za opóźnienia w ustalaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie przy emeryturach i rentach, spowodowane były następującymi przyczynami (w nawiasie podano liczę przypadków i kwotę wypłaconych odsetek w 2013 r.):

- błędy leżące po stronie ZUS – 1,7 tys. przypadków na kwotę 684 tys. zł (1,8 tys. przypadków, 599 tys. zł);
- zmiana wykładni przepisów – 0,9 tys. przypadków na kwotę 2.486 tys. zł (1,4 tys. przypadków, 432 tys. zł);
- wydanie decyzji i wypłata świadczenia po terminie ustawowym – 9,2 tys. przypadków na kwotę 1.023 tys. zł (6,8 tys. przypadków, 836 tys. zł);
- wykonanie wyroków sądowych – 1,9 tys. przypadków na kwotę 5.620 tys. zł (1,2 tys. przypadków, 1.936 tys. zł);
- inne – 27,3 tys. przypadków na kwotę 162.349 tys. zł (5,5 tys. przypadków, 460 tys. zł).

13. Finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne duchownych

Składki na ubezpieczenia społeczne duchownych finansowane są z Funduszu Kościelnego, na opłacenie których otrzymuje on dotacje z budżetu państwa⁶¹. Z Funduszu Kościelnego są też finansowane składki na ubezpieczenie zdrowotne duchownych⁶².

Środki pieniężne pochodzące z Funduszu Kościelnego przekazywane były do ZUS w transzach miesięcznych, po uprzednim wystawieniu przez Zakład noty obciążeniowej. Należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne za 2014 r. zostały ZUS zwrócone w pełnej wysokości i wyniosły łącznie 123.047 tys. zł, z tego:

- ubezpieczenia społeczne – 112.411 tys. zł,
- ubezpieczenie zdrowotne – 10.636 tys. zł.

14. Fundusz Alimentacyjny w likwidacji

Zakład w 2014 r. kontynuował działania mające na celu odzyskanie należności Funduszu Alimentacyjnego w Likwidacji (FAL). Podstawowe dane dotyczące tego Funduszu, według stanu na 31 grudnia 2014 r. były następujące:

- 306 tys. osób zobowiązanych do alimentacji na kwotę 4.887.840 tys. zł (5% mniej w porównaniu z 2013 r.);
- 3,9 tys. osób zobowiązanych do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń na kwotę 6.262 tys. zł (10% mniej w porównaniu z 2013 r.).

W wyniku działań podejmowanych przez Zakład i komorników sądowych, w 2014 r. wpływy od osób zobowiązanych do alimentacji na poczet spłaty należności z tytułu wypłaconych świadczeń wyniosły 72.932 tys. zł i utrzymały się na poziomie 2013 r. Natomiast od osób zobowiązanych do zwrotu bezpodstawnie pobranych świadczeń, wpływy wyniosły 492 tys. zł i były niewiele niższe od wpływów w 2013 r.

W 2014 r. wydano prawie 4,3 tys. decyzji o udzieleniu ulg (układy ratalne i odroczenia płatności) na łączną kwotę 55.518 tys. zł, jednocześnie dokonano umorzenia należności na kwotę 4.975 tys. zł.

15. Pobór składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

Łączne wpływy na wyodrębniony rachunek bankowy, służący wyłącznie do wpłat składek Funduszu Pracy i Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, wyniosły w 2014 r. 9.959.808 tys. zł, w tym na:

- Fundusz Pracy – 9.569.383 tys. zł;
- Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – 390.425 tys. zł.

⁶¹ Art.16 ust. 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁶² Art. 86 ust. 4 i 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.).

Na rachunek Funduszu Pracy przekazano, po potrąceniu kosztów poboru i dochodzenia składek, kwotę 9.560.590 tys. zł, a do Krajowego Biura Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych – 390.066 tys. zł.

16. Pobór składek na ubezpieczenie zdrowotne

W 2014 r. na wyodrębniony rachunek bankowy, służący do wpłat składek na ubezpieczenie zdrowotne, wpłynęła kwota 61.211.789 tys. zł. Z wpływów tych potrącono należności Zakładu z tytułu kosztów poboru i dochodzenia składek w wysokości 0,2% kwot zidentyfikowanych składek (Zakład uzyskał z tego tytułu przychód w kwocie 122.932 tys. zł).

Na dzień 31 grudnia 2013 r., saldo na rachunku bankowym wyniosło 416.590 tys. zł. Do Narodowego Funduszu Zdrowia w 2014 r. przekazano 61.040.607 tys. zł. Na 31 grudnia 2014 r. na rachunku bankowym pozostało saldo 464.839 tys. zł, które w styczniu 2015 r. przekazano do NFZ.

17. Świadczenia przedemerytalne i zasiłki przedemerytalne

Wydatki związane z wypłatą świadczeń finansowanych z Funduszu Pracy w 2014 r. wyniosły 2.373.059 tys. zł, tj.:

- wypłacone świadczenia i zasiłki przedemerytalne – 2.370.201 tys. zł (z tego świadczenia przedemerytalne – 2.047.884 tys. zł i zasiłki przedemerytalne – 322.317 tys. zł);
- wypłacone zasiłki pogrzebowe po osobach i członkach ich rodzin pobierających świadczenia i zasiłki przedemerytalne – 2.858 tys. zł.

Odsetki za opóźnienie w wypłacie zasiłków i świadczeń przedemerytalnych wyniosły 21 tys. zł, natomiast wynagrodzenie dla ZUS z tytułu kosztów ustalenia uprawnień i wypłaty świadczeń wyniosło 28.477 tys. zł.

18. Renty socjalne

Wydatki związane z wypłatą rent socjalnych⁶³, finansowanych ze środków budżetu państwa w 2014 r., wyniosły 2.336.016 tys. zł, w tym: wydatki na wypłatę świadczeń – 2.275.944 tys. zł, wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalenia uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnie pobranych świadczeń – 59.953 tys. zł, z tytułu odsetek – 119 tys. zł. Wydatki na świadczenia wzrosły w porównaniu z 2013 r. o 3,0%, głównie w związku z waloryzacją świadczeń emerytalno-rentowych oraz wzrostem liczby świadczeniobiorców.

19. Wydatki na świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS

Wydatki na świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone Zakładowi do wypłaty wyniosły w 2014 r. 3.075.184 tys. zł i zmniejszyły się w porównaniu z 2013 r. o 4,3%. Z kwoty tej 3.051.242 tys. zł stanowiły wydatki na świadczenia, 23.885 tys. zł wynagrodzenie Zakładu z tytułu kosztów ustalania uprawnień, wypłaty i dochodzenia nienależnie pobranych świadczeń oraz 57 tys. zł z tytułu odsetek. W 2014 r. ZUS wypłacił m.in.:

- 66,4 tys. (przeciętnie miesięcznie) rent inwalidom wojennym i wojskowym wraz z rentami rodzinnymi oraz świadczeń emerytalno-rentowych kombatantom – 1.559.931 tys. zł;
- 251,2 tys. (przeciętnie miesięcznie) ryczałtów energetycznych – 499.958 tys. zł;
- 91,8 tys. (przeciętnie miesięcznie) dodatków kombatanckich – 226.959 tys. zł;
- ekwiwalent pieniężny za deputat węglowy dla emerytów i rencistów kolejowych – 390.376 tys. zł;
- 77,1 tys. (przeciętnie miesięcznie) świadczeń pieniężnych dla osób deportowanych i osadzonych w obozach pracy przymusowej – 167.608 tys. zł.

20. Podatek dochodowy od osób fizycznych

W 2014 r. Zakład potrącił świadczeniobiorcom zaliczki na podatek od osób fizycznych w kwocie 14.103.440 tys. zł i przekazał do urzędów skarbowych podatek za okres grudzień 2013 r. – listopad 2014 r.

⁶³ Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 982 ze zm.).

w kwocie 14.036.338 tys. zł (w tym 1.138.423 tys. zł za grudzień 2013 r.). Zobowiązanie wobec urzędów skarbowych z tytułu zaliczek na podatek pobrany w grudniu 2014 r. wyniosło 1.205.525 tys. zł i zostało uregulowane w styczniu 2015 r.

21. Współpraca międzynarodowa

Główne kierunki współpracy międzynarodowej ZUS w 2014 r. dotyczyły działań związanych z:

- Komisją Europejską;
- Międzynarodowym Stowarzyszeniem Zabezpieczenia Społecznego (ISSA);
- Europejską Platformą Zabezpieczenia Społecznego (ESIP);
- Europejskim Stowarzyszeniem Lekarzy Orzeczników (EUMASS);
- kontaktami o charakterze konsultacyjno-ekspertycznym realizowanymi na podstawie zawartych przez ZUS dwustronnych porozumień o współpracy eksperckiej i wymianie doświadczeń w zakresie zabezpieczenia społecznego;
- działalnością informacyjno-popularyzatorską dla odbiorców zagranicznych oraz Polonii;
- reprezentacją Zakładu na konferencjach i seminariach międzynarodowych.

Koszty zadań zrealizowanych przez Departament Współpracy z Zagranicą ZUS wyniosły ogółem 849,9 tys. zł, tj. 94,4% planu.

22. Wypłata deputatów

ZUS w 2014 r., wraz ze świadczeniami emerytalno-rentowymi, wypłacał ekwiwalent pieniężny z tytułu prawa do bezpłatnego węgla (tzw. deputat węglowy) dla emerytów i rencistów górniczych z likwidowanych kopalń⁶⁴ – 129.054 tys. zł oraz dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw górniczych⁶⁵ – 15.022 tys. zł. Według obowiązujących regulacji prawnych⁶⁶, środki na wypłatę ekwiwalentów pieniężnych określone są każdego roku w ustawie budżetowej, w części nr 20, której dysponentem głównym jest minister właściwy ds. gospodarki.

Zasady finansowania wypłaty ekwiwalentu, wysokość należnych Zakładowi kosztów obsługi, a także zasady rozliczania dotacji na wypłaty, uregulowane zostały w umowach⁶⁷ zawartych między Ministrem Gospodarki i Prezesem ZUS w dniach 12 października 2007 r. i 24 maja 2011 r.⁶⁸.

Środki pieniężne na wypłaty ekwiwalentów przekazywane były przez Ministra Gospodarki do ZUS w formie miesięcznych zaliczek, po uprzednim zgłoszeniu przez ZUS wysokości środków potrzebnych na wypłatę. Jednocześnie w umowach przyjęto, że w wypadku opóźnienia w przekazaniu środków pieniężnych, Ministra Gospodarki obciążają odsetki w wysokości określonej przepisami prawa cywilnego⁶⁹.

W dniu 29 grudnia 2014 r. Główny Księgowy Funduszy przesłał do Dyrektora Departamentu Górnictwa Ministerstwa Gospodarki notę księgową z wylczeniem odsetek za zwłokę w przekazaniu do ZUS w 2014 r. zaliczek na wypłatę ekwiwalentów pieniężnych (opóźnienie dotyczyło zaliczek za grudzień 2014 r. w wysokości

⁶⁴ Art. 12 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015 (Dz. U. z 2015 r., poz. 410).

⁶⁵ Art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 2007 r. o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych (Dz. U. Nr 147, poz. 1031 ze zm.).

⁶⁶ Art. 26 ust. 1 pkt 4) lit. a) ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008–2015 oraz art. 11 ust. 1–3 ustawy o ekwiwalencie pieniężnym z tytułu prawa do bezpłatnego węgla dla osób uprawnionych z przedsiębiorstw robót górniczych.

⁶⁷ Art. 71 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i wykorzystania dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla, bezpłatnego węgla w naturze oraz rent wyrównawczych (Dz. U. Nr 118, poz. 753).

⁶⁸ Dane: wystąpienie pokontrolne NIK nr KPS-4100-06-01/2013 (P/13/108, ze zmianami wprowadzonymi uchwałą Komisji Rozstrzygającej NIK z 28 maja 2013 r., przekazane Prezesowi ZUS po kontroli wykonania budżetu państwa w 2012 r.

⁶⁹ Zob. § 2 ust. 3 każdej z umów.

9.334,7 tys. zł) w kwocie 34,4 tys. zł. W odpowiedzi, Radca Ministra w Departamencie Górnictwa w Ministerstwie Gospodarki zwrócił notę przy piśmie z 16 stycznia 2015 r. informując, iż dochodzenie przez ZUS umownych odsetek jest bezzasadne, a potwierdzać to mają przepisy ustaw oraz zawartych umów⁷⁰.

Sprawozdania

Zakład sporządził w 2014 r. i terminowo przekazał do Ministerstwa Finansów kwartalne sprawozdania z wykonania planu finansowego Rb-ZUS. Sprawozdanie Rb-40 z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2014 rok, planu finansowego ZUS,⁷¹ za okres od początku roku do dnia 31 grudnia 2014 r., przekazane zostało do Ministerstwa Finansów 1 kwietnia 2015 r. W sprawozdaniach przedstawiono dane zgodne z ewidencją księgową Zakładu.

Zakład sporządził za 2014 r. i terminowo przekazał do GUS kwartalne sprawozdania o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych Rb-N, kwartalne sprawozdania o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji Rb-Z. Nie dokonywano zmian w sprawozdaniach. W rocznym sprawozdaniu Rb-Z wykazano zobowiązania według tytułów dłużnych w wysokości 31,490,35 zł (z tytułu dostaw towarów i usług).

Zakład sporządził za 2014 r. i terminowo przekazał do GUS roczne sprawozdanie o stanie należności z tytułu papierów wartościowych Rb-UN. W sporządzonym sprawozdaniu przedstawiono dane zgodne z ewidencją księgową. Nie dokonano zmian w sprawozdaniu. W rocznym sprawozdaniu Rb-UN wykazano papiery wartościowe w wysokości 506.516 tys. zł (I grupy dłużników krajowych).

Zakład sporządził za 2014 r. i terminowo przekazał do GUS roczne sprawozdanie uzupełniające o stanie zobowiązań Rb-UZ. W sprawozdaniu wysłanym 23 lutego 2014 r. wykazano zerowy stan zobowiązań z tytułu papierów wartościowych i wymagalne zobowiązania w kwocie 31.490,35 zł. Nie dokonywano korekty sprawozdania.

Objęte badaniem sprawozdania Rb-N i Rb-Z za III i IV kwartał 2014 r. zostały sporządzone na podstawie zbiorczego zestawienia ze sprawozdań jednostkowych oddziałów ZUS. Sprawozdania jednostkowe przekazywane były do Wydziału Rachunkowości Zakładu w Centrali, gdzie podlegały weryfikacji, w aspekcie zgodności z księgami rachunkowymi i zestawieniami w module FI-Zakład, po sprawdzeniu zgodności wszystkich sprawozdań z podległych jednostek.

Księgi rachunkowe

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wiarygodność ksiąg rachunkowych w odniesieniu do rocznych sprawozdań budżetowych i kwartalnych sprawozdań w zakresie operacji finansowych oraz ich zgodność z zasadami rachunkowości.

Zakład posiadał aktualną dokumentację, przyjętą przez Zarząd ZUS, opisującą zasady rachunkowości⁷², obiegu i kontroli dowodów księgowych⁷³ oraz zasady odpowiedzialności finansowej⁷⁴. Dokumentacja zasad rachunkowości spełniała wymagania określone w ustawie o rachunkowości⁷⁵. Dokumentacje procedur i zasad były dostępne dla pracowników. Określono w nich – stosownie do standardów rachunkowości – stanowiska i zakresy obowiązków osób odpowiedzialnych za wykonywanie poszczególnych czynności w ramach systemu rachunkowości, w tym kontroli funkcjonalnej.

⁷⁰ W dniu 10 czerwca 2013 r. Główny Księgowy Funduszy, realizując wniosek NIK po kontroli wykonania budżetu państwa w 2012 r., przesłał do Dyrektora Departamentu Górnictwa Ministerstwa Gospodarki noty księgowe z wyliczeniem odsetek za zwłokę w przekazaniu do ZUS zaliczek na wypłatę ekwiwalentów pieniężnych za okres ostatnich 3 lat. W odpowiedzi Ministerstwo Gospodarki stwierdziło m.in., że realizacja wniosku NIK w zakresie naliczenia i obciążenia Ministra Gospodarki odsetkami za zwłokę w przekazaniu zaliczek na wypłatę deputatów węglowych jest bezpodstawna.

⁷¹ Zob. § 19, ust 6 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2014 r., poz. 119 ze zm.).

⁷² Zarządzenie nr 76 Prezesa ZUS z 29 października 2010 r. w sprawie przyjęcia zasad rachunkowości dla ZUS oraz ustalenia *Zakładowego Planu Kont Zakładu* wraz z zaakceptowanymi w 2013 i 2014 r. zmianami (Komunikaty Prezesa ZUS).

⁷³ Zarządzenie Nr 100 Prezesa ZUS z 3 września 2013 r. w sprawie wprowadzenia *Instrukcji obiegu i kontroli dowodów księgowych ZUS jako osoby prawnej*

⁷⁴ Regulamin organizacyjny ZUS.

⁷⁵ Art. 10 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.).

Powyższą opinię sformułowano na podstawie badania systemu księgowości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – jako państwowej osoby prawnej, które przeprowadzono w Centrali, w zakresie poprawności formalnej dowodów i zapisów księgowych, wiarygodności zapisów księgowych pod kątem prawidłowości wartości transakcji okresu księgowania oraz ujęcia ich na kontach syntetycznych i analitycznych. Wybrano do kontroli z zastosowaniem metody monetarnej⁷⁶ 80 dowodów księgowych na kwotę 336.524,9 tys. zł (tj. 0,9% liczby badanej populacji). Operacje gospodarcze potwierdzone tymi dowodami zostały zbadane także pod względem legalności, gospodarności celowości i rzetelności.

Stwierdzono, że zbadane dowody księgowe ujęto we właściwych okresach sprawozdawczych w księgach rachunkowych⁷⁷. Dowody i odpowiadające im zapisy księgowe zostały również sporządzone poprawnie pod względem formalnym.

Biegły rewident badający sprawozdanie finansowe ZUS za 2013 r. przedstawił pozytywną opinię.

Realizacja wniosków pokontrolnych NIK

A. Po kontroli wykonania budżetu państwa w 2013 r. NIK skierowała do Prezesa ZUS wnioski pokontrolne, których stan realizacji przedstawiał się następująco:

1. *Podjęcie działań skutkujących zmniejszeniem:*

a) *wypłacanych przez Zakład odsetek z tytułu nieterminowo przekazywanych składek do OFE.*

Wniosek został zrealizowany;

b) *liczby dłużników z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z FUS i kwot przez nich pobranych.*

Nie zrealizowano, mimo podejmowania działań. Liczba ww. dłużników zwiększyła się w 2014 r., w porównaniu do 2013 r., o 2 tys. osób (4,8%), a wartość nienależnie pobranych świadczeń o 23.828 tys. zł (12,6%);

c) *kwot przedawnień należności.*

Nie zrealizowano wniosku, mimo podejmowania działań. Przedawnione należności wzrosły w 2014 r., w porównaniu z 2013 r., o 472.574 tys. zł (35,8%). Nadal występują przyczyny niezależne od Zakładu, mające wpływ na wielkość przedawnionych należności (m.in. uwarunkowania prawne, uniemożliwiające skuteczne wdrożenie postępowania egzekucyjnego);

d) *wypłaty odsetek za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń.*

Nie zrealizowano wniosku, mimo podejmowania działań⁷⁸. W 2014 r., w porównaniu z 2013 r., nastąpiło zwiększenie o 24,1 tys. (140,6%) liczby ww. wypłat oraz zwiększenie o 167.944 tys. zł kwoty wypłaconych odsetek.

2. *Wyeliminowanie przypadków niewłaściwego nanoszenia poprawek i korekt na dowodach księgowych w Centrali Zakładu.*

Wniosek został zrealizowany.

B. Z kolei wnioski przedstawione Prezesowi ZUS⁷⁹ po kontroli stosowania przez Zakład ustawowych procedur w odniesieniu do wybranych postępowań w obszarze zamówień publicznych na usługi informatyczne w latach 2010–2013 oraz stan ich realizacji były następujący:

1. *Podjęcie działań zapewniających warunki do przeprowadzania w trybie konkurencyjnym postępowań na zakup usług informatycznych niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania systemów emerytalno-rentowych, a także prowadzenie postępowań o zamówienie publiczne w tym obszarze, zgodnie z zasadami uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców.*

⁷⁶ Metoda statystyczna uwzględniająca prawdopodobieństwo wyboru proporcjonalnie do wartości transakcji (MUS).

⁷⁷ Art. 20 ust. 1 ustawy o rachunkowości.

⁷⁸ Przyczyny można ustalić jedynie na poziomie oddziałów, które nie były kontrolowane.

⁷⁹ Wystąpienie nr KPS-4100-001-04/02/2014 (P/14/001).

Wniosek w trakcie realizacji. Zakład podjął działania, m.in. próbę przejęcia autorskich praw majątkowych do systemów, *RENTIER-MANAGER/AD* (ZETO Katowice) i *EMIR-SEKS/AD* (ZETO Bydgoszcz), lecz właściciele tych praw nadal nie są zainteresowani ich przeniesieniem na rzecz ZUS w całości, ani zmianą zasad korzystania z licencji przez Zakład. Postępowania przetargowe, na podstawie umowy dotyczącej usługi wsparcia eksploatacji i utrzymania KSI ZUS, mają być uruchamiane w terminie gwarantującym czas na ich przeprowadzenie i rozstrzygnięcie (z zachowaniem czasu koniecznego na przejęcie usług), zapewniając tym samym przeprowadzenie postępowania o zamówienie publiczne zgodnie z zasadami uczciwej konkurencji i równego traktowania wykonawców.

2. *Wzmocnienie narzędzi kontroli zarządczej w obszarze zamówień publicznych, dotyczącym systemów informatycznych.*

Wniosek w trakcie realizacji.

IV. Wyniki kontroli wykonania planów finansowych funduszy celowych

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Dane o wykonaniu przychodów i kosztów przedstawiono w tabeli stanowiącej załącznik nr 5 do informacji.

1. Uwarunkowania wykonania planu finansowego

Realizacja założeń makroekonomicznych

Sytuacja gospodarcza miała bezpośredni wpływ na stopień realizacji planu finansowego FUS. Była czynnikiem decydującym o skali rozbieżności między planowanymi i zrealizowanymi przepływami finansowymi. Poniżej podano podstawowe wskaźniki makroekonomiczne przyjęte w ustawie budżetowej i ich wykonanie (w nawiasach):

- realny wzrost PKB – 102,5% (wstępny szacunek GUS 103,3%);
- wskaźnik wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej – 103,5% (103,4%);
- wskaźnik zmiany zatrudnienia w gospodarce narodowej – 99,9% (dane dla sektora przedsiębiorstw – 100,6%);
- stopa bezrobocia (na koniec okresu) – 13,8% (11,5%);
- średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem – 102,4% (100,0%).

Założenia prawno-systemowe

Założenia prawno-systemowe, które miały bezpośredni wpływ na wykonanie planu finansowego FUS w 2014 r., były następujące (w nawiasie podano wartości planowane):

- wskaźnik waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych – 101,6% (102,1%);
- stopa składki przekazywanej do OFE – od 1 stycznia 2014 r. 3,1%, a od 1 lutego 2014 r. – 2,92% wobec 2,8% w roku poprzednim; od 1 lipca 2014 r. wprowadzono dobrowolność członkostwa w OFE;
- FUS dofinansowano nieoprocentowaną pożyczkę z budżetu państwa – 8.924.340 tys. zł oraz zasilono środkami z FRD – 2.500.000 tys. zł;
- wypłacano emerytury zawieszane od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r. – 792.679 tys. zł wraz z należnymi odsetkami.

Wpływ reformy OFE

Reforma wprowadziła istotne zmiany w funkcjonowaniu OFE. W dniu 3 lutego 2014 r. umorzono 51,5% jednostek rozrachunkowych znajdujących się na rachunkach członków OFE. Łączna wartość aktywów przekazana przez OFE wyniosła 153.151.226 tys. zł. Z tytułu reformy OFE fundusz emerytalny FUS otrzymał środki finansowe w kwocie 11.046.567 tys. zł, z tego:

- środki pieniężne wraz z pożytkami i papiery wartościowe wraz z odsetkami i pożytkami – 6.969.878 tys. zł;
- środki zgromadzone na rachunkach członków OFE, w związku z ukończeniem wieku niższego o 10 lat od wieku emerytalnego⁸⁰ – 4.076.690 tys. zł;

Środki pieniężne z OFE, w formie gotówki wraz z pożytkami oraz środki uzyskane z tytułu wykupu obligacji KFD oraz PKP, w łącznej kwocie 6.969.878 tys. zł, były o 3.967.990 tys. zł mniejsze, niż wstępnie szacowano.

⁸⁰ Art. 111c ust. 1 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 989 ze zm.).

Według wyliczeń ZUS, w ramach tzw. *suwaka bezpieczeństwa* oraz w związku z realizacją art. 14 i art. 15 ww. ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. Fundusz uzyskał o 361.310 tys. zł kwotę niższą niż zakładano.

Regulacje ustawowe wprowadziły także dobrowolność uczestnictwa w OFE. Ich członkowie mogli do 31 lipca 2014 r. podjąć decyzję w sprawie przekazywania do OFE przyszłej składki emerytalnej. W wyniku tej zmiany, liczba członków OFE, za których jest przekazywana składka, zmniejszyła się o około 80%, a przeciętna składka wzrosła o ponad 17%.

Szacuje się, że w wyniku wprowadzonej reformy, w 2014 r. do OFE przekazano składki niższe o około 3,9 mld zł.

2. Stan Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

W dniu 1 stycznia 2014 r. stan FUS wyniósł (minus) 31.884.620 tys. zł, tj. był o 12.900.306 tys. zł (o 68%) gorszy od stanu na dzień 1 stycznia 2013 r. W ustawie budżetowej stan FUS zaplanowano na kwotę (minus) 27.330.531 tys. zł, tym samym stan Funduszu był niższy o 4.554.089 tys. zł (o 16,7%) od zaplanowanego.

A. Stan funduszu na początek roku obejmował:

- środki pieniężne – 1.076.036 tys. zł., w porównaniu ze stanem z dnia 1 stycznia 2013 r. nastąpił wzrost o 1.066.830 tys. zł (11.588,4%); w porównaniu z ustawą budżetową stan środków był wyższy o 1.056.573 tys. zł (o 5.428,6%);
- należności – 6.156.074 tys. zł; tym samym odnotowano spadek o 1.299.566 tys. zł (o 17,4%), w porównaniu ze stanem osiągniętym w dniu 1 stycznia 2013 r.; w relacji do ustawy budżetowej, stan należności był niższy o 3.825.911 tys. zł (o 38,3%); w strukturze należności znajdowały się:
  - należności z tytułu składek (netto) – 3.337.052 tys. zł;
  - należności z tytułu niezapłaconych odsetek od składek (netto) – 139.458 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń następnego miesiąca – 2.237.685 tys. zł;
  - pozostałe należności – 441.879 tys. zł;
- zobowiązania – (minus) 39.116.730 tys. zł, głównie z tytułu pożyczek z budżetu państwa (30.877.546 tys. zł); w porównaniu ze stanem w dniu 1 stycznia 2013 r., zobowiązania wzrosły o 12.667.570 tys. zł (o 47,9%); w porównaniu z ustawą budżetową stan zobowiązań był wyższy o 1.784.751 tys. zł (o 4,8%); struktura zobowiązań była następująca:
  - zobowiązania wobec OFE – 380.071 tys. zł;
  - pożyczki z budżetu państwa – 30.877.546 tys. zł;
  - podatek dochodowy i składka na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń – 2.359.014 tys. zł;
  - rezerwy – 961.892 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu nierozliczonych wpłat składek – 2.251.072 tys. zł;
  - dotacja roku następnego – 1.939.150 tys. zł;
  - pozostałe zobowiązania – 347.954 tys. zł.

Wyższy stan środków pieniężnych na 31 grudnia 2013 r. był konsekwencją wyższych niż prognozowano wpływów ze składek pod koniec 2013 r. Znaczna część środków, które zasiliły rachunek składkowy w ostatnim dniu 2013 r. wpłynęło po terminie umożliwiającym przekazanie ich na wypłatę świadczeń w tym dniu lub dokonanie lokat terminowych.

Należności Funduszu na początek 2014 r. były o 38,3% niższe od planu, w wyniku objęcia odpisem aktualizacyjnym należności powyżej jednego roku – w rezultacie wdrożenia systemu informatycznego *SEKiF*.

Zwiększenie zobowiązań Funduszu na początek 2014 r., w stosunku do planu, wynikało głównie ze zwiększenia stanu zobowiązań z tytułu nierozliczonych wpływów na kontach płatników⁸¹.

B. Pogłębił się ujemny stan FUS na koniec roku. W dniu 31 grudnia 2014 r. wyniósł on (minus) 40.321.678 tys. zł, co w porównaniu z ustawą budżetową, (minus) 33.912.210 tys. zł, był niższy o 6.409.468 tys. zł (18,9%).

Stan Funduszu na koniec 2014 r. obejmował:

- środki pieniężne – 773.756 tys. zł, wyższe o 760.564 tys. zł niż w planie po zmianach;
- należności – 5.884.180 tys. zł, niższe o 4.758.898 tys. zł (o 44,7%) do planu po zmianach; w strukturze należności znajdowały się:
  - należności z tytułu składek (netto) – 3.095.385 tys. zł;
  - należności z tytułu niezapłaconych odsetek od składek (netto) – 74.105 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń następnego miesiąca – 2.221.572 tys. zł;
  - pozostałe należności – 493.118 tys. zł;
- zobowiązania – (minus) 46.979.614 tys. zł, w tym głównie z tytułu pożyczek z budżetu państwa – 39.801.886 tys. zł, były wyższe o 2.411.134 tys. zł (o 5,4%) niż w planie po zmianach; struktura zobowiązań była następująca:
  - zobowiązania wobec OFE – 118.853 tys. zł;
  - pożyczki z budżetu państwa – 39.801.886 tys. zł;
  - podatek dochodowy i składka na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń – 2.461.279 tys. zł;
  - rezerwy – 983.394 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu nierozliczonych wpłat składek – 2.183.344 tys. zł;
  - dotacja roku następnego – 1.159.470 tys. zł;
  - pozostałe zobowiązania – 271.388 tys. zł.

Stan środków pozostających na rachunku Funduszu na koniec roku był wyższy od planowanego o 760.564 tys. zł, w konsekwencji lepszych niż zakładano wpływów z tytułu składek w ostatnich dniach 2014 r.

Należności Funduszu na koniec 2014 r. były niższe od planowanych, głównie z powodu niższej kwoty należności od płatników składek, w wyniku objęcia ich odpisem aktualizującym wartość.

Zobowiązania Funduszu były wyższe od zaplanowanych na skutek większej od planowanej pożyczki z budżetu państwa, większych zobowiązań z tytułu składek oraz mniejszej od przyjętej w planie kwoty zaliczkowej dotacji z 2015 r. na wypłatę pierwszych terminów w styczniu 2015 r.

3. Realizacja przychodów Funduszu

Przychody

W 2014 r. przychody FUS wyniosły według przypisu 186.577.190 tys. zł (99,1% planu po zmianach) i były o 4.903.696 tys. zł (o 2,6%) niższe niż w roku poprzednim i o 1.700.259 tys. zł (o 0,9%) niższe od kwoty określonej w planie po zmianach.

Na łączną kwotę przychodów (według przypisu) złożyły się:

- składki (przypis) – 132.111.434 tys. zł, tj. o 3.878.681 tys. zł (o 3%) więcej niż w 2013 r. oraz o 1.240.507 tys. zł (o 0,9%) więcej niż w planie po zmianach. Wpływy ze składek wyniosły 131.129.263 tys. zł, tj. 101,2% planu, i wzrosły w porównaniu z rokiem poprzednim o 8,7%. Relacja wpływu ze składek do przypisu ze składek wyniosła 99,3%;

⁸¹ Jak wyżej.

- dotacja z budżetu państwa – 30.362.793 tys. zł, tj. o 6.751.117 tys. zł (o 18,2%) mniejsza niż w 2013 r. oraz 100,0% planu po zmianach;
- refundacja z tytułu przekazania składek do OFE – 8.269.059 tys. zł, tj. o 2.459.413 tys. zł (o 22,9%) niższa niż w 2013 r. i o 70.917 tys. zł (o 0,9%) większa niż w planie po zmianach. W wyniku reformy systemu emerytalnego, liczba aktywnych członków OFE zmniejszyła się do 2,2 mln osób (o ok. 80%), natomiast przeciętna składka odprowadzana do funduszy emerytalnych wzrosła do przeciętnego poziomu 106,30 zł, tj. o ponad 17%;
- pozostałe przychody – 13.319.823 tys. zł, tj. o 480.877 tys. zł (o 3,7%) więcej niż w 2013 r. i o 3.025.754 tys. zł (o 18,5%) mniej niż przewidziano w planie po zmianach, składały się na nie:
  - przekazane środki zgromadzone na rachunkach członków OFE, w związku z ukończeniem wieku niższego o 10 lat od wieku emerytalnego⁸² – 4.076.690 tys. zł;
  - środki z FRD pochodzące z przeniesienia aktywów z OFE oraz odsetki od tych aktywów – 6.969.878 tys. zł,
  - wpłacane przez płatników odsetki za zwłokę od nieterminowego opłacania składek – 1.900.605 tys. zł,
  - zwrot nienależnie pobranych świadczeń – 173.381 tys. zł,
- środki z FRD – 2.500.000 tys. zł, w tej samej wysokości co w 2013 r. i zgodnie z planem po zmianach;
- pozostałe zwiększenia – 14.081 tys. zł, tj. o 52.724 tys. zł (o 78,9%) mniej niż w 2013 r. i o 14.071 tys. zł więcej niż przewidziano w planie po zmianach (10,0 tys. zł); obejmowały głównie rozwiązanie rezerw na odsetki w wyniku spraw sądowych.

Wskaźnik ściągальności składek na FUS za 2014 r. wyniósł 99,3% i był wyższy o 0,3 punktu procentowego od przyjętego w planie na ten rok.

W latach 2013–2014 udział wpływów ze składek (przypis) w przychodach (przypis) FUS ogółem zwiększył się z 66,7% do 70,8%, tj. o 4,1 pkt procentowego.

Nastąpiło również zmniejszenie udziału dotacji (łącznie z wpływami rekompensującymi kwoty składek przekazanych do OFE) w przychodach (przypis) FUS ogółem z 25% do 20,7%, tj. o 4,3 pkt procentowego, jak również zmniejszenie udziału samej dotacji z budżetu państwa z 19,4% do 16,3%, tj. o 3,1 pkt procentowego.

W odniesieniu do planu po zmianach odnotowano przekroczenie planów w: funduszu emerytalnym – o 1.032.488 tys. zł (o 1,3%) i funduszu rentowym – o 284.462 tys. zł (o 0,8%), zaś w funduszu chorobowym spadek – o 45.346 tys. zł (o 0,4%) i funduszu wypadkowym spadek – o 31.097 tys. zł (o 0,5%).

Gospodarowanie wolnymi środkami i zarządzanie aktywami FUS

Wartość nominalna portfela aktywów FUS na dzień 31 grudnia 2014 r. wynosiła 773,7 mln zł, w tym 152,2 mln zł środków na rachunkach bankowych oraz 621,5 mln zł na lokatach bankowych.

Wartość nominalna portfela aktywów FUS na dzień 31 grudnia 2013 r. wynosiła 1.076 mln zł, w tym 71 mln zł na rachunkach w bankach oraz 1.005 mln zł na lokatach bankowych.

W 2013 r. dokonano lokat na kwotę 312.596.700 tys. zł, uzyskując z tego tytułu przychód (odsetki) w kwocie 33.884 tys. zł.

Ze środków FUS, stanowiących okresowe nadwyżki gromadzone na rachunkach bankowych, Zakład w 2014 r. zawarł 928 terminowych lokat bankowych, w tym: 723 jednodniowych, 15 – dwudniowych, 171 – trzydniowych, 17 – czterodniowych i 2 – pięciodniowe.

⁸² Wymienionych w art. 111c ust. 1 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych.

Kwoty lokat wynosiły od 2,3 mln zł do 1.000 mln zł. Średnia kwota lokaty: w I kw. – 326,7 mln zł, II kw. – 364,1 mln zł, III kw. – 461,1 mln zł i IV kw. – 574,2 mln zł. Oprocentowanie w skali roku wynosiło od 1,3% do 3,8%. Dokonano lokat na łączną kwotę 396.320.768 tys. zł i uzyskano z tego tytułu przychody (odsetki) dla FUS w kwocie 35.794 tys. zł (0,009% kwoty lokat).

W 2014 r. dokonano lokat na kwotę o 83.724.068 tys. zł (27%) większą niż w 2013 r., uzyskując z tego tytułu przychód większy o 1.910 tys. zł (6%).

W 2014 r. nie wystąpiły przypadki zagrożeń dla terminowej realizacji wypłat świadczeń w związku z dokonywaniem lokat wolnych środków FUS.

W 2014 r. w ZUS nie odnotowano przypadków nieterminowego wypłacania świadczeń emerytalnych lub rentowych dla osób uprawnionych z winy ZUS z przyczyn technicznych. Ponadto przez osoby uprawnione do pobierania świadczeń emerytalnych lub rentowych nie były składane zażalenia, skargi bądź reklamacje na sposób dokonywania przez ZUS czynności technicznych dotyczących wypłat świadczeń.

Przy lokowaniu wolnych środków FUS przestrzegane były przepisy prawa⁸³ oraz obowiązujące w tym zakresie wewnętrzne uregulowania⁸⁴.

4. Wykonanie wydatków (kosztów) Funduszu

Wydatki (koszty)

W ustawie budżetowej koszty realizacji zadań (wydatki) Funduszu ustalono na 194.859.128 tys. zł. Zrealizowane koszty (wydatki) w kwocie 195.014.248 tys. zł były o 155.120 tys. zł (o 0,1%) większe od kwoty określonej w planie po zmianach. Na wyższe wykonanie kosztów, w porównaniu z planem po zmianach, wpływ miało utworzenie w pozycji *Rezerwy*, nieplanowanego wcześniej odpisu aktualizującego należności z tytułu pochodnych od składek. W 2014 r. zmniejszenia Funduszu z tytułu odpisów aktualizujących i rezerw wyniosły 2.893.976 tys. zł i obejmowały: aktualizację należności z tytułu: nienależnie pobranych świadczeń (z odsetkami) – 26.232 tys. zł, składek – 691.950 tys. zł, pochodnych od składek – 2.045.802 tys. zł, od OFE z tytułu nienależnie przekazanych składek – 94.422 tys. zł, rezerwy na toczące się sprawy sądowe dotyczące wypłacanych świadczeń – 7.304 tys. zł oraz rezerwy z tytułu nierozpatrzonej spraw – 28.266 tys. zł. Pozycja *Rezerwy* ma charakter wyłącznie memoriałowy i po wyłączeniu jej z ogólnej kwoty kosztów FUS, stopień wykonania planu po zmianach wyniósł 98,6%.

W porównaniu z 2013 r. wydatki były niższe o 9.366.944 tys. zł (o 4,6%). Na ogólną kwotę kosztów realizacji zadań Funduszu złożyły się:

- transfery na rzecz ludności – 188.090.069 tys. zł, tj. o 7.918.493 tys. zł (o 4,4%) więcej od wykonania w roku poprzednim i o 2.077.273 tys. zł (o 1,1%) mniej niż w planie po zmianach, w tym:
  - emerytury i renty (łącznie z dodatkami) – 168.811.668 tys. zł, tj. o 4.918.851 tys. zł (o 3,0%) więcej od wykonania w 2013 r. i o 1.782.418 tys. zł (o 1,0%) mniej niż w planie po zmianach;
- pozostałe – 3.620.256 tys. zł, tj. o 5.987 tys. zł (o 0,2%) więcej od wykonania w 2013 r. i o 110.003 tys. zł (o 2,9%) mniej niż w planie po zmianach, z tego:
  - odpis na działalność ZUS – 3.430.000 tys. zł, tj. 100% wykonania w 2013 r. i w relacji do planu po zmianach;

⁸³ Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej oraz zasad lokowania środków FUS (Dz. U. z 2001 r. Nr 67, poz. 711), uchylone z dniem 1 lutego 2014 r. oraz rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2014 r. w sprawie szczegółowych zasad gospodarki finansowej oraz zasad lokowania środków FUS (Dz. U. z 2014 r., poz. 156).

⁸⁴ Zarządzenie nr 114 Prezesa ZUS z 11 października 2013 r. w sprawie wprowadzenia *Zasad zarządzania aktywami FRD, FEP, FUS i Zakładu*, zmienione zarządzeniem nr 29 Prezesa ZUS z 2 czerwca 2014 r. w sprawie wprowadzenia *Zasad zarządzania aktywami FRD, FEP, FUS i Zakładu*.

- prewencja rentowa –178.103 tys. zł, tj. o 1.008 tys. zł (o 0,6%) więcej od wykonania w roku poprzednim i o 14.788 tys. zł (o 7,7%) mniej niż w planie po zmianach;
  - prewencja wypadkowa i o 23.763 tys. zł (o 73,6%) mniej niż w planie po zmianach;
  - koszt obsługi kredytów – 0 zł, w 2013 r. – 375 tys. zł;
  - pozostałe koszty – 3.651 tys. zł, tj. o 480 tys. zł (o 15,1%) więcej od wykonania w 2013 r., o 392 tys. zł (o 9,7%) mniej od kwoty w planie po zmianach; dotyczyły wynagrodzeń dla płatników składek z tytułu wykonywania zadań związanych z ustalaniem prawa do świadczeń i ich wysokości oraz wypłatą świadczeń z ubezpieczenia chorobowego – głównie z powodu niższego ukształtowania się wydatków na zasiłki, stanowiących podstawę naliczenia wynagrodzenia przez płatników. Przeciętna wysokość świadczenia nie zawiera kwoty wypłat emerytur zawieszonych;
- pozostałe zmniejszenia – 3.303.923 tys. zł, tj. o 17.291.424 tys. zł (o 84%) mniej od wykonania w 2013 r. i o 2.342.396 tys. zł (o 243,6%) więcej niż w planie po zmianach, na powyższą kwotę złożyły się:
- zwiększenie odpisu aktualizującego należności z tytułu składek – o 691.950 tys. zł;
  - zwiększenie odpisów aktualizujących należności z tytułu odsetek – o 2.041.340 tys. zł;
  - pozostałe zmniejszenia z tytułu składek – 367.661 tys. zł.

Koszty świadczeń emerytalno-rentowych wyniosły 168.811.668 tys. zł i były niższe o 1.782.418 tys. zł (o 1%) od założonych w planie. W stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost tych kosztów o 4.918.851 tys. zł (o 3%). Z kwoty tej:

- koszty świadczeń emerytalnych wyniosły 122.665.341 tys. zł, z tego: finansowane z funduszu emerytalnego – 120.977.221 tys. zł, a z funduszu rentowego – 1.688.120 tys. zł. W 2014 r. wypłacano emerytury, które były zawieszane od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r., a przyczyną było kontynuowanie zatrudnienia podjętego przed przejściem na emeryturę. Skutek tych wypłat, łącznie z wypłaconymi od nich odsetkami, wyniósł 792.679 tys. zł;
- wydatki na renty wyniosły 40.633.484 tys. zł, z tego: finansowane z funduszu rentowego – 36.571.984 tys. zł i z funduszu wypadkowego – 4.061.500 tys. zł. Wydatki na renty były niższe o 446.283 tys. zł (o 1,1%) od planu po zmianach oraz wyższe o 722.014 tys. zł (o 1,8%), w porównaniu z 2013 r.;
- dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie, wyniosły 5.512.843 tys. zł i były niższe o 21.125 tys. zł (o 0,4%) od planu po zmianach oraz wyższe o 240.965 tys. zł (o 4,6%) w porównaniu z 2013 r. Przeciętna miesięczna liczba dodatków do emerytur i rent pielęgnacyjnych, dla sierot i za tajne nauczanie, ukształtowała się na poziomie 2.190,4 tys. osób, z tego: z funduszu rentowego – 2.120,4 tys. osób, a z funduszu wypadkowego – 70,0 tys. osób.

Przeciętna miesięczna wypłata świadczenia emerytalno-rentowego w 2014 r. wyniosła 1.903,29 zł i była niższa od planowanej o 0,7% oraz wyższa o 3,2% w stosunku do roku poprzedniego. Wynika to głównie z przeprowadzenia w marcu 2014 r. waloryzacji wskaźnikiem 101,6%, której miesięczny skutek wyniósł 218,2 mln zł.

Koszty pozostałych świadczeń w 2014 r. wyniosły 19.278.401 tys. zł (98,5% planu po zmianach) i wzrosły w stosunku do 2013 r. o 18,4%. Główną pozycję (45,8%) stanowiły zasiłki chorobowe, które wyniosły 8 820 627 tys. zł (99,2% planu po zmianach). Niższy stopień wykonania planu wynika z niższej, niż zakładano, liczby dni absencji chorobowej i niższej przeciętnej wysokości zasiłku. Jednocześnie kwota wydatków na zasiłki chorobowe wzrosła w stosunku do 2013 r. o 3,8%, na skutek wzrostu podstawy obliczania zasiłku, tj. w wyniku wzrostu wynagrodzeń.

Wydatki na zasiłki macierzyńskie ukształtowały się na poziomie 6.735.918 tys. zł (98,5% planu po zmianach) i wzrosły, w porównaniu z rokiem poprzednim, o 56,3%. Było to konsekwencją wzrostu liczby dni zasiłku macierzyńskiego, w następstwie wydłużenia dodatkowego urlopu macierzyńskiego, a także wprowadzenia urlopu

rodzicielskiego. Liczba dni zasiłków macierzyńskich wyniosła 95,4 mln i wzrosła, w porównaniu z 2013 r., o 39,9 mln (o 72,0%). Przeciętna wysokość zasiłku macierzyńskiego była niższa w stosunku do roku poprzedniego o 9,1%, co wynika z wykorzystywania urlopu rodzicielskiego, w trakcie którego wysokość zasiłku, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, wynosi 60% podstawy wymiaru zasiłku.

Kwota wydatków na zasiłki pogrzebowe wyniosła 1.231.772 tys. zł (100,1% planu po zmianach) i była, w porównaniu z 2013 r., niższa o 2,8%, na skutek malejącej liczby zasiłków. Było to spowodowane głównie mniejszą liczbą zgonów (o 3,9%).

Wydatki na świadczenia rehabilitacyjne wyniosły 1.279.395 tys. zł (98,5% planu po zmianach) i wzrosły o 3,7% w relacji do 2013 r. Było to spowodowane m.in. wzrostem liczby świadczeń (o 1,2%), w wyniku kierowania większej liczby ubezpieczonych na świadczenie rehabilitacyjne przed przyznaniem renty z tytułu niezdolności do pracy (wzrost liczby orzeczeń ustalających uprawnienia o 0,7%).

Wydatki na jednorazowe wypłaty ze składek zewidencjonowanych na subkoncie zmarłego w 2014 r. wyniosły 110.467 tys. zł (67,7% planu po zmianach) i wzrosły w porównaniu z 2013 r., o 905,6%, w wyniku zmian w funkcjonowaniu OFE, obejmujących m.in. przeniesienie środków na subkonto.

Realizacja zadań ustawowych FUS

Wykonanie zadań wynikających z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zamknęło się w 2014 r. kwotą 188.276.674 tys. zł, co stanowiło 98,9% kwoty określonej w planie po zmianach i jednocześnie było wyższe o 4,4% od wykonania tych zadań w 2013 r. Złożyła się na to suma kosztów wykonania według zmienionego planu finansowego następujących zadań (w nawiasie wskaźnik wykonania planu i wykonania w 2013 r.):

- emerytury – 122.665.341 tys. zł (98,9% i 103,3%);
- renty – 40.633.484 tys. zł (98,9% i 101,8%);
- dodatki do emerytur (rent)⁸⁵: – 5.512.843 tys. zł (99,6% i 104,6%);
- zasiłki chorobowe – 8.820.627 tys. zł (99,2% i 103,8%);
- pozostałe zasiłki i świadczenia – 10.457.774 tys. zł (97,9% i 134,4%);
- prewencja rentowa – 178.103 tys. zł (92,3% i 100,6%);
- prewencja wypadkowa – 8.502 tys. zł (26,4% i 234,4%).

Pożyczki i kredyty

FUS otrzymał z budżetu państwa 5 nieoprocentowanych pożyczek⁸⁶ na kwotę 8.924.340 tys. zł⁸⁷, z przeznaczeniem na uzupełnienie środków pozwalających na pełne i terminowe sfinansowanie wypłaty świadczeń gwarantowanych przez państwo. W celu zachowania płynności finansowej, do końca roku nie dokonywano spłaty pożyczek. Zadłużenie FUS na koniec 2013 r. z tytułu wspomnianych pożyczek wynosiło 30.877.546 tys. zł, a na koniec 2014 r. wzrosło do 39.801.886 tys. zł (o 28,9%).

Niedobór funduszu emerytalnego, wyodrębnionego w ramach FUS, uzupełniony został w 2014 r. dodatkowymi środkami z FRD w wysokości zapisanej w ustawie budżetowej⁸⁸ – 2,5 mld zł (1,5 mld zł w sierpniu oraz 1 mld zł we wrześniu 2014 r.).

W 2014 r. Fundusz nie zaciągał kredytów, w związku z czym nie poniósł kosztów z tytułu ich obsługi.

W związku z wygaśnięciem 31 marca 2014 r. dotychczas dostępnej linii kredytowej FUS w wysokości 4 mld zł, a także potrzebą posiadania dodatkowych środków na wypłatę świadczeń, zawarto 5 umów kredytowych

⁸⁵ Pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie.

⁸⁶ Art. 8 pkt 2 lit. e) ustawy budżetowej na 2014 r. z dnia 24 stycznia 2014 r.

⁸⁷ Umowy pożyczki z dnia: 30 kwietnia, 18 czerwca, 1 września, 8 października i 10 grudnia 2014 r.

⁸⁸ Art. 59 ust. 2c ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

w łącznej wysokości 2 mld zł, do wykorzystania do 31 marca 2016 r., z możliwością przedłużenia okresu ich obowiązywania. Zawarcie umów poprzedzono przeprowadzeniem zapytania ofertowego⁸⁹ oraz zgodą Ministra Finansów na zaciągnięcie kredytów.

Fundusze rezerwowe

W ramach FUS wyodrębnia się fundusze rezerwowe dla ubezpieczeń rentowych oraz chorobowego i wypadkowego⁹⁰. W 2014 r. – podobnie jak w latach poprzednich – Zakład nie wyodrębnił tych funduszy. Przyczyną było niespełnienie przesłanki ustawowej⁹¹, tj. brak wystarczających środków finansowych, pozostających w dniu 31 grudnia każdego roku na rachunku FUS, pomniejszonego o kwoty niezbędne do zapewnienia wypłat świadczeń przypadających na pierwszy miesiąc kolejnego roku.

Stan środków na rachunku FUS, z których powinny być utworzone fundusze rezerwowe, na dzień 31 grudnia 2014 r. wynosił 773.755,8 tys. zł (dane wstępne, przed badaniem sprawozdań finansowych przez biegłego rewidenta). Z kolei stan tych środków, w relacji do wypłaconych świadczeń za styczeń 2015 r., wyniósł 4,85%.

Do 31 stycznia 2014 r. każdy z trzech funduszy posiadał odrębny rachunek bankowy. W związku ze zmianą brzmienia art. 55 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wprowadzoną ustawą z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1717), od 1 lutego 2014 r. nie prowadzi się odrębnych rachunków bankowych dla tych funduszy.

Wynik finansowy

Stan Funduszu na koniec 2014 r. wyniósł (minus) 40.321.678 tys. zł.

Należności Funduszu na koniec 2014 r. zmniejszyły się, w stosunku do stanu na koniec 2013 r., o 271.894 tys. zł i były o 4.758.898 tys. zł niższe od planu po zmianach, co wynikało głównie z mniejszych od zakładanych należności od płatników składek.

Zobowiązania Funduszu na koniec 2014 r. wzrosły, w porównaniu z 2013 r., o 7.862.884 tys. zł, głównie w wyniku otrzymania przez FUS pożyczek z budżetu państwa.

Wpływ reformy OFE na FUS w latach następnych

W rezultacie przeniesienia aktywów OFE do funduszu emerytalnego FUS oraz wprowadzenia mechanizmu tzw. *suwaka*, przychody FUS w 2014 r. wzrosły o 11.046.567 tys. zł. Przewiduje się, że w kolejnych latach wzrost przychodów FUS z tych tytułów wyniesie: 2015 r. – 4.798.974 tys. zł, 2016 r. – 4.890.974 tys. zł, 2017 r. – 4.896.974 tys. zł, 2018 r. – 13.851.635 tys. zł.

Przychody z tytułu odsetek oraz wykupu obligacji KFD, szacowane są następująco: 2015 r. – 717.974 tys. zł, 2016 r. – 717.974 tys. zł, 2017 r. – 717.974 tys. zł, 2018 r. – 9.536.635 tys. zł.

W ramach *suwaka* przewiduje się uzyskać następujące kwoty: 2015 r. – 4.081.000 tys. zł, 2016 r. – 4.173.000 tys. zł, 2017 r. – 4.179.000 tys. zł, 2018 r. – 4.315.000 tys. zł.

Według sporządzonej w ZUS *Prognozy wpływów i wydatków FUS na lata 2016–2020*, szacuje się dalszy wzrost deficytu. Saldo roczne (ujemne w kwotach nominalnych) według prognoz ma wynieść w 2016 r. – 54 mld zł, 2017 r. – 56 mld zł, 2018 r. – 58 mld zł, 2019 r. – 60 mld zł, a w 2020 r. – 62 mld zł.

Wpływy FUS, w porównaniu z rokiem poprzednim, mają wzrastać rok rocznie o 9–11 mld zł, a wydatki o 11–13 mld zł.

Przewiduje się niewielki, stopniowy wzrost wydolności Funduszu w latach 2016–2020 – z 74% do 76%.

⁸⁹ W trybie art. 84 ustawy o finansach publicznych.

⁹⁰ Art. 55 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

⁹¹ Jak wyżej – art. 56 ust. 1 pkt 1 i 2.

Wykonanie zadań

Planując wydatki FUS w układzie zadaniowym, dysponent Funduszu, wyróżnił dwa zadania. W ramach funkcji 13 *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny* zadanie 13.2 *Świadczenia społeczne* i w ramach funkcji 22 *Planowanie strategiczne oraz obsługa administracyjna i techniczna* zadanie 22.2. *W Obsługa administracyjna*.

Na realizację zadania 13.2, na które zaplanowano 190.392.498 tys. zł, wydatkowano 188.276.674 tys. zł (98,9% planu). Jego celem było zapewnienie środków dla osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych oraz zaopatrzenia społecznego, zaś miernikiem wskaźnik ściągłości składek (99,0%). Na koniec 2014 r. wskaźnik wyniósł 99,3%, tj. o trzy dziesiąte pkt procentowego więcej od założonego.

Dla monitorowania realizacji podzadania 13.2.1. *Świadczenia społeczne realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*, którego celem była terminowa realizacja należnych świadczeń, przyjęto miernik będący relacją kwoty wypłaconych odsetek za opóźnienia w przyznawaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie, do kwoty wypłaconych świadczeń w wysokości 0,11%. W 2014 r. ukształtował się on na poziomie 0,09%.

Założono, iż cel zadania 13.2. zostanie osiągnięty przez następujące działania przypisane do podzadania 13.2.1:

- a) 13.2.1.1. *Emerytury łącznie z dodatkami przysługujące z ubezpieczenia społecznego*, którego celem była realizacja świadczeń emerytalnych; na działania planowano po zmianach 127.553.667 tys. zł – wydatkowano zaś 126.224.770 tys. zł (99% planu); jako miernik realizacji działania przyjęto liczbę emerytów, która w 2014 r. ustalona została na poziomie 5.127,7 tys. osób, wyniosła zaś 5.079 tys. osób;
- b) 13.2.1.2. *Renty łącznie z dodatkami przysługujące z ubezpieczenia społecznego*, którego celem była realizacja świadczeń rentowych; na działanie planowano po zmianach 43.040.419 tys. zł – wydatkowano zaś 42.586.898 tys. zł (99%); jako miernik realizacji działania przyjęto, liczbę rencistów 2.339,5 tys. wyniosła ona 2.328,9 tys.
- c) 13.2.1.3. *Pozostałe świadczenia przysługujące z ubezpieczenia społecznego*, którego celem była realizacja świadczeń z ubezpieczenia społecznego należnych w czasie niezdolności do pracy spowodowanej chorobą, macierzyństwem, wypadkiem przy pracy czy śmiercią; na realizację działania planowano po zmianach 19.573.256 tys. zł, wydatkowano zaś 19.278.402 tys. zł (98,5%); jako miernik realizacji działania przyjęto udział wydatków na świadczenia krótkoterminowe w wydatkach na transfery na rzecz ludności (10,3%), który wyniósł 11,4%, tj. o 1,1% pkt procentowego więcej od planowanego;
- d) 13.2.1.4. *Prewencja i rehabilitacja*, którego celem miało być utrzymanie lub przywrócenie zdolności do pracy. Na realizację planowano przeznaczyć 225.156 tys. zł; jako miernik przyjęto przeciętne wydatki na rehabilitację leczniczą na jedną osobę poddaną rehabilitacji w wysokości 2.202,50 zł. Na rehabilitację wydatkowano 186.605 tys. zł (82,9% planu), zaś przeciętny wydatek na jedną osobę wyniósł 2.156,3 zł, tj. o 46,2 zł mniej od założonego.

Na realizację zadania 22.2. *W Obsługa administracyjna* wydatkowano w 2014 r. 3.433.651 tys. zł, z planowanych 3.505.103 tys. zł (98% planu po zmianach). Zgodnie z obowiązującymi regulacjami⁹², nie określono dla nich celu i miernika.

5. Sprawozdania

Roczne sprawozdanie z wykonania planu finansowego FUS w układzie zadaniowym (Rb-BZ2), kwartalne sprawozdania z wykonania planu finansowego FUS Rb-33 i Rb-40 oraz sprawozdania za IV kwartał o stanie należności i zobowiązań (Rb-N, Rb-Z i Rb-UN, Rb-UZ), a także miesięczne sprawozdanie z wykonania

⁹² Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 czerwca 2013 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na 2014 r. (Dz. U. 2013 r., poz. 702).

wybranych elementów planu finansowego FUS za okres od początku roku do dnia 31 grudnia 2014 r. – Rb-FUS, przekazują prawdziwy obraz dochodów i wydatków, należności i zobowiązań, wynikających z ewidencji księgowej na dzień sporządzenia sprawozdań.

Powyższe sprawozdania Zakład przekazał w obowiązujących terminach .

Zakład dokonał korekty sprawozdania Rb-33, w związku z otrzymaniem noty obciążeniowej korygującej rozrachunki i koszty z tytułu prewencji rentowej za 2014 r. na kwotę 20,20 zł.

6. Księgi rachunkowe

FUS posiadał opracowaną i zatwierdzoną do stosowania politykę (zasady) rachunkowości . Ustanowione zostały również procedury kontroli finansowo-księgowej dokumentów . Dokumentacja ta była dostępna dla pracowników w bazie wewnętrznych aktów prawnych. Stosownie do standardów rachunkowości określono stanowiska i zakresy obowiązków osób odpowiedzialnych za wykonywanie poszczególnych czynności w ramach systemu rachunkowości, w tym kontroli funkcjonalnej. Zatwierdzanie zapisów księgowych odbywało się na bieżąco. Do prowadzenia rachunkowości wykorzystywany jest system informatyczny mySAP ERP z 2010 r. .

Zasady ochrony danych, w tym metody zabezpieczenia dostępu do danych oraz systemu ich przetwarzania określone zostały w dokumentacji opisującej przyjęte zasady rachunkowości. System księgowości komputerowej zapewniał ciągłość numeracji zapisów w dzienniku (lub dziennikach częściowych), trwałość zapisów i brak możliwości ich modyfikacji, pozwalał na bieżące zatwierdzanie zapisów księgowych i umożliwiał ustalenie osoby odpowiedzialnej za treść zapisu. System nie wymagał, ani automatycznie nie wymuszał, zatwierdzenia zapisów przed datą sporządzenia (lub wygenerowaniem) sprawozdań budżetowych.

Księgi rachunkowe FUS prowadzone są w ramach jednostek samobilansujących się, którymi są oddziały Zakładu oraz komórka Centrali Zakładu zajmująca się ewidencją operacji na szczeblu centralnym. Jednostki samobilansujące się prowadzą odrębną ewidencję księgową oraz sporządzają okresowe sprawozdania. Miejscem prowadzenia ksiąg rachunkowych FUS jest siedziba Centrali Zakładu – dla ksiąg rachunkowych w zakresie operacji na szczeblu centralnym oraz siedziby oddziałów Zakładu – dla ksiąg rachunkowych oddziałów Zakładu.

Na podstawie prowadzonej przez Centralę Zakładu ewidencji operacji w urządzeniach księgowych oraz zapisów księgowych stwierdzono, że przyjęte przez Zakład mechanizmy kontrolne operacji gospodarczych działały poprawnie, tj. w sposób ciągły i spójny dla każdego działania, zostawiając wystarczający ślad rewizyjny oraz dostarczając dowodów na przestrzeganie przyjętych procedur.

Biegły rewident badający sprawozdanie finansowe FUS za 2013 r. przedstawił pozytywną opinię.

7. Realizacja wniosków pokontrolnych NIK

Po kontroli wykonania planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2013 r. nie sformułowano wniosków.

Fundusz Emerytur Pomostowych

Dane o wykonaniu przychodów i kosztów przedstawiono w tabeli stanowiącej załącznik nr 6 do informacji.

1. Stan Funduszu Emerytur Pomostowych

A. Na stan Funduszu, który w dniu 1 stycznia 2014 r. wyniósł 293.629 tys. zł (98,0% kwoty planowanej), złożyły się:

- środki pieniężne – 54.122 tys. zł, wyższe o 5.121 tys. zł od kwoty planowanej (o 10,5%);
- ulokowane środki finansowe – 241.034 tys. zł, tj. niższe o 5.143 tys. zł (o 2,1%);
- należności – 6.957 tys. zł, niższe o 3.720 tys. zł (o 34,8%); w strukturze należności znajdowały się:
  - należności z tytułu składek (netto) – 5.168 tys. zł;

- należności z tytułu niezapłaconych odsetek od składek (netto) – 38 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń następnego miesiąca – 1.485 tys. zł;
  - pozostałe należności – 266 tys. zł;
- zobowiązania (minus) – 8.484 tys. zł, wyższe o 2.300 tys. zł (o 37,2%); struktura zobowiązań była następująca:
- podatek dochodowy i składka na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń – 3.741 tys. zł;
  - rezerwy – 1.072 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu nierozliczonych wpłat składek – 3.255 tys. zł;
  - pozostałe zobowiązania – 416 tys. zł.

Należności Funduszu na początek 2014 r. były o 34,8% niższe od planu, w wyniku wzrostu udziału należności powyżej jednego roku, w ogólnej kwocie należności z tytułu składek oraz odsetek od składek w 2013 r. oraz objęcia ich odpisem aktualizującym.

Zobowiązania były o 37,2% wyższe od planu, głównie z powodu większych niż zakładano w 2013 r. zobowiązań z tytułu nierozliczonych wpływów składek (w rezultacie wdrożenia *SEKiF*).

B. Stan Funduszu w dniu 31 grudnia 2014 r. wyniósł 223.973 tys. zł. W stosunku do kwoty zaplanowanej (211.549 tys. zł) był wyższy o 12.424 tys. zł (o 5,9%). Wyższy stan na koniec roku był konsekwencją niższych przychodów i kosztów w stosunku do założeń planowych. Na kwotę tę złożyły się:

- środki pieniężne – 179.694 tys. zł, wyższe o 120.678 tys. zł (o 204,5%);
- ulokowane środki finansowe – 49.520 tys. zł, niższe o 97.264 tys. zł (o 66,3%);
- należności – 5.490 tys. zł, niższe o 7.864 tys. zł (o 58,9%); w strukturze należności znajdowały się:
  - należności z tytułu składek (netto) – 3.470 tys. zł;
  - należności z tytułu niezapłaconych odsetek od składek (netto) – 215 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń następnego miesiąca – 1.480 tys. zł;
  - pozostałe należności – 324 tys. zł;
- zobowiązania (minus) – 10.731 tys. zł, wyższe o 3.126 tys. zł (o 41,1%); struktura zobowiązań była następująca:
  - podatek dochodowy i składka na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń – 4.875 tys. zł;
  - rezerwy – 1.518 tys. zł;
  - rozrachunki z tytułu nierozliczonych wpłat składek – 3.874 tys. zł;
  - pozostałe zobowiązania – 464 tys. zł.

W relacji do stanu na początek roku, stan Funduszu zmniejszył się o 69.656 tys. zł (o 23,7%).

Wyższy od planowanego stan środków pieniężnych na koniec roku o 120.678 tys. zł oraz o 125.572 tys. zł, w relacji do stanu tych środków na początek roku, spowodowany był sprzedażą obligacji skarbowych typu WZ, w grudniu 2014 r., o wartości nominalnej 170.558 tys. zł, przed terminem ich wykupu, przypadającym na styczeń 2015 r., które w części zostały przeznaczone na wypłatę bieżących świadczeń, a w pozostałej części zostały ulokowane w depozytach bankowych.

Należności Funduszu na koniec 2014 r. były, w porównaniu z planem, niższe o 7.864 tys. zł, głównie z powodu niższej kwoty należności od płatników składek (objęcie ich odpisem aktualizującym).

Zobowiązania na koniec roku były o 3.126 tys. zł wyższe od planu. Przyczyną było zwiększenie ich kwoty z tytułu nierozliczonych wpływów ze składek.

Nie wystąpiły zobowiązania długoterminowe.

2. Realizacja przychodów Funduszu

Przychody

W 2014 r. Fundusz osiągnął przychody w wysokości 236.095 tys. zł, tj. 98,3% zaplanowanej kwoty i 99,9% przychodów osiągniętych w 2013 r. (236.301 tys. zł). Złożyły się na nie (wskaźnik wykonania planu i wykonania w 2013 r. w nawiasach):

- wpływy ze składek (przypis) - 227.565 tys. zł (98,0% i 100,9%);
- pozostałe przychody (przypis) – 6.849 tys. zł (102,0% i 73,1%). Złożyły się na nie głównie odsetki od obligacji – 4.637 tys. zł, oprocentowanie środków na rachunkach bankowych – 1.088 tys. zł oraz odsetki od należności z tytułu składek – 682 tys. zł;
- pozostałe zwiększenia – 1.681 tys. zł (129,1% i 114,7%). Wyższe wykonanie planu spowodowane było wyższą wyceną posiadanych papierów wartościowych.

Gospodarowanie wolnymi środkami i zarządzanie aktywami FEP

Wartość nominalna aktywów FEP na dzień 31 grudnia 2014 r. wynosiła 229.403 tys. zł (według wyceny – 229.214 tys. zł), w tym:

- środki finansowe na rachunkach bankowych – 303 tys. zł;
- lokaty bankowe – 179.100 tys. zł (wg wyceny – 179.392 tys. zł);
- papiery wartościowe (obligacje skarbowe) – 50.000 tys. zł (wg wyceny – 49.520 tys. zł).

Wartość nominalna portfela aktywów FEP na dzień 31 grudnia 2013 r. wynosiła 294.675 tys. zł (według wyceny – 295.157 tys. zł), w tym:

- środki finansowe na rachunkach w bankach – 917 tys. zł;
- lokaty bankowe – 53.200 tys. zł (według wyceny – 53.206 tys. zł);
- papiery wartościowe – 240.558 tys. zł (według wyceny – 241.034 tys. zł).

W 2014 r. wartość nominalna aktywów Funduszu zmniejszyła się o 65.272 tys. zł (o 22%), zaś wartość aktywów według wyceny – o 65.942 tys. zł (o 22%).

Zakład w dniu 1 grudnia 2014 r. dokonał rozliczenia transakcji sprzedaży obligacji skarbowych serii WZ0115 w kwocie 172.524,5 tys. zł, których termin zapadalności przypadał na 25 stycznia 2015 r. Transakcja miała na celu zapewnienie płynności finansowej FEP, jak również realizację zysku z tych obligacji. W wyniku sprzedaży obligacji uzyskano dodatkowy przychód w wysokości 327,5 tys. zł. Środki otrzymane ze sprzedaży obligacji zostały przeznaczone na podtrzymanie płynności finansowej FEP w 2015 r., a z części środków zawarto miesięczną lokatę terminową, uzyskując odsetki w kwocie 298,5 tys. zł.

Lokaty

Ze środków FEP, Zakład w 2014 r. zawarł 258 terminowych lokat bankowych (od jedno- do 32-dniowych).

Kwoty lokat wynosiły od 3,3 mln zł do 150 mln zł. Średnia kwota lokaty: w I kw. – 17,9 mln zł, II kw. – 36,2 mln zł, III kw. – 3,2 mln zł i IV kw. – 27,1 mln zł. Oprocentowanie w skali rocznej wyniosło od 1,55% do 3,55%. Dokonano lokat na łączną kwotę 6.673.600 tys. zł, uzyskując przychody z odsetek dla FEP w kwocie 1.071 tys. zł. Dla porównania, w 2013 r. zawarto 326 lokat na kwotę 7.362.800 tys. zł, uzyskując przychody z odsetek w kwocie 2.506 tys. zł.

Udział depozytów bankowych w aktywach FEP na koniec 2014 r. wyniósł 78,4% (w 2013 r. – 18%), natomiast udział papierów wartościowych wyniósł 21,6% (w 2013 r. – 81,7%).

W 2014 r. rentowność portfela obligacji FEP wyniosła 2,37%, natomiast średnie arytmetyczne oprocentowanie lokat bankowych 2,16%.

Zakład dokonując lokowania wolnych środków FEP dotrzymał obowiązujących w tym zakresie regulacji ustawowych⁹³ oraz wewnętrznych uregulowań ZUS.

⁹³ Art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 237, poz. 1656 ze zm.).

3. Wykonanie kosztów Funduszu

Koszty

W 2014 r. koszty Funduszu wyniosły 305.751 tys. zł, tj. 93,1% zaplanowanej kwoty i 128,5% wykonania w 2013 r. (237.893 tys. zł). Główną pozycją były transfery na rzecz ludności – 301.152 tys. zł (92,5% planu), z tego emerytury pomostowe – 301.131 tys. zł (92,5% planu) i pozostałe świadczenia – 21 tys. zł (29,2% planu).

Pozostałe koszty stanowił odpis na działalność ZUS (państwowej osoby prawnej) w kwocie 2.266 tys. zł (100% wielkości planowanej).

Pozostałe zmniejszenia wyniosły 2.333 tys. zł (418,9% planu) .

Niższe wykonanie wydatków na emerytury pomostowe w 2014 r. wiąże się z niższą niż planowano (o 1,1%) wysokością świadczenia, w wyniku m.in. niższego wskaźnika waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych (101,6%, wobec ujętego w planie 102,1%).

Niższe wykonanie wydatków na pozostałe świadczenia spowodowane było niższą niż zakładano wypłatą odsetek z tytułu opóźnień w ustalaniu prawa do świadczeń.

Wyższe wykonanie w pozycji pozostałe zmniejszenia spowodowane było m.in. utworzeniem odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu składek i ich pochodnych, których plan nie uwzględniał.

Fundusz w 2014 r. nie otrzymał dotacji z budżetu państwa.

Wynik finansowy

Przychody FEP według przypisu w 2014 r. były niższe o 69.656 tys. zł od kosztów. Stan funduszu na koniec roku wyniósł 223.973 tys. zł.

Należności na koniec 2014 r. zmniejszyły się w stosunku do 2013 r. o 1.467 tys. zł, co wynika głównie ze spadku należności z tytułu składek.

Zobowiązania Funduszu na koniec 2014 r. zwiększyły się, w porównaniu z 2013 r., o 2.247 tys. zł, na skutek wzrostu zobowiązań z tytułu podatków i składek na ubezpieczenie zdrowotne od świadczeń oraz ze wzrostu zobowiązań z tytułu nierozliczonych wpływów składek.

W 2014 r. przychody Funduszu według wpływów były niższe od poniesionych wydatków, a bieżący niedobór został pokryty ze środków zgromadzonych w Funduszu w latach poprzednich.

Stan środków pieniężnych na koniec roku wyniósł 179 694 tys. zł, a ulokowane środki finansowe 49.520 tys. zł.

Wykorzystanie dotychczas zgromadzonych środków Funduszu na wypłatę świadczeń przewidywane jest w 2015 r. W planie finansowym FEP na 2015 r. w przychodach Funduszu przewidziano dotację z budżetu państwa w kwocie 6.538 tys. zł. Zobowiązania na koniec roku, w porównaniu ze stanem na 1 stycznia 2015 r., mają wzrosnąć z (minus) 10.502 tys. zł do (minus) 13.159 tys. zł.

Według sporządzonej przez ZUS Prognozy wpływów i wydatków FEP na lata 2016–2020 , szacuje się dalszy wzrost deficytu FEP. Saldo roczne (ujemne) według prognoz ma wynieść w 2016 r. – 290 mln zł, w 2017 r. – 433 mln zł, w 2018 r. – 593 mln zł, w 2019 r. – 768 mln zł, w 2020 r. – 950 mln zł, co w porównaniu z 2016 r. oznacza wzrost w 2017 r. o 49,3%, w 2018 r. – o 104,5%, w 2019 r. – o 164,8%, a w 2020 r. – o 227,6%.

Wpływy składkowe FEP mają wzrosnąć z 246 mln zł w 2016 r. do 309 mln zł w 2020 r. (o 25,6%), natomiast wydatki z 536 mln zł w 2016 r. do 1.259 mln zł w 2020 r. (o 134,9%).

Wykonanie zadań

Planując wydatki FEP w układzie zadaniowym wyróżniono: w funkcji 13 *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny* zadanie 13.2 *Świadczenia społeczne*, a w funkcji 22 *Planowanie strategiczne oraz obsługa administracyjna i techniczna* zadanie 22.2. *Obsługa administracyjna*.

Na realizację zadania 13.2. *Świadczenia społeczne* wydatkowano 301.153 tys. zł z planowanych w ustawie budżetowej 325.489 tys. zł. Jego celem było zapewnienie środków dla osób uprawnionych do korzystania ze świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych oraz zaopatrzenia społecznego. Do monitorowania zadania przyjęto miernik będący wskaźnikiem ściągalności składek na ubezpieczenie społeczne w wysokości 99%. Osiągnięta wartość miernika wyniosła 100,8%, tj. o 1,8 pkt procentowej więcej od planowanej.

Założono, iż cel zadania 13.2. zostanie osiągnięty przez realizację podzadania 13.2.1. *Świadczenia społeczne realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*, którego celem była terminowa realizacja świadczeń. Jako miernik realizacji podzadania przyjęto relację kwoty wypłaconych odsetek za opóźnienia w przyznawaniu prawa do świadczeń i ich wypłacie do kwoty wypłaconych świadczeń w wysokości 0,02%. Na koniec 2014 r. wartość miernika wyniosła 0,0%.

Do zadania 22.2. *W Obsługa administracyjna* przypisano wydatki FEP o charakterze administracyjnym w kwocie 2.266 tys. zł. Zgodnie z obowiązującymi regulacjami nie określono dla nich celu i miernika. W 2014 r. wydatki zrealizowano w 100%.

4. Sprawozdania

Kwartalne sprawozdania z wykonania planu finansowego FEP: Rb-33, Rb-40, Rb-BZ2 oraz sprawozdania za IV kwartał o stanie należności i zobowiązań Rb-N, Rb-Z i Rb-UN i Rb-UZ, przekazują prawdziwy obraz dochodów i wydatków, należności i zobowiązań, wynikających z ewidencji księgowej na dzień sporządzenia sprawozdań.

Powyższe sprawozdania Zakład przekazał w obowiązujących terminach .

Zakład nie dokonywał korekty powyższych sprawozdań.

5. Księgi rachunkowe

Dla FEP została opracowana i zatwierdzona przez Zarząd ZUS do stosowania polityka (zasady) rachunkowości. Ustanowione zostały również procedury kontroli finansowo-księgowej dokumentów. Dokumentacja ta była dostępna dla pracowników. Stosownie do standardów rachunkowości określono stanowiska i zakresy obowiązków osób odpowiedzialnych za wykonywanie poszczególnych czynności w ramach systemu rachunkowości, w tym kontroli funkcjonalnej. Zatwierdzanie zapisów księgowych odbywało się na bieżąco. Do prowadzenia rachunkowości wykorzystywany był system informatyczny mySAP ERP z 2010 r.

Zasady ochrony danych, w tym metody zabezpieczenia dostępu do danych oraz systemu ich przetwarzania określone zostały w dokumentacji opisującej przyjęte zasady rachunkowości. System księgowości komputerowej zapewniał ciągłość numeracji zapisów w dzienniku (lub dziennikach częściowych), trwałość zapisów i brak możliwości ich modyfikacji, pozwalał na bieżące zatwierdzanie zapisów księgowych i umożliwiało ustalenie osoby odpowiedzialnej za treść zapisu. System nie wymagał, ani automatycznie nie wymuszał, zatwierdzenia zapisów przed datą sporządzenia (lub wygenerowaniem) sprawozdań budżetowych.

Księgi rachunkowe FEP prowadzone są w ramach jednostek samobilansujących się, którymi są oddziały Zakładu oraz komórka Centrali ewidencjonująca operację na szczeblu centralnym. Jednostki samobilansujące się prowadzą odrębną ewidencję księgową oraz sporządzają okresowe sprawozdania. Miejscem prowadzenia ksiąg rachunkowych FEP jest siedziba Centrali Zakładu – dla ksiąg rachunkowych w zakresie operacji na szczeblu centralnym oraz siedziby oddziałów Zakładu – dla ksiąg rachunkowych oddziałów.

Na podstawie prowadzonej przez Centralę Zakładu ewidencji operacji w urządzeniach księgowych i zapisów księgowych stwierdzono, że przyjęte przez Zakład mechanizmy kontrolne operacji gospodarczych działały poprawnie, tj. w sposób ciągle i spójny dla każdego działania, zostawiając wystarczający ślad rewizyjny oraz dostarczając dowodów na przestrzeganie przyjętych procedur.

Biegły rewident badający sprawozdanie finansowe FEP za 2013 r. przedstawił pozytywną opinię.

6. Realizacja wniosków pokontrolnych NIK

Po kontroli wykonania planu finansowego FEP w 2013 r. nie formułowano wniosków pokontrolnych.

Fundusz Rezerwy Demograficznej

Szczegółowe dane o wykonaniu przychodów i kosztów przedstawiono w zał. nr 7.

1. Stan Funduszu Rezerwy Demograficznej

A. Stan Funduszu w dniu 1 stycznia 2014 r. wynosił 17.656.483 tys. zł (97,8% planowanej kwoty oraz 107,2% stanu w dniu 1 stycznia 2013 r.), z tego (wskaźnik wykonania planu i wykonania w 2013 r. w nawiasach):

- środki pieniężne – 158 tys. zł (658,3% i 124,4%);
- ulokowane środki finansowe – 17.638.003 tys. zł (97,9% i 107,2%);
- należności – 18.322 tys. zł (70,5% i 82,7%);
- zobowiązania (minus) – nie wystąpiły.

Stan środków pieniężnych na początek roku był wyższy od planowanego o 134 tys. zł, na skutek wpływu w ostatnim dniu 2013 r. środków z prywatyzacji mienia skarbu Państwa (148 tys. zł) na rachunek Funduszu oraz brak możliwości ich ulokowania na rynku międzybankowym.

Mniejsze od planowanych należności wynikają z pobrania większej niż planowano zaliczki z tytułu przekazania części składek z ubezpieczenia emerytalnego do FRD.

B. Stan Funduszu w dniu 31 grudnia 2014 r. wynosił 17.827.000 tys. zł (93,2% zaplanowanej kwoty oraz 101,0% stanu w dniu 31 grudnia 2013 r.), z tego (wskaźnik wykonania planu i wykonania w 2013 r. w nawiasach):

- środki pieniężne – 2 tys. zł (8,3% i 1,3%);
- ulokowane środki finansowe (w papierach skarbowych, akcjach notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych oraz lokatach bankowych) – 17.806.099 tys. zł (93,2% i 101,0%);
- należności – 20.899 tys. zł (79,9% i 114,1%).

Na koniec 2014 r. nie wystąpiły zobowiązania.

Przedstawione dane wskazują, że stan Funduszu w ciągu 2014 r. zwiększył się o 170.517 tys. zł (o 1%), z tego: ulokowane środki finansowe o 168.096 tys. zł (o 1%) oraz należności o 2.577 tys. zł (o 14,1%). Zmniejszyły się natomiast środki pieniężne o 156 tys. zł (o 98,7%).

2. Realizacja przychodów Funduszu

Przychody

W 2014 r. Fundusz osiągnął przychody w wysokości 2.671.789 tys. zł, tj. 74,4% zaplanowanej kwoty i 70,2% przychodów osiągniętych w 2013 r. (3.805.007 tys. zł). Złożyły się na nie (wskaźnik wykonania planu i wykonania w 2013 r. w nawiasach):

- wpływy ze składek – 1.564.571 tys. zł (99,7% i 104,5%);
- wpływy z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa – 400.345 tys. zł (27,3% i 23,2%);
- wpływy z dywidend – 95.911 tys. zł (134,9% i 90,5%);
- pozostałe odsetki – 462.308 tys. zł (144% i 96,6%);
- wpływy z różnych dochodów – 148.654 tys. zł (90,1%).

Z powyższych danych wynika, że przychody Funduszu były niższe o 25,6% od zaplanowanych. Podstawową przyczyną niższego wykonania planu było uzyskanie o 72,7% niższych przychodów z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa. Wyższe od zaplanowanych pozostałe przychody zostały osiągnięte dzięki realizacji strategii zarządzania aktywami FRD.

Gospodarowanie wolnymi środkami i zarządzanie aktywami FRD

Wartość nominalna aktywów FRD na dzień 31 grudnia 2014 r. wyniosła 17.332.424 tys. zł (według wyceny – 17.806.102 tys. zł), w tym:

- bony, obligacje i inne papiery wartościowe Skarbu Państwa – wartość nominalna 14.182.237 tys. zł (wg wyceny – 14.655.661 tys. zł);
- depozyty bankowe i bankowe papiery wartościowe – wartość nominalna 166.830 tys. zł (wg wyceny – 166.860 tys. zł);
- akcje zdematerializowane⁹⁴ o wartości 2.933.355 tys. zł;
- obligacje emitowane przez spółki publiczne⁹⁵ o wartości 50.000 tys. zł (wg wyceny – 50.223 tys. zł);
- środki na rachunkach FRD w bankach – 3 tys. zł.

Wartość nominalna aktywów Funduszu na dzień 31 grudnia 2013 r. wyniosła 17.394.255 tys. zł (17.638.161 tys. zł – według wyceny), w tym:

- bony, obligacje i inne papiery wartościowe Skarbu Państwa – wartość nominalna 14.833.000 tys. zł (wg wyceny – 15.076.906 tys. zł);
- akcje zdematerializowane o wartości 2.561.097 tys. zł;
- środki na rachunkach funduszu w bankach – 158 tys. zł.

Lokaty

W ramach środków FRD, Zakład w 2014 r. zawarł umowy na 476 terminowych lokat bankowych. Z ogólnej ich liczby, najwięcej było jednodniowych (324), trzydniowych (82) i siedmiodniowych (18). Kwoty lokat wynosiły od 530 tys. zł do 500.000 tys. zł. Średnia kwota lokaty w 2014 r.: I kw. – 223.350 tys. zł, II kw. – 267.029 tys. zł, III kw. – 381.559 tys. zł, IV kw. – 105.957 tys. zł. Oprocentowanie w skali rocznej wynosiło od 1,30% do 3,80%. Dokonano lokat na łączną kwotę 131.170.640 tys. zł, uzyskując przychody z odsetek w kwocie 40.949 tys. zł. Dla porównania należy podać, że w 2013 r. zawarto 387 terminowych lokat bankowych na kwotę 65.099.740 tys. zł, uzyskując przychody z odsetek w kwocie 13.381 tys. zł.

Stopa zwrotu z inwestycji aktywów

Stopa zwrotu z inwestycji z całego portfela aktywów Funduszu wyniosła w 2014 r. 4,03%, w tym: portfela akcji – 1,91%, a pozostałych aktywów – 4,44%. Dla porównania należy podać, że w 2013 r. wynosiła 3,01%, w tym z portfela akcji – 4,49%, a pozostałych aktywów – 2,60%.

Stopa zwrotu wypracowana w 2014 r. z akcyjnej części portfela FRD wyniosła 1,91% i była niższa od stopy wypracowanej w roku poprzednim o 2,58 pkt procentowego. Zmniejszenie rentowności portfela akcji FRD wynika z kształtowania się kursów akcji na GPW.

Zgodnie z celem prowadzonej polityki inwestycyjnej, jakim jest osiągnięcie maksymalnego bezpieczeństwa i rentowności lokowanych środków finansowych, w 2014 r. w portfelu FRD przeważały skarbowe papiery wartościowe. Udział obligacji skarbowych w aktywach FRD na koniec 2014 r. wyniósł 82,3% i w porównaniu z 2013 r. był niższy o 3,2 pkt procentowego. Natomiast udział akcji wyniósł 16,5%, tj. o 2 pkt procentowe więcej, niż w 2013 r. Osiągnięte w części akcyjnej wyniki pozwoliły na uplasowanie się FRD na 5 miejscu spośród 54 funduszy inwestycyjnych akcji.

Zakład dokonując lokowania wolnych środków FRD dotrzymał obowiązujących w tym zakresie postanowień ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a także przestrzegając wewnętrzne uregulowania ZUS.

⁹⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2014 r., poz. 94).

⁹⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1382).

3. Wykonanie kosztów Funduszu

Koszty

W 2014 r. koszty Funduszu wyniosły 2.501.272 tys. zł, tj. 100,0% zaplanowanej kwoty i 95,4% wykonania w 2013 r. (2.620.888 tys. zł). Główną pozycją były środki przekazane do FUS na rachunek Funduszu Emerytalnego – 2.500.000 tys. zł (100,0% zaplanowanej kwoty i 100,0% wykonania w 2013 r.). Ponadto wydatki bieżące (własne) wyniosły 1.272 tys. zł (88,1% zaplanowanej kwoty i 258,0% wykonania w 2013 r.), na które złożyły się koszty opłat biur maklerskich, Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych i NBP oraz audytora zewnętrznego.

Niższy poziom wykonania wydatków bieżących wynikał, podobnie jak w latach ubiegłych, z mniejszej niż zakładano liczby transakcji zakupu i sprzedaży akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych i ponoszonych z tego tytułu opłat.

Wynik finansowy

Stan funduszu na koniec roku wyniósł 17.827.000 tys. zł i w porównaniu ze stanem na początek roku był wyższy o 170.517 tys. zł (o 1,0%). Stan środków pieniężnych na koniec roku wyniósł 2 tys. zł i w porównaniu ze stanem na 1 stycznia 2014 r. był niższy o 156 tys. zł, a ulokowane środki finansowe 17.806.099 tys. zł – wyższe o 168.096 tys. zł (o 1,0%).

Należności na koniec 2014 r. zwiększyły się, w porównaniu z początkiem roku, o 2.577 tys. zł (o 14,1%).

4. Sprawozdania

Sprawozdania za IV kwartał 2014 r. o stanie należności Rb-N Rb-UN i zobowiązań Rb-Z, Rb-UZ, Funduszu Rezerwy Demograficznej przekazują obraz należności i zobowiązań, wynikających z ewidencji księgowej na dzień sporządzenia sprawozdań.

Powyższe sprawozdania Zakład przekazał w obowiązującym terminie.

Zakład nie dokonywał korekty powyższych sprawozdań.

5. Księgi rachunkowe

FRD posiadał opracowaną i zatwierdzoną przez Zarząd ZUS politykę (zasady) rachunkowości zawierającą wszystkie elementy określone w ustawie o rachunkowości, w tym prawidłowo opracowany zakładowy plan kont, wykaz ksiąg rachunkowych z określeniem ich struktury oraz wzajemnych powiązań i ich funkcji. opis systemu przetwarzania danych i system ochrony danych i ich zbiorów. Ustanowione zostały również procedury kontroli finansowo-księgowej dokumentów. Wprowadzona została instrukcja w sprawie kontroli zarządczej. Dokumentacja ta była dostępna dla pracowników. Stosownie do standardów rachunkowości określono stanowiska i zakresy obowiązków osób odpowiedzialnych za wykonywanie poszczególnych czynności w ramach systemu rachunkowości, w tym kontroli funkcjonalnej. Obowiązki w zakresie prowadzenia rachunkowości zostały powierzone na piśmie Głównemu Księgowemu.

Zatwierdzanie zapisów księgowych odbywało się bieżąco. Do prowadzenia rachunkowości wykorzystywano system informatyczny *mySAP ERP 6.0*. zainstalowany w 2010 r.

Zasady ochrony danych, w tym metody zabezpieczenia dostępu do nich oraz systemu ich przetwarzania, określone zostały w dokumentacji opisującej przyjęte zasady rachunkowości. System zapewniał m.in. kontrolę kompletności zapisów i ich poprawności, ciągłość numeracji zapisów w dzienniku, bieżące zatwierdzanie zapisów księgowych. System umożliwiał udostępnianie ksiąg rachunkowych w postaci elektronicznej, możliwej do odczytu przy pomocy oprogramowania biurowego.

Na podstawie prowadzonej przez Centralę Zakładu ewidencji operacji w urządzeniach księgowych i zapisów księgowych stwierdzono, że przyjęte przez Zakład mechanizmy kontrolne operacji gospodarczych działały poprawnie, tj. w sposób ciągły i spójny dla każdego działania, zostawiając wystarczający ślad rewizyjny oraz dostarczając dowodów na przestrzeganie przyjętych procedur.

6. Realizacja wniosków pokontrolnych NIK

Po kontroli wykonania planu finansowego FRD w 2013 r. nie formułowano wniosków.

V. Informacje dodatkowe

Po kontroli wykonania budżetu państwa w 2014 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz wykonania planów finansowych: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – jako państwowej osoby prawnej, Najwyższa Izba Kontroli wniosowała w wystąpieniu pokontrolnym, skierowanym w dniu 24 kwietnia 2015 r. do p.o. Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, o:

- kontynuowanie działań skutkujących zmniejszeniem:
  - liczby dłużników z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z FUS i kwot przez nich pobranych;
  - kwot przedawnień należności;
  - odsetek za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń.

Załącznik 1. Dochody budżetowe w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Wyszczególnienie (dział i rozdział)	2013 r.	2014 r.		5:3 [w %]	5:4 [w %]
		wykonanie	ustawa ¹⁾	wykonanie		
			(w tys. zł)			
1	2	3	4	5	6	7
	Ogółem	575 946	315 943	173 310	30,1	54,9
1.	753 – Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne	502 708	251 087	107 075	21,3	42,6
1.1.	75303 – FUS	500 979	250 000	105 341	21,0	42,1
1.1.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	500 979	250 000	105 341	21,0	42,1
1.2.	75313 – Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	1 688	1 057	1 704	101,0	161,2
1.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	33	27	32	97,0	118,5
1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	1 655	1 030	1 672	101,0	162,3
1.3.	75395 – Pozostała działalność	41	30	30	73,2	100,0
1.3.1.	§ 069 wpływy z różnych opłat	41	30	30	73,2	100,0
2.	852 – Pomoc społeczna	66 659	58 855	60 354	90,5	102,6
2.1.	85212 – Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	54	0	44	81,5	X
2.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	4	0	4	100,0	X
2.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	50	0	40	80,0	X
2.2.	85234 – Fundusz Alimentacyjny w likwidacji	66 605	58 855	60 310	90,6	102,5
2.2.1	§ 097 wpływy z różnych dochodów	66 605	58 855	60 310	90,6	102,5
3.	853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	6 579	6 001	5 881	89,4	98,0
3.1.	85347 – Renta socjalna oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne	6 506	6 001	5 829	89,6	97,1
3.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	65	8	44	67,7	550,0
3.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	6 441	5 993	5 785	89,8	96,5
3.2.	85395 – Pozostała działalność	73	0	52	71,2	X
3.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	14	0	13	92,9	X
3.2.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	59	0	39	66,1	X

Dane na podstawie rocznego sprawozdania Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych. 1) Ustawa budżetowa z 24 stycznia 2014 r.

Załącznik 2. Wydatki budżetowe w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Wyszczególnienie (dział i rozdział)	2013 r.	2014 r.		6:3 [w %]	6:4 [w %]	6:5 [w %]	
		wykonanie	ustawa budżetowa	budżet po zm.				wykonanie
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Ogółem	44 884 757	40 562 545	40 562 545	38 408 705	85,6	94,7	94,7
1.	753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	42 386 176	37 924 990	37 924 990	35 875 052	84,6	94,6	94,6
1.1.	75303 – FUS	37 113 910	30 362 793	30 362 793	30 362 793	81,8	100,0	100,0
1.1.1.	§ 2430 Dotacja dla FUS	37 113 910	30 362 793	30 362 793	30 362 793	81,8	100,0	100,0
1.2.	75309 – Składki na ubezpieczenia społeczne	2 057 188	4 319 315	4 319 315	2 436 550	118,4	56,4	56,4
1.2.1.	§ 4110 Składki na ubezpieczenia społ.	2 057 188	4 319 315	4 319 315	2 436 550	118,4	56,4	56,4
1.3.	75313 – Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	3 214 537	3 242 269	3 242 269	3 075 184	95,7	94,9	94,9
1.3.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	3 189 567	3 217 057	3 217 057	3 051 242	95,7	94,9	94,9
1.3.2.	§ 2860 Dotacja z budżetu stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS	24 931	25 093	25 093	23 885	95,8	95,2	95,2
1.3.3.	§ 4580 Odsetki	39	119	119	57	146,2	47,9	47,9
1.4.	75395 – Pozostała działalność	541	613	613	525	97,0	85,6	85,6
1.4.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	539	610	610	523	97,0	85,7	85,7
1.4.2.	§ 4300 Oplaty za przekaz świadczeń	2	3	3	2	100,0	66,7	66,7
2.	851 – Ochrona zdrowia	229 630	268 796	268 796	197 290	85,9	73,4	73,4
2.1.	85156 – Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia osób nieobjętych obowiązkowym ubezpieczeniem zdrow.	229 630	268 796	268 796	197 290	85,9	73,4	73,4
2.1.1.	§ 4130 Składki na ubezpiecz zdrowotne	229 630	268 796	268 796	197 290	85,9	73,4	73,4
3.	853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2 268 951	2 368 759	2 368 759	2 336 363	103,0	98,6	98,6
3.1.	85335 - Refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia AC i OC	422	448	448	346	82,0	77,2	77,2
3.1.1.	§ 3030 Refundacja ulg AC i OC	422	448	448	346	82,0	77,2	77,2
3.2.	85347 - Renta socjalna oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne	2 268 528	2 368 311	2 368 310	2 336 017	103,0	98,6	98,6
3.2.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	2 210 294	2 307 270	2 307 258	2 275 945	103,0	98,6	98,6
3.2.2.	§ 2860 Dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty	58 146	60 912	60 912	59 953	103,1	98,4	98,4
3.2.3.	§ 4580 Odsetki	88	129	140	119	135,2	92,3	85,0
3.3.	85395 – Pozostała działalność	1	0	1	0	0	X	0
3.3.1.	§ 3110 Świadczenia zlecone	1	0	1	0	0	X	0

Dane na podstawie rocznego sprawozdania Rb-28.

Załącznik 3. Plan przychodów i kosztów Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (państwowej osoby prawnej)

Lp.	Treść	2013 r.	2014 r.		6:3	6:4	6:5	
		Wykonanie	Plan	Plan po zmianach				Wykonanie
		(w tys. zł)						(w %)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	PRZYCHODY OGÓŁEM	4 139 873	4 024 356	4 043 584	4.133.750	99,9	102,7	102,2
1.	Odpis z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	3 430 000	3 430 000	3 430 000	3 430 000	100,0	100,0	100,0
2.	Odpis z Funduszu Emerytur Pomostowych	2 266	2 266	2 266	2 266	100,0	100,0	100,0
3.	Przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek innych niż na FUS, z tego	250 160	194 600	199 461	208.767	83,5	107,3	104,7
3.1.	–przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne	84 425	32 792	37 653	37.758	44,7	115,1	100,3
3.2.	–przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na FP i FGŚP	46 202	48 392	48 392	49.753	107,7	102,8	102,8
3.3.	–przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne	119 533	113 416	113 416	121.256	101,4	106,9	106,9
4.	Przychody z tytułu zwrotu kosztów obsługi świadczeń zleconych Zakładowi do wypłaty:	243 956	255 575	257 075	260.079	106,6	101,8	101,2
4.1.	–rent socjalnych	58 337	60 912	60 912	60.097	103,0	98,7	98,7
4.2.	–zasiłków i świadczeń przedemerytalnych	25 304	26 429	26 429	28.477	112,5	107,7	107,7
4.3.	–świadczeń na rzecz kombatanów	27 035	25 093	25 093	25.694	95,0	102,4	102,4
4.4.	–świadczeń zbiegowych realizowanych przez KRUS	15 816	16 071	16 071	15.705	99,3	97,7	97,7
4.5.	–obsługa pozostałych świadczeń	117 464	127 070	128 570	130.106	110,8	102,4	101,2
5.	Przychody finansowe	44 210	15 354	27 375	30.365	68,7	197,8	110,9
5.1.	–odsetki	44 209	15 354	27 375	30.364	68,7	197,8	110,9
6.	Pozostałe przychody	169 281	126 561	127 407	202.273	119,5	159,8	158,8
II.	KOSZTY	4 079 660	4 267 092	4 285 458	3.992.158	97,9	93,6	93,2
1.	Koszty według rodzaju	4 074 452	4 263 563	4 281 929	3.990.018	97,9	93,6	93,2
1.1.	–amortyzacja	404 666	393 280	410 000	394.314	97,4	100,3	96,2
	–zakup wyposażenia niskiej wartości	2 989	4 280	4 980	3.168	106,0	74,0	63,6
1.2.	–materiały i energia	112 390	137 118	137 518	107.734	95,9	78,6	78,3
1.3.	–usługi obce	898 989	1 029 243	1 026 243	846.190	94,1	82,2	81,5
1.3.1.	–remonty	51 169	91 764	91 764	55.064	107,6	60,0	60,0
1.3.2.	–usługi pocztowe i bankowe	300 717	331 000	330 800	268.321	89,2	81,1	81,1
1.3.3.	–usługi telekomunikacyjne	29 443	41 806	41 806	24.572	83,5	58,8	58,8
1.3.4.	–usługi związane z przetwarzaniem danych	371 043	391 040	391 040	347.051	93,5	88,8	88,8
1.3.5.	–pozostałe	146 617	173 633	170 833	141.182	96,3	81,3	82,6
1.4.	–podatki i opłaty, w tym	56 872	65 271	65 271	55.709	98,0	85,4	85,4
1.4.1.	–podatki stanowiące źródło dochodów własnych jst	8 804	10 726	10 726	9.594	109,0	89,4	89,4
1.4.2.	–opłaty za wieczyste użytkowanie gruntów	1 379	1 501	1 501	1.394	101,1	92,9	92,9
1.4.3.	–opłaty urzędowe	25 167	29 544	29 544	25.970	103,2	87,9	87,9
1.4.4.	–wpłaty na PFRON	21 522	23 500	23 500	18.751	87,1	79,8	79,8
1.5.	–wynagrodzenia	2 113 158	2 117 818	2 117 818	2.111.787	99,9	99,7	99,7
1.5.1.	–osobowe	2 100 554	2 102 250	2 102 250	2.099.928	100,0	99,9	99,9
1.5.2.	–pozostałe	12 604	15 568	15 568	11.859	94,1	76,2	76,2
1.6.	–ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	452 221	475 823	480 069	451.414	99,8	94,9	94,0
1.6.1.	–składki na ubezpieczenie społeczne	346 900	353 015	353 515	345.253	99,5	97,8	97,7
1.6.2.	–składki na Fundusz Pracy	38 480	50 590	50 590	37.944	98,6	75,0	75,0
1.6.3.	–świadczenia socjalne	53 391	53 918	53 918	53.469	100,1	99,2	99,2
1.6.4.	–inne	13 450	17 800	22 046	14.748	109,7	82,9	66,9
1.7.	–pozostałe	36 156	45 010	45 010	32.870	90,9	73,0	73,0
2.	Koszty finansowe	384	1 000	1 000	341	88,8	34,1	34,1
2.2.	–inne	384	1 000	1 000	341	88,8	34,1	34,1
3.	Pozostałe koszty	4 824	2 529	2 529	1.799	37,3	71,1	71,1
III.	WYNIK ZDARZEŃ NADZWYCZAJNYCH	-4	0	0	18	X	X	X
	–zyski nadzwyczajne	3	0	0	31	X	X	X
	–straty nadzwyczajne	7	0	0	13	X	X	X
IV.	WYNIK BRUTTO (poz. I-II+/-III)	60 209	-242 736	-241 874	141.610	X	X	X
V.	OBOWIĄZKOWE OBciążENIA WYNIKU FINANS.	0	0	0	0	X	X	X
VI.	WYNIK NETTO (IV-V)	60 209	-242 736	-241 874	141.610	X	X	X
VII.	Nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych	409 896	475 444	475 444	318.293	77,7	66,9	66,9

Załącznik 4. Zatrudnienie i wynagrodzenia¹⁾

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie 2013 r.			Wykonanie 2014 r.			8:5 [%]
		Przeciętne zatrudnienie ²⁾	Wynagrodzenia (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie ³⁾	Przeciętne zatrudnienie ²⁾	Wynagrodzenia (w tys. zł)	Przeciętne wynagrodzenie ³⁾	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ogółem ZUS	45 965,02	2 100 553,83	3 808,25	46 233,15	2 099 928,27	3 785,03	99,4
1.1.	Centrala	1 373,91	103 589,33	6 192,96	1 404,67	104 070,95	6 174,09	99,7
1.2.	Oddziały	43 703,24	1 910 126,26	3 642,23	43 985,70	1 911 524,27	3 621,49	99,4
1.3.	Orzecznictwo lekarskie	862,87	85 644,99	8 271,31	837,53	83 116,49	8 270,03	99,98
1.4.	Zarząd	5	1 193,25	19 887,43	5,25	1 216,56	19 310,48	97,1

¹⁾ Dane przekazane na potrzeby kontroli NIK. ZUS nie sporządza kwartalnych sprawozdań o zatrudnieniu i wynagrodzeniach Rb-70. W zestawieniu nie ujęto członków Rady Nadzorczej ZUS, którzy nie są na etatach ZUS.

²⁾ Przeciętne zatrudnienie w osobach w przeliczeniu na pełne etaty. ³⁾ Przeciętne wynagrodzenie brutto przypadające na jeden etat.

Załącznik 5. Plan przychodów i kosztów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Lp.	Wyszczególnienie	2013 r.	2014 r.			6:3 [w %]	6:4 [w %]	6:5 [w %]
		Wykonanie	Plan	Plan po zmianach	Wykonanie			
		(w tys. zł)						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I.	Zadania wynikające z ustawy	180 352 299	190 392 498	190 392 498	188 276 674	104,4	98,9	98,9
1.	Emerytury	118 709 469	124 179 445	123 980 351	122 665 341	103,3	98,8	98,9
2.	Renty	39 911 470	41 079 767	41 079 767	40 633 484	101,8	98,9	98,9
3.	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	5 271 878	5 533 968	5 533 968	5 512 843	104,6	99,6	99,6
4.	Zasiłki chorobowe	8 499 170	9 308 165	8 894 835	8 820 627	103,8	94,8	99,2
5.	Pozostałe zasiłki i świadczenia	7 779 589	10 065 997	10 678 421	10 457 774	134,4	103,9	97,9
6.	Prewencja rentowa	177 095	192 891	192 891	178 103	100,6	92,3	92,3
7.	Prewencja wypadkowa	3 628	32 265	32 265	8 502	234,3	26,4	26,4
I.	Stan funduszu na początek roku	-18 984 314	-27 330 531	-27 330 531	-31 884 620	168,0	116,7	116,7
1.	Środki pieniężne	9 206	19 463	19 463	1 076 036	11688,4	5528,6	5528,6
2.	Należności	7 455 640	9 981 985	9 981 985	6 156 074	82,6	61,7	61,7
3.	Zobowiązania (minus)	-26 449 160	-37 331 979	-37 331 979	-39 116 730	147,9	104,8	104,8
II. (§)	Przychody (przypis)	191 480 886	188 277 449	188 277 449	186 577 190	97,4	99,1	99,1
0130	Wpływy z opłaty restrukturyzacyjnej	0	0	0	0	X	X	X
0820	Wpływy ze składek (przypis)	128 232 753	130 870 927	130 870 927	132 111 434	103,0	101,0	101,0
0860	Wpływy rekompensujące kwoty składek przekazanych na rzecz OFE	10 728 472	8 198 142	8 198 142	8 269 059	77,1	100,9	100,9
0910	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat	12 466 750	677 358	677 358	1 947 118	15,6	287,5	287,5
0920	Pozostałe odsetki	44 040	36 363	36 363	46 723	106,1	128,5	128,5
0970	Wpływy z różnych dochodów	328 156	15 631 856	15 631 856	11 325 982	3451,4	72,5	72,5
1080	Różne, w tym określone ustawowo przychody państwowych funduszy celowych	2 500 000	2 500 000	2 500 000	2 500 000	100,0	100,0	100,0
1510	Różnice kursowe	11	10	10	14	116,6	140,0	140,0
2430	Dotacja z budżetu	37 113 910	30 362 793	30 362 793	30 362 793	81,8	100,0	100,0
	Inne zwiększenia	66 794			14 067	21,1	X	X
III. (§)	Wydatki (koszty)	204 381 192	194 859 128	194 859 128	195 014 248	95,4	100,1	100,1
2970	Odpis na działalność ZUS	3 430 000	3 430 000	3 430 000	3 430 000	100,0	100,0	100,0
3030	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych (prewencja rentowa)	6 704	7 700	7 700	6 766	100,9	87,9	87,9
3110	Świadczenia społeczne	180 166 790	190 153 604	189 966 999	187 916 650	104,3	98,8	98,9
4300	Zakup usług pozostałych	177 190	221 499	221 499	183 490	103,6	82,8	82,8
4580	Pozostałe odsetki	4 786	13 738	200 343	173 419	3623,5	1262,3	86,6
4810	Rezerwy	20 592 633	961 453	961 453	2 893 976	14,1	301,0	301,0
4950	Różnice kursowe	77	74	74	47	61,0	63,5	63,5
8070	Odsetki i dyskonto od skarbowych papierów wartościowych, kredytów i pożyczek oraz innych instrumentów finansowych, związanych z obsługą długu krajowego	375	71 060	71 060	0	X	X	X
	Inne zmniejszenia	2 637	0	0	409 900	15544,2	X	
IV.	Stan funduszu na koniec roku	-31 884 620	-33 912 210	-33 912 210	-40 321 678	126,5%	118,9	118,9
	Środki pieniężne	1 076 036	13 192	13 192	773 756	71,9	5865,3	5865,3
	Należności	6 156 074	10 643 078	10 643 078	5 884 180	95,6	55,3	55,3
	Zobowiązania (minus)	-39 116 730	-44 568 480	-44 568 480	-46 979 614	120,1	105,4	105,4

Załącznik 6. Plan przychodów i kosztów Funduszu Emerytur Pomostowych

Lp.	Wyszczególnienie	2013 r.	2014 r.		5:3 [w %]	5:4 [w %]
		Wykonanie	Plan	Wykonanie		
		(w tys. zł)				
1	2	3	4	5	6	7
Część A						
1	Zadania wynikające z ustawy	226 614	325 489	301 152	132,9	92,5
	Emerytury pozostałe	226 568	325 417	301 131	132,9	92,5
	Pozostałe świadczenia	46	72	21	45,7	29,2
Część B						
I.	Stan funduszu na początek roku	295 221	299 671	293 629	99,5	98,0
	Środki pieniężne	182 042	49 001	54 122	29,7	110,5
	Ulokowane środki finansowe	114 748	246 177	241 034	210,1	97,9
	Należności	3 169	10 677	6 957	219,5	65,2
	Zobowiązania (minus)	-4 738	-6 184	-8 484	179,1	137,2
II. (§)	Przychody	236 301	240 190	236 095	99,9	98,3
0820	Wpływy ze składek	225 462	232 172	227 565	100,9	98,0
0910	Odsetki od nieterminowych wpłat z tytułu podatków i opłat	1 096	356	983	89,7	276,1
0920	Pozostałe odsetki	8 200	6 297	5 727	69,8	91,0
0970	Wpływy z różnych dochodów	78	63	139	178,2	220,6
	Inne zwiększenia	1 465	1 302	1 681	114,7	129,1
III. (§)	Wydatki/koszty	237 893	328 312	305 751	128,5	93,1
2970	Odpis na działalność ZUS	2 266	2 266	2 266	100,0	100,0
3110	Świadczenia społeczne	226 568	325 417	301 131	132,9	92,5
4300	Zakup usług pozostałych	0	0	0	X	X
4580	Pozostałe odsetki	46	72	21	45,7	29,2
4810	Rezerwy	9 012	557	1 117	12,4	200,5
	Inne zmniejszenia	1		1 216	X	X
IV.	Stan funduszu na koniec roku	293 629	211 549	223 973	76,3	105,9
	Środki pieniężne	54 122	59 016	179 694	332,0	304,5
	Ulokowane środki finansowe	241 034	146 784	49 520	20,5	33,7
	Należności	6 957	13 354	5 490	78,9	41,1
	Zobowiązania (minus)	-8 484	-7 605	-10 731	126,5	141,1

Załącznik 7. Plan przychodów i kosztów Funduszu Rezerwy Demograficznej

Lp.	Wyszczególnienie	2013 r.	2014 r.		5:3 [w %]	5:4 [w %]
		Wykonanie	Plan	Wykonanie		
			(w tys. zł)			
1	2	3	4	5	6	7
Część A						
I.	Zadania wynikające z ustawy	-	-	-	-	-
Część B						
I.	Stan funduszu na początek roku	16 472 364	18 046 239	17 656 483	107,2	97,8
1	Środki pieniężne	127	24	158	124,4	658,3
2	Ulokowane środki finansowe	16 450 104	18 020 250	17 638 003	107,2	97,9
3	Należności	22 164	25 996	18 322	82,7	70,5
4	Zobowiązania (minus)	-31	-31	0	0,0	0,0
II. (§)	Przychody	3 805 007	3 591 849	2 671 789	70,2	74,4
0820	Wpływy ze składek	1 497 839	1 569 594	1 564 571	104,5	99,7
1090	Wpływy z prywatyzacji mienia Skarbu Państwa	1 722 603	1 465 090	400 345	23,2	27,3
0740	Wpływy z dywidend	105 986	71 102	95 911	90,5	134,9
0920	Pozostałe odsetki	478 579	321 059	462 308	96,6	144,0
0970	Wpływy z różnych dochodów	0	165 004	148 654	x	90,1
III. (§)	Wydatki/koszty	2 620 888	2 501 443	2 501 272	95,4	100,0
4300	Zakup usług pozostałych	493	1 443	1 272	258,0	88,1
2970	Różne przelewy	2 500 000	2 500 000	2 500 000	100,0	100,0
4300	Pozostałe koszty – wynik wyceny papierów wartościowych	120 395	0	0	0	x
IV.	Stan funduszu na koniec roku	17 656 483	19 136 645	17 827 000	101,0	93,2
1	Środki pieniężne	158	24	2	1,3	8,3
2	Ulokowane środki finansowe	17 638 003	19 110 492	17 806 099	101,0	93,2
3	Należności	18 322	26 160	20 899	114,1	79,9
4	Zobowiązania (minus)	0	-31	0	x	0,0

Załącznik 8. Kalkulacja oceny ogólnej**Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych**

Oceny wykonania budżetu w części (nr, nazwa) dokonano stosując kryteria¹⁰⁰ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2014 roku¹⁰¹.

Dochody¹⁰²: 173.310 tys. zł

Wydatki: 38.408.705 tys. zł

Łączna kwota G : 38.408.705 tys. zł (kwota dochodów + kwota wydatków)

Waga wydatków w łącznej kwocie: $Ww = W : G = 1,0000$

Wynik końcowy Wk: $5 \times 1,0000 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie w 2014 r. budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych**Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa osoba prawna**

Przychody: 4.133.750 tys. zł

Koszty: 3.992.158 tys. zł

Łączna kwota: 8.125.908 tys. zł

Waga przychodów w łącznej kwocie: $Wp = 0,5087$

Waga kosztów w łącznej kwocie $Wk = 0,4913$

Nieprawidłowości w przychodach: nie stwierdzono

Ocena częściowa przychodów: pozytywna (5)

Ocena częściowa kosztów wynikająca z kalkulacji: pozytywna (5)

Ocenę tę obniżono o 1 punkt w związku z uwagi na wzrost liczby dłużników z tytułu nienależnie pobranych świadczeń z FUS i kwot przez nich pobranych, kwoty przedawnionych należności, wypłaty przez ZUS odsetek za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń, a tym samym niezrealizowania w tej części wniosku NIK, przedstawionego po kontroli wykonania budżetu państwa w 2013 r.

Wynik końcowy: $Wk = 5 \times 0,5087 + 4 \times 0,4913 = 4,5087$

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie w 2014 r. planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

¹⁰⁰ <http://www.nik.gov.pl/kontrole/standardy-kontroli-nik/>

¹⁰¹ Porównaj: <http://www.nik.gov.pl/kontrole/analiza-budzetu-panstwa/>

¹⁰² W częściach budżetu państwa, w których zgodnie z założeniami do kontroli wykonania budżetu państwa nie są badane dochody nie dokonuje się oceny częściowej dla dochodów i przy ustalaniu wartości G nie uwzględnia się kwoty dochodów.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Przychody (przypis) P: 186.577.190 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 195.014.248 tys. zł

Łączna kwota G: 381.591.438 tys. zł

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie Ww: 0,5111

Waga przychodów w łącznej kwocie Wp: 0,4889

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena częściowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Nieprawidłowości w przychodach wg wpływów: nie stwierdzono

Ocena częściowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Wynik końcowy Wk = $5 \times 0,5111 + 5 \times 0,4889 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie w 2014r. planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Fundusz Emerytur Pomostowych

Przychody P: 236.095 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 305.751 tys. zł

Łączna kwota G: 541.846 tys. zł

Waga przychodów w łącznej kwocie Wp: 0,4357

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie Ww: 0,5643

Nieprawidłowości w przychodach: nie stwierdzono

Ocena częściowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena częściowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Wynik końcowy Wk = $5 \times 0,4357 + 5 \times 0,5643 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie w 2014 r. planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych

Fundusz Rezerwy Demograficznej

Przychody P: 2.671.789 tys. zł

Wydatki (koszty) W: 2.501.272 tys. zł

Łączna kwota G: 5.173.061. tys. zł

Waga przychodów w łącznej kwocie Wp: 0,5165

Waga wydatków (kosztów) w łącznej kwocie Ww: 0,4835

Nieprawidłowości w przychodach: nie stwierdzono

Ocena częściowa przychodów wg wpływów: pozytywna (5)

Nieprawidłowości w wydatkach (kosztach): nie stwierdzono

Ocena częściowa wydatków (kosztów): pozytywna (5)

Wynik końcowy Wk = $5 \times 0,5165 + 5 \times 0,4835 = 5$

Najwyższa Izba Kontroli Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie 2014 r. planu finansowego Funduszu Rezerwy Demograficznej

Załącznik 9. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Komisja Finansów Publicznych
8. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
9. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny
10. Minister Finansów
11. Minister Pracy i Polityki Społecznej
12. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych